

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BİR KORUMA TEDBİRİ OLARAK CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA
TUTUKLAMA**

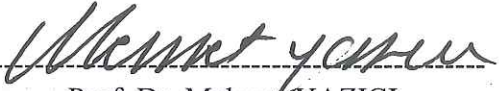
ATILLA BOZTOPRAK

TEMMUZ 2014

Tez Başlığı : **Bir Koruma Tedbiri Olarak Ceza Muhakemesi
Hukukunda Tutuklama**

Tezi Hazırlayan : **Atilla BOZTOPRAK**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

Prof. Dr. Mehmet YAZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU
Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

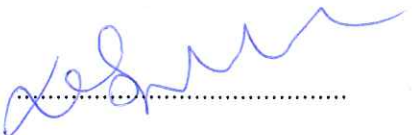
Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU
Tez Danışman

Tez sınav Tarihi:

Tez Jüri Üyeleri :

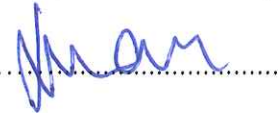
Prof. Dr. Doğan SOYASLAN (Çankaya Üniversitesi)

Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU (Çankaya Üniversitesi)

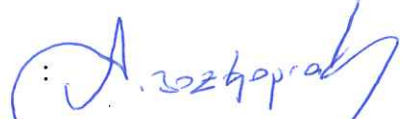
ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallarımı gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı Soyadı : Atilla BOZTOPRAK

İmza

:

Tarih

: 21.07.2014

ÖZET

BİR KORUMA TEDBİRİ OLARAK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA TUTUKLAMA

BOZTOPRAK, Atilla

Yükseklisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Elvan KEÇELİOĞLU

Temmuz 2014, 146 Sayfa

Ceza muhakemesi hukukun amacı; maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve izlenecek yolun ayrıntılı şekilde ortaya konulmasıdır. Bu işlemler sırasında kişi hak ve özgürlüklerine müdahale niteliği doğurabilecek bazı tedbirlere ihtiyaç duyulabilir. Tutuklama söz konusu tedbirlerden en ağır sonuçları olan bir tedbirdir ve özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğurur. İşte bu denli sonuçları olan tutuklamanın keyfiliğın önlenmesi amacıyla Anayasa ve yasa ile düzenlenmesi gerekir.

Anayasa'nın 19. maddesi ile kişi hürriyetinin hangi hallerde kısıtlanabileceği ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinde de insan hak ve özgürlüklerine müdahale olan tutuklama ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100-108. maddeleri arasında tutuklamaya ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Ceza Muhakemesi Kanun'unda öncelikle tutuklama nedenleri düzenlenmiş, tutuklama kararının nasıl verileceği, azami tutukluluk süreleri düzenlenmiş, tutukluluğun sona ermesi halleri ile salıverilen tutuklunun yükümlülükleri belirlenmiştir.

Tutuklanan kişinin sahip olduğu haklar ve yükümlülükler de Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da ayrıntılı şekilde düzenleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tutuklama, Koruma Tedbiri, Kişi Özgürlüğü, Adli Kontrol.

ABSTRACT

DETENTION AS APREVENTATIVE MEASURE IN THE CRIMINAL PROCEDURE LAW

BOZTOPRAK, Atilla

Master Thesis

Institute Of Social Sciences Department Of Public Law

Thesis Advisor: Elvan KEÇELİOĞLU

July 2014, 146 pages

The purpose of criminal procedure is to revealing the substantial truth and introduce a detailed path to be followed in revealing the truth. In the activity of those processes some measures that can bring intervention to the human rights and freedoms may be needed. Detention is one of these measures with the heaviest results which leads to freedom restriction. In that case, it is necessary for detention to be regulated by Constitution and code in order to prevent the violation of human rights.

In the 19th article of the Constitution there ae presented in detail the conditions regarding the human freedom restriction. Detention that intervenes on human rights and freedoms in presented in detail in the fifth(5.) clause of European Convention of Human Rights.

There are regulations pertaining to the detention in the articles 100 to 108 of 5271 No. Of the Criminal Procedure Code. In the Criminal Procedure Law there are regulations concerning the detention grounds, how the detention judgement should be made, the maximal detention period regulations, conditions of terminating the

detention and the unconditional release of the accused by virtue of acquittal (a judgment of not guilty) engagements.

There have been made detailed regulations in the Law on Execution of Sentences and Security Measures regarding the rights and obligations of the detained individual.

Keywords: Detention, Protection Measure, Individual Freedom, Judicial Control.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA-----	ii
ÖZET-----	iii
ABSTRACT-----	v
İÇİNDEKİLER TABLOSU-----	vii
KISALTMALAR-----	xiii

BÖLÜMLER

GİRİŞ-----	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KORUMA TEDBİRİ OLARAK TUTUKLAMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE TARİHSEL GELİŞİM

I. TANIM-----	3
A. Koruma Tedbiri Kavramı-----	3
B. Tutuklama Kavramı-----	4
II. TUTUKLAMANIN HUKUKİ NİTELİĞİ-----	5
III. TUTUKLAMANIN AMACI-----	5
IV. TUTUKLAMANIN ÖZELLİKLERİ VE ÖN ŞARTLARI-----	6
A. Tutuklamanın Özellikleri-----	6
1. Tutuklamanın Ceza Olmaması-----	6
2. Tutuklamanın İhtiyarî Olması-----	7
3. Tutuklamanın İstisnai Olması-----	8
4. Tutuklamanın Araç Olması-----	8
5. Tutuklamanın Geçici Olması-----	9
B. Tutuklamanın Ön Şartları-----	10
1. Gecikmede Tehlike Bulunması-----	10
2. Haklı Görünüş-----	10
3. Orantılılık/Ölçülülük-----	11
V. TARİHSEL GELİŞİM-----	12
A. Genel Olarak-----	12
B. Eski Yunan Hukukunda-----	12

C. Roma Hukukunda -----	13
D. Eski Alman Hukukunda -----	13
E. Türk Hukukunda -----	14
1. Tanzimat Öncesi İslam Hukuku -----	14
2. Tanzimat Dönemi ve Sonrası -----	15
3. Cumhuriyet Dönemi -----	16
a. 1921 Anayasası Dönemi -----	16
b. 1924 Anayasası Dönemi -----	16
c. 1961 Anayasası Dönemi -----	17
d. 1982 Anayasası Dönemi -----	18
VI. ULUSLAR ARASI BELGELERDE TUTUKLAMA -----	20
A. Birleşmiş Milletler İnsan Haklar Evrensel Bildirgesi -----	21
B. Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi -----	21
C. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi -----	21
D. Afrika İnsan ve Hakların Şartı -----	22
E. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi -----	22

İKİNCİ BÖLÜM

TUTUKLAMA ŞARTLARI - TUTUKLULUK SÜRELERİ VE ÖZEL TUTUKLAMA HALLERİ

I. TUTUKLAMA ŞARTLARI -----	26
A. Genel Bilgi -----	26
B. Tutuklamanın Maddi Şartları -----	27
1. Şüpheli/Sanığın Huzurda Bulunması -----	27
a. 6526 Sayılı Yasa Öncesi -----	27
b. 6526 Sayılı Yasa Sonrası -----	29
2. Kuvvetli Suç Şüphesinin Varlığını Gösteren Somut Delillerin Bulunması -	31
3. Tutuklamada Orantılılık İlkesi -----	32
a. Genel Olarak -----	32
b. Tutuklamaya Alternatif Tedbir Olarak Adli Kontrol Tedbiri -----	33
(1) Genel Olarak -----	33
(2) Şartları -----	35
(3) Adli Kontrol Kapsamındaki Yükümlülükler -----	36
(4) Adli Kontrol Kararı Vermeye Yetkili Merciler -----	37
(5) Adli Kontrol Kararının Kaldırılması -----	38
(6) Adli Kontrol Tedbirlerine Uymamanın Sonuçları -----	40
(7) Adli Kontrolün Cezadan Mahsubu -----	41
c. Tutuklama Yasağı -----	42
4. Tutuklama Nedenlerinin Varlığı -----	43
a. Genel Bilgi -----	43

b. Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması-----	44
(1) Şüpheli veya Sanığın Sabit İkametgah Sahibi Olmaması -----	46
(2) Şüpheli veya Sanığın Kaçma Hazırlığı İçinde Olması -----	46
(3) Şüpheli veya Sanığın Karakteri ve Kişisel Özellikleri -----	47
(4) Şüpheli veya Sanığın Sosyal, Mesleki, Ailevi Yaşamı ve İlişkileri ---	47
c. Şüpheli veya Sanığın Davranışları -----	48
(1) Genel Bilgi-----	48
(2) Delilleri Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme-----	49
(3) Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, -----	51
d. Tutuklama Nedenlerinin Varsayılması (Katalog Suçlar) -----	52
(1) Genel Bilgi-----	52
(2) Katalog Suçlar Hakkında Eleştiri-----	56
C. Tutuklamanın Şekli Şartları -----	57
1. Yargılama Şartı-----	57
2. Sanığa Güvence Belgesi Verilmemiş Olması -----	58
3. Tutuklama Kararı -----	59
a. Genel Bilgi-----	59
b. Tutuklama Kararı Vermeye Yetki Mercii-----	59
(1) Soruşturma Evresinde -----	59
(2) Kovuşturma Evresinde -----	64
(3) Kanun Yolları Evresinde-----	65
(i) İtiraz İncelemesinde -----	65
(ii) İstinaf İncelemesinde-----	67
(iii) Temyiz İncelemesinde -----	68
c. Tutuklama Kararın İçeriği -----	68
d. Tutuklama Kararının Gerekçeli Oluşu -----	69
e. Tutuklama Kararı Sırasında Müdafî Zorunluluğu -----	72
f. Tutuklama Kararının Şekle Uygun Olmamasının Sonuçları-----	73
II. TUTUKLULUK SÜRELERİ-----	73
A. Genel Bilgi -----	73
B. Ağır Ceza Mahkemesinin Görevine Girmeyen İşlerde -----	74
C. Ağır Ceza Mahkemesinin Görevine Giren İşlerde -----	75
D. 6526 Sayılı Yasa Öncesi -----	77
E. 6526 Sayılı Yasa Sonrası -----	79
F. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Göre Tutukluluk Süresi -----	82
III. ÖZEL TUTUKLAMA HALLERİ -----	84
A. Tanığın, Bilirkişinin ve Zilyedin Disiplin Hapsi -----	84
B. Duruşma Düzenini Bozanın Disiplin Hapsi-----	85
C. Askeri Ceza Yargılamasında Tutuklama -----	86
D. İade Tutuklaması -----	87
E. Kaçakların Tutuklanması -----	88

F. Kabahatler Kanunu Bakımından Tutuklama -----	88
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUTUKLAMA KARARLARININ DENETİMİ - TUTUKLAMA HALİNİN SONA ERMESİ VE TUTUKLAMADA BİREYSEL BAŞVURU

I. TUTUKLAMA VEYA TUTUKLAMANIN REDDİ KARARLARININ DENETİMİ-----	90
A. Genel Bilgi -----	90
B. Tutukluluk Halinin Devamının Zorunlu Denetimi-----	91
1. Soruşturma Evresinde -----	91
2. Kovuşturma Evresinde -----	93
3. Kanun Yolları Evresinde-----	94
a. İstinaf Evresinde -----	94
b. Temyiz İncelemede-----	95
C. Tutukluluk Halinin Devamının İtiraz Yoluyla Denetimi-----	96
1. Genel Bilgi-----	96
2. İtiraz Makamları ve İtiraz Usulü -----	97
a. Soruşturma Evresinde -----	97
b. Kovuşturma Evresinde -----	99
c. Kanun Yolu Evresinde -----	100
3. İtiraz İncelemede Sonuçları-----	100
a. İtiraz Başvurusunun Kararın İcrasına Etkisi -----	100
b. İtiraz Üzerine Verilen Kararın Kesinliği-----	101
II. TUTUKLULUK HALİNİN SONA ERMESİ VE SONUÇLARI -----	102
A. Tutuklamanın Sona Ermesi Halleri -----	102
1. Tutuklamayı Gerektiren Nedenlerin Ortadan Kalkması -----	102
a. Yetkili Hakim veya Mahkeme Tarafından Tutuklamanın Sona Erdirilmesi -----	102
b. Cumhuriyet Savcısı Tarafından Tutuklamanın Sona Erdirilmesi-----	103
2. Kamu Davası Açılmaması, Kovuşturmaya Yer Olmadığına Karar Verilmesi, Sanığın Beraat Etmesi veya Davanın Düşmesi -----	103
3. Tutukluluk Süresinin Dolması -----	105
B. Tutuklama Kararının Kaldırılmasında Usul-----	106
C. Salıverilenin Yükümlülükleri -----	106
D. Tutuklulukta Geçen Sürenin Ceza Mahkumiyetinden İndirilmesi -----	107
E. Tahliye Edilen Şüpheli veya Sanığın Tekrar Tutuklanması-----	108
III. TUTUKLAMADA BİREYSEL BAŞVURU YOLU-----	109
A. Genel Bilgi -----	109
B. Bireysel Başvuru -----	109
C. Bireysel Başvuru Yoluyla Tutukluluk Şikayetlerinin İncelenmesi -----	110

1. Kuvvetli Suç Şüphesi ve Tutuklama Nedenlerin Varlığı -----	112
2. Makul Süre Şartı -----	113
3. İtirazı İnceleyen Mercii Önündeki Usule İlişkin Şikayetler-----	113
D. Başvurunun Reddi-----	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TUTUKLAMA İŞLEMİNİN SONUCU

I. TUTUKLAMA KARARIYLA YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER-----	115
A. Şüpheli veya Sanığın Tutuklanmak Üzere Hakim Önüne Çıkarılması-----	115
B. Tutuklama Kararının Yerine Getirilmesi-----	116
C. Şüpheli veya Sanık hakkında Birden Çok Tutuklama veya Mahkumiyet Kararı Bulunması Halinde Bunların Yerine Getirilmesi-----	117
D. Tutuklama Kararının Bildirimi-----	117
1. Genel Bilgi-----	117
2. Tutuklanan Kişiyi Bildirme-----	118
3. Yakınlarına Bildirme-----	118
4. Konsolosluga Bildirme-----	119
II. TUTUKLU HAKKINDA YAPILACAK İŞLEMLER - TUTUKLUNUN TABİ OLDUĞU REJİM-----	120
A. Genel Bilgi-----	120
B. Tutuklunun Tutukevine Kabulü ve Barındırılması-----	121
C. Tutukluların Hakları-----	122
1. Müdafii Yardımından Yararlanma Hakkı-----	122
2. Ziyaretçi Kabul Hakkı-----	123
3. Haberleşme Hakkı-----	123
4. Çalışma Hakkı-----	124
5. İzin Hakkı-----	124
D. Kısıtlayıcı Önlemler-----	125

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAKSIZ TUTUKLAMA NEDENİYLE TAZMİNAT

A. Genel Bilgi-----	127
B. Tazminat Ödenecek Haller-----	128
C. İlgiliyi Uyarma Yükümlülüğü-----	129

D. Tazminat Talebinin Şartları-----	129
E. Tazminat Talebinin İncelenmesi ve Karar -----	131
F. Tazminatın Geri Alınması-----	132
G. Tazminat İstenemeyecek Haller-----	132
SONUÇ-----	134
KAYNAKÇA-----	137

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AD.	: Adalet Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ANAYASA	: 1982 Anayasası
b.	: Bend
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CvGTİK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
f.	: Fıkra
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
Yrg.	: Yargıtay
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı

GİRİŞ

Ceza muhakemesinin gerçeğe uygun olarak sonuçlanabilmesi amacıyla ceza muhakemesi hukukunda karar verme yetkisi olan hakim veya mahkeme tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda geçici olarak başvurulmuş ve karardan önce bazı temel hak ve hürriyetleri kısıtlar nitelikte olan duruma koruma tedbiri denilmektedir.

Ceza Muhakemesi Hukuku açısından tutuklama ise; suçlu olduğu konusunda kesin hüküm bulunmamasına rağmen, suç işlediği yönde kuvvetli şüphe bulunan kişi veya kişilerin özgürlüğünün hakim veya mahkeme kararıyla geçici olarak kaldırılmasıdır.

Tutuklama, hukuki nitelik bakımından kişi hürriyetini, kesin hükümden önce kaldıran ceza muhakemesi hukukuna has en ağır koruma tedbidir. En ağır koruma tedbiri olan tutuklama, uygulanması esnasında koruma tedbirlerinin gerektirdiği şartlara sıkı şekilde uygun olması gereken koruma tedbidir.

Gerçekten, bu denli sonuçları ağır olan tutuklama sıkı şekil şartlarına tabi tutulmuş, her geçen gün daha sıkı şartlara ve evrensel normlara uygun hale getirilmeye çalışılmış ve halen çalışılmaktadır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yürürlükten kalkmıştır. 1412 sayılı Kanun'da tutuklamaya ilişkin olarak yer alan bazı düzenlemeler 5271 sayılı Kanun'a aynen aktarılmış, bazı düzenlemeler değiştirilerek aktarılmış ve bazıları da hiç alınmamıştır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, kişi özgürlüğü ve güvenliğini sağlamaya yönelik düzenlemelere yer vermiştir. Örneğin kişi özgürlüğünü teminat altına alan ve tutuklamaya alternatif olarak başvurulabilen adli kontrol tedbirleri kabul edilmiştir.

Son dönemde çıkarılan kanunlarla uygulamada sorun olan ve ağır sonuçları olan tutuklama daha modern ve evrensel hukuk normlarına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Gerçekten; 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 94. maddesi,

21/02/2014 tarih ve 6526 Sayılı Yasanın 7. maddesi ile değiştirilmiştir. Ve uygulamada adeta tutuklama gibi uygulanan ve süreden dahi sayılmayan sevk tutuklaması kaldırılmış, 100. madde de yer alan “olgular” ibaresi yerine “somut delillerin” yerleştirilmiştir. Yine aynı kanunun 19/2. fıkrası ile 12/04/1991 tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesi yürürlükten kaldırılmış, böylece 3713 Sayılı Yasanın 10/5. fıkrasında sayılan suçlar açısından tutukluluk süresi iki kat uygulanacağı ve bu suçlarda azami tutuklama süresinin 10 yıl olduğu görüşünün uygulama kabiliyeti kalmamış, bu suçlarda dahi maddi anlamda görevli mahkeme için belirlenen genel esasların geçerli olacağı kabul edilerek tutukluluk süresinin üst sınırı 5 yıl olduğu kabul edilmiştir. Yine Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 108/1. fıkrasına, 11.04.2013 tarih ve 6459 Sayılı Kanunla eklenen *şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir* hükmü gereğince, otuz gün incelemelerinin artık şüpheli, sanık ve müdafinin görüşü alınacağı düzenlenmiş, bundan böyle sulh ceza hakimliği, tutukluluğun devamı taleplerinde dosya üzerinden inceleme yaparak karar vermek yerine silahların eşitliği ilkesi gereğince, otuz gün incelemesini duruşmalı olarak yapmasının önü açılmıştır. Son olarak 18/06/2014 Tarih ve 6545 Sayılı Yasa ile sulh ceza mahkemeleri kaldırılmış, tutuklamaya ve orantılılık ilkesi gereği adli kontrole karar verme ve/veya tutuklamaya itiraza bakma işi sulh ceza hakimliğine devredilmiş böylece başka bir mahkemede görevlendirilemeyen sulh ceza hakimliği sadece koruma tedbirleriyle ilgili işlere bakmak için kurulmuştur. 5271 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ve tutuklamaya ilişkin önceki kanunda yer almayan farklı düzenlemelere de yer vermesi sebebiyle ve yine son dönemde çıkarılan kanunlarla yapılan değişiklikler üzerine bu alanda boşluk doğmuş ve bu konu üzerinde çalışma ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Bu çalışmada İHAS’nin ilgili maddelerine, AİHM kararlarına, Anayasa’ya, Kanunlara ve tabi değişiklik yapılan Kanunlar ile konularla alakalı Yargıtay kararlarına da atıfta bulunarak, çalışmamızda tutuklamanın niteliği ve amacı, şartları, tutuklama kararının verilmesi ve bu karara karşı kanun yolu, tutukluluk süreleri, tutuklunun tabi olduğu hükümler, tutukluluk halinin sona ermesi ve sonuçları, bireysel başvuru ile kanuna aykırı tutuklamadan doğan zararın giderilmesi konuları incelenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KORUMA TEDBİRİ OLARAK TUTUKLAMA HAKKINDA

GENEL BİLGİLER VE TARİHSEL GELİŞİM

I. TANIM

A. Koruma Tedbiri Kavramı

Koruma tedbiri kavramına, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun dördüncü kısmında yer verilmiştir.

Sözlük anlamı olarak koruma tedbiri, ceza yargılamasında yakın bir tehlike nedeniyle gecikmeden önlem alınmasıdır.¹ Ceza muhakemesinin gerçeğe uygun olarak sonuçlanabilmesi amacıyla ceza muhakemesi hukukunda karar verme yetkisi olan hakim veya mahkeme tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda geçici olarak başvurulmuş ve karardan önce bazı temel hak ve hürriyetleri kısıtlar nitelikte olan duruma koruma tedbiri denilmektedir.²

Türk doktrininde koruma tedbirine farklı terimler olarak yer verilmiştir. Taner, ihtiyati tedbir; Erem, usûl tedbirleri; Yüce, zorlayıcı önlem; Yurtcan ceza yargılaması önlemi; Tosun, Kunter, Yenisey ve Centel ise koruma tedbiri terimini kullanmaktadır.³

---

¹Ejder, Yılmaz. (2002). *Hukuk Sözlüğü (Genişletilmiş 7. Baskı)*. Ankara: Yetkin. s: 707.

²Öztürk, Bahri. , Erdem, R.Mustafa. , Sırma, Özge. , Saygılar, F.Yasemin (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Yeni Ceza Muhakemesine Göre Yenilenmiş 4. Baskı)*. Ankara: Turhan, s: 327. , İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 3.

³Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 19.

5237 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, eski kanunda olduğu gibi yakalama, tutuklama, zorla getirme, arama, elkoyma gibi klasik tedbirlere ek olarak iletişimin denetlenmesi, vücudun muayenesi, teknik araçlarla izleme, gizli soruşturmacı gibi yeni tedbirlere de yer verilmiştir.⁴

Sonuç olarak koruma tedbiri, ceza muhakemesinde işlevsellik sağlayan, muhakeme sonunda gerçek olaya uygun karar vermeye ve yine verilen kararın infazının gerçekleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.⁵

B. Tutuklama Kavramı

Sözlük anlamı olarak tutuklama; tutuklama işi, tevkif olarak açıklandığı,⁶ tevkif; 1- Durdurma, durdurulma. 2- Alıkoyma. 3- mevkuf (tutuklu) halinde bekletme, mevkuf ise; 1- Durdurulmuş, alıkonulmuş, 2- Tutulmuş, hapsedilmiş.⁷ olarak açıklanmıştır.

Ceza Muhakemesi Hukuku açısından tutuklama ise; suçlu olduğu konusunda kesin hüküm bulunmamasına rağmen, suç işlediği yönde kuvvetli şüphe bulunan kişi veya kişilerin özgürlüğünün hakim veya mahkeme kararıyla geçici olarak kaldırılmasıdır.⁸ Şu halde kişiye tutuklu, hakkında uygulanan tedbire ve uygulanan sisteme de tutululuk denilmektedir.

Tutuklama, doktrinde hapis, ihtiyati hapis, ihtiyaten tevkif, muvakkat haciz ve muvakkat hapis ile tevkif olarak ifade edilmiştir.⁹

---

⁴Vatan. Zeki. (2009). Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi. İstanbul: Beta. s: 17 vd.

⁵Aksoy İpekçioğlu, Pervin. (2007). *Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan). C: 9, S: Özel Sayı, s: 1215

⁶http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53788f49b12f41.09208761 (Erişim Tarihi: 18.05.2014).

⁷Develioğlu, Ferit.(2006). Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 21. Baskı). Ankara: Aydın. s: 635 vd.

⁸Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 300.

⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 31.

Ceza Soruşturması bazı durumlarda sonuca ulaşılabilmesi için kişiye zor kullanmak gerekebilecektir. Zorlayıcı önlemlerin klasik örneği ise tutuklamadır. (tevkifdir).¹⁰

II. TUTUKLAMANIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Tutuklama, hukuki nitelik bakımından kişi hürriyetini, kesin hükümden önce kaldıran ceza muhakemesi hukukuna has en ağır koruma tedbiridir. En ağır koruma tedbiri olan tutuklama, uygulanması esnasında koruma tedbirlerinin gerektiği şartlara da sıkı şekilde uygun olması gereken koruma tedbiridir.¹¹

III. TUTUKLAMANIN AMACI

En ağır koruma tedbiri olan tutuklamanın iki amacı vardır; Şüphelinin yargılamada hazır bulunmasının sağlanması ve akabinde verilecek kararın uygulanmasını garanti altına almak, ikincisi ise delillerin muhafaza altına alınmasını sağlamaktır.¹²

Diğer bir ifade ile tutuklamada amaç; öncelikle ceza yargılamasının mümkün olduğunca hızlı ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, delillere ulaşımın ve yargılama sırasında sanığın hazır edilmesinin sağlanabilmesi ve yapılacak olan yargılama sonucunda verilecek olası mahkûmiyet kararlarının da sağlıklı bir şekilde infaz edilmesinin zemininin hazırlanabilmesidir.¹³

---

¹⁰ Yüce, Turhan Tufan. (1980). *Ceza Yargılama Hukukunda Zorlayıcı Önlem Teorisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 1, S: 1, s: 68.

¹¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 31.

¹²Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet. s: 178.

¹³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 32. vd.

IV. TUTUKLAMANIN ÖZELLİKLERİ VE ÖN ŞARTLARI

A. Tutuklamanın Özellikleri

1. Tutuklamanın Ceza Olmaması

En ağır koruma tedbiri olan tutuklama, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlendiği gibi özel şartlara bağlanmıştır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen diğer koruma tedbirlerinden farklı olarak tutuklama kararı verilebilmesi için istisnasız hakim kararı gerekmektedir.¹⁴ Bu nedenle her ne kadar tutuklama şartları itibariyle adeta ceza gibi düşünülse de aslında sadece kişi hürriyetini sınırlandırılması dışında bir birinden farklıdır.

Şöyle ki;

Tutuklama, şartların varlığı halinde soruşturma evresinden itibaren kesin hüküm verilinceye kadar uygulanabilecekken, cezaya mahkeme tarafından yargılamanın tamamlanması ile karar verilir. Yine kişi eğer hürriyeti bağlayıcı bir ceza aldıysa hakkında hapis cezası uygulanacağı için hükümlü olarak cezaevinde infazı gerçekleşecekken, tutuklu olanlar ise kural olarak tutukevi denilen yerde barındırılmaktadırlar. Hürriyeti bağlayıcı cezaların genel önleme (toplumu korkutma) ve özel önleme (suçluyu ıslah etme) gibi amaçları varken, tutuklama sadece ceza yargılamasının ve muhtemel infazın sağlıklı bir şekilde yapılmasını hedeflemektedir.¹⁵ 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un (CvGTİK) 111/1. maddesi "(1) Tutuklular, iç ve dış güvenlik görevlisi bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri olan, 34 üncü maddede sayılan hâller dışında oda ve koridor kapıları sürekli olarak kapalı tutulan ve yasal zorunluluklar ayırık, dışarıyla irtibat ve haberleşme olanağı bulunmayan normal güvenlik esasına dayalı tutukevlerinde veya maddî olarak bulunmadığı

¹⁴Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 217.

¹⁵İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 34. vd.

hâllerde diğ er kapalı ceza infaz kurumlarının bu amaca ayrılmış bölümlerinde tutulurlar.

(2) Eylem ve davranışları ile 9 uncu madde kapsamına giren tutuklular, yüksek güvenli k tutukevlerinde veya buna olanak bulunmadığı hâllerde yüksek güvenli k kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

(3) Kadın, çocuk ve gençlik tutukevleri müstakil olarak kurulabilir. Tutuklular, tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde, büyükler, kadınlar, gençler, çocuklar olmak üzere ve suç türleri de gözetilerek ayrı yerlerde barındırılırlar.¹⁶ Şeklinde düzenlendiği, madde metni incelendiğinde tutuklu ile hükümlülerin ayrı kurum olduğu, imkan ve şartlar uygun olduğ unda ayrı bir yerde barındıracakları, imkan yoksa aynı kurumda ve fakat ayrı bölümlerde tutulacakları düzenlenmiştir.

2. Tutuklamanın İhtiyarî Olması

Anayasa'nın 19. maddesi “ ...hakim kararıyla tutuklanabilir...”¹⁷, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi vd. maddeleri “...tutuklama kararı verilebilir...”¹⁸ şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere hakime takdir hakkı tanınmıştır.

Tutuklamanın özelliğini nazara alan kanun koyucu bu tedbirin ihtiyarî olduğunu, şartlar gerçekleş se bile hakim in tutuklamaya karar vermesi zorunluluğunun olmadığını, tabii ki keyfiyetten uzak olarak hakim in tutuklama kararını vermeyebileceği düzenlenmiştir. Şu halde kanunda yazılı tüm şartlar olsa

---

¹⁶Yalvaç. Gürsel. (2010). Gerekçeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar. Ankara: Adalet. s: 1055.

¹⁷Adalet Bakanlığı. (2014). *T.C Anayasası*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri. s: 30 vd.

¹⁸Yalvaç. Gürsel. (2010). Gerekçeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar. Ankara: Adalet. s: 626.

bile, duruma göre yetkili hakim veya mahkeme tutuklama kararı vermek zorunda değildir.¹⁹

3. Tutuklamanın İstisnai Olması

Ceza Muhakemesi Hukukunda asıl olan tutuksuz yargılanmadır. Yalnızca Anayasada ve Kanunda belirtilen bütün şartların gerçekleşmesi halinde hakim takdiren tutuklama kararı verebilecektir. Anayasada ve Kanunda belirtilen bütün şartların gerçekleşmemesi halinde tutuklama kararı verilmesi mümkün değildir. Bu nedenle şartlar oluşmasına rağmen tutuklama kararı vermek **ihhtiyarî** iken, şartlar oluşmadan verilen tutuklama kararı ise açıkça hukuka aykırı karar olacaktır. Sonuç olarak, tutuklama yalnızca şartların oluşması halinde istisnai olarak uygulanabilen bir koruma tedbiridir.²⁰

4. Tutuklamanın Araç Olması

Tutuklama, maddi gerçeği bulmak arzusuna hizmet eden araçtır. Araç olması sebebiyle deliller toplanmış, şüpheli veya sanığın kaçması engellenmiş ve sanık duruşmada hazır edilmiş ise bu amaca ulaşılmış demektir ki, amaç hasıl olmasına rağmen tedbire devam etmek, kişinin en temel hakkı olan kişi özgürlüğünün hukuka aykırı olarak ve keyfi bir şekilde sınırlandırılması anlamına gelir. Bu durumda hem Anayasamıza ve Kanunlarımıza hem de Uluslar Arası Sözleşmelere açıkça aykırılık teşkil eder.²¹

Ancak daha önceki dönemlerde sanığa ceza vermek gayesi ile tutuklama istenildiği gibi yine sanığı korumak gayesiyle de tutuklama kararı verilebilmekteydi

---

¹⁹Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 217.

²⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 39. vd.

²¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 39. vd.

ve fakat tutuklamanın gayesi artık kişiyi cezalandırma veya koruma değil gerçeğin araştırılmasıdır.²²

Sistematığımız bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yakalama, hem gözaltına almayı hem de tutuklamayı gerçekleştiren bir araç durumunda iken tutuklamada amaç ise gerçeğin araştırılmasıdır.²³

5. Tutuklamanın Geçici Olması

Yukarıda da açıklandığı üzere tutuklama başlı başına bir amaç olmayıp, bir araçtır. Araç olmasının doğal sonucu olarak tutuklama geçicidir, ihtiyaç olduğu sürece tutuklamaya başvurulur ve sonrasında sona erdirilir.²⁴

Tutuklama tedbirinin geçici olmasından maksat, yalnızca sürenin açıkça gösterilmesi değildir. Tedbirin haklılığını gösteren sebeplerin ortadan kalkması halinde sona ermesidir. Delillerin muhafaza altına alınmış olması, kaçma şüphesine karşı teminat verilmiş olması, yapılan kovuşturma sonrasında beraat kararı verilmesi gibi durumlarda tutuklama sona erecektir.²⁵

Yine geçicilik aynı zamanda tutuklamanın belli bir süre ile sınırlandırılması anlamına da gelmektedir.²⁶

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesine göre; *Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu*

---

²²Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoğlu, Ayşe. (2010). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku(18. Baskı). İstanbul: Beta. s: 920. Kunter, Nurullah. (1986). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Yenileştirilmiş ve Geliştirilmiş 8. Baskı). İstanbul: Kazancı. s: 614.

²³Aksoy İpekçioğlu, Pervin. (2007). *Gözaltında Alınan İfadenin Önemi ve Delil Değeri*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Bülent YURT'a Armağan). C: 57, S: 3, s: 51 vd. , Aksoy İpekçioğlu, Pervin. (2007). *Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan). C: 9, S: Özel Sayı, s: 1215 vd.

²⁴Kızılkaya, Ezgi. (2010). *Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Arama, El Koyma ve Gözaltı*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 89, s: 508

²⁵Koparan, Mehmet Reşat. (2006). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 65, s: 157

²⁶Özen, Murat. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 34, s. 196.

süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. Bu Maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir. şeklinde düzenlenmiştir.²⁷ Görüldüğü üzere her ne kadar deliller toplanmamış olsa dahi, yasada belirtilen sürelerin dolması durumunda, tutuklamanın süre yönünden de geçici olması nedeniyle kişinin salıverilmesi gerekmektedir.

B. Tutuklamanın Ön Şartları

1. Gecikmede Tehlike Bulunması

Bir koruma tedbiri olan tutuklamada ilk ön şart, kişi özgürlüğünün kısıtlanması hususunda gereğinin derhal yapılması konusunda zorunluluk bulunması yani gecikmesi halinde tedbir ile elde edilebilecek olan amaca ulaşılamayacak olması gerekir. Her somut olayda, gecikmede tehlike olup olmadığı olayın özelliğine göre takdir edilmesi gerekir.²⁸

2. Haklı Görünüş

Ceza muhakemesi sonucunda, kişi mahkûm olabileceği gibi beraat de edebilir. Ancak yargılama yapılmadan, tüm tanıklar mahkeme huzurunda dinlenilmeden ve tüm deliller tartışılmadan kişinin cezalandırılacağı veya beraat edeceği bilinemez. Bu nedenle, tutuklamanın uygulanabilmesi için doğrudan doğruya haklı olmanın aranmasına gerek yoktur. Tutuklama kararı verirken yüzde yüz

---

²⁷ Adalet Bakanlığı. (2005). *Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri. s: 459 vd.

²⁸ Centel, Nur. , Zefer, Hamide (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Sınavlara Hazırlık)*. İstanbul: Beta. s: 202.

haklılık yerine görünüşte haklılık ile yetinilecek, ancak sadece mümkün olması ile yetinilmeyecek, muhtemel görünmesi gerekecektir.²⁹

3. Orantılılık/Ölçülülük

Tutuklama, eğer fiilin tam olarak aydınlatılması, soruşturmanın yürütülmesi ya da hükmün ifasının başka türlü güvence altına alınmaması hali var ise uygulanmalıdır.³⁰ Tutuklulukta orantı bulunması, araçla amaç, yöntemle hedef arasında uygun bir orantı bulunmasıdır.³¹

Bir ceza muhakemesi hukuku işleminin yapılması ile sağlanması beklenen yarar ve verilmesi ihtimal dahilinde bulunan zarar arasında makul bir oranının bulunması, oransızlık durumunda işlemin yapılmaması orantılılık/ölçülülük ilkesi gereğidir.³²

Verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile eylemin orantılı olmadığı durumlarda tutuklama kararı vermek yerine orantılılık/ölçülülük ilkesi gereği, daha hafif tedbirler olan örneğin; teminat, belirli günlerde imza, yurt dışına çıkma yasağı gibi tedbirler uygulanması gerekir. Sadece adli para cezası veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyeceğine dair Ceza Muhakemesinin 100/4. fıkrası, tedbirle muhtemel yaptırım arasındaki orantının gözetilmesinin sonucudur.³³

---

²⁹Şentuna, Mustafa Tarık (2014). *Tutuklama ve Adli Kontrol*. Ankara: Seçkin. s: 63.

³⁰Kılıç, Mehmet. (2011). *Alman Hukukunda Tutuklulukta Ölçülülük İlkesi*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2011-1, s: 203.

³¹Yüce, Turhan Tufan. (1980). *Ceza Yargılama Hukukunda Zorlayıcı Önlem Teorisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 1, S: 1, s: 73.

³²Koca, Mahmut. (2003). Tutuklamada Oranlık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının "Adli Kontrol" Tedbirinin Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 5, S: 2, s: 116.

³³Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı)*. İstanbul: Beta. s: 282.

V. TARİHSEL GELİŞİM

A. Genel Olarak

Tutuklamanın tarihi doğası gereği oldukça eskidir, ancak her alanda olduğu gibi tutuklamanın da daha iyi anlaşılabilmesi ve doğruya ulaşılabilmesi için kuşkusuz her aşamasını bilmek ve iyi analiz etmek gerekecektir. Kuşkusuz her toplumun tarih içerisindeki yaşantısı, dini inançları, sosyal ve toplumsal yapısı, yönetim şekli vb. özellikleri o toplumdaki tutuklama algısını da etkilemiş ve değişiklik göstermiştir.

B. Eski Yunan Hukukunda

Yunan hukukunda intikam ve kısas cezanın esasıydı. Platon, cezanın amacını korkutma ve iyileştirme olarak belirtmiş ise de uygulamada bunun önemi yoktu. Yunan mahkemeleri, vatandaşı onursuzluğa, kölelik durumuna sokmaya, kamuya açık yerde rezil etme, para ve mal varlığına ilişkin, ayrıca sürgün, dayak, ölüm gibi cezalar verdiler. Bununla birlikte, özgürlükten yoksun bırakma, Sokrates' in yargılamasından da anlaşıldığı gibi tamamen hariç bırakılmamıştı.³⁴

Yunan Hukukunda tutuklamanın tam olarak hangi koşullara bağlı olduğunu saptamak zordur. “*onunla aynı vergileri ödeyen üç vatandaşın kefil olduğu hiçbir Atinalı, vatana ihanet, halka ihanet ya da kefalet ücretinin hazineye ödenmemesi hariç tutuklanamaz.*” Şeklinde düzenleme ile tutuklama devlet konseyinin yetki alanına giren bir tedbirin uygulanmasını öncelikle konseyin onaylaması gerekmektedir.³⁵

---

³⁴Uçdu, İlker. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 5.

³⁵İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 32.

C. Roma Hukukunda

Roma Hukukunun ilk dönemlerinde, sanık sıfatıyla Magistra'nın karşısına çıkan kişinin tutuklanması mümkündü. Hatta ilk dönemde tutuklamanın esas olduğu dahi söylenebilir. Her ne kadar tutuklamaya başvurmak zorunluluk olmayıp Magistra'nın takdirine bağlı olsa da, Roma Hukuku'nda tutuklama neredeyse kural haline gelmiş bulunuyordu. Sanığın serbest bırakılması nadir olarak görülmekteydi. "Pricipatus" dönemiyle birlikte, tutuklama ve kefalet vatandaşlar için sadece hukuken değil, fiilen de ortadan kalkmıştı. Ancak, Magistra'ya itaatsizlik ve genel huzuru bozma hallerinde istisna olarak tutuklama kabul edilmekteydi. Kefalet veya tutuklamaya karar verilmesinde ise, iddianın ağırlığı ve sanığın kişiliği göz önüne alınırdı. Statü sahibi kişiler ve kadınlara itibar edilirken; köleler, efendileri kefalet göstermez ise tutuklanırlardı.³⁶

D. Eski Alman Hukukunda

Tutuklamanın uygulamalarına Frenkler zamanında suç ve cezada kamu hukuksal anlayışının gelişmesinin belirginleşmesiyle birlikte rastlanmaktadır. Tutuklama ile sanık, muhakemenin yapılabilmesi amacıyla itaate zorlanmaktaydı. 1768'de çıkarılan Contstitutio Criminalis Theresiana ile tutuklama için daha kuvvetli şüphe arıyor, çeşitli suç türlerinde tutuklama için hangi şüphe nedenlerinin bulunması gerektiğini örnek olarak sayıyordu. Bu yasaya göre, teminatla salıverme zordu. İyi şöhretli kişilerin kural olarak tutuklanmasını engelleyen, kötü şöhretli kişilerin ise şüphe az bile olsa tutuklanabileceğini öngören hükümler vardı.

---

³⁶İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 53. vd.

Tutuklamaya, sanığın kaçmasını engellemek için başvuruluyordu. Diğer amaçlar henüz tanınmamıştı.³⁷

E. Türk Hukukunda

1. Tanzimat Öncesi İslam Hukuku

Osmanlı'da ceza muhakemesi, Tanzimat dönemine kadar İslam hukuku kurallarına göre yürütülmekteydi. İslam hukuku kurallarına göre, insan Tanrı'nın bir sureti olduğundan Müslüman olsun ya da olmasın hiç kimse arasında bir ayırım yapılamayacağı ve eşit olduğu kabul edilmekteydi. Eski İslam hukukunda bugünkü anlamda tutuklama kurumundan bahsetmek mümkün değildi. “*Hapis*”, hem suçlular ve hem de suç işlediği iddia olunan kişiler bakımından söz konusuydu. Borcunu vermeyenler, harp esirleri ve katiller veya cinayet suçundan zanlı olanlar hapsediliyordu. Ayrıca Hz. Osman zamanına kadar özel bir hapisane mevcut değildi. Suçlular kuyularda, mescitlerde veya dehlizlerde hapsediliyorlar ve zincire vuruluyorlardı.³⁸

Yine Hz. Ömer' in, “İslam' a göre bir kişi udul (kuvvetli şüphe) olmadan esirleştirilemez (tutuklanamaz)” sözünden anlaşılacağı üzere tutukluların artık esirleştiği kabul edilmekte idi.³⁹

İslam hukukunda tutuklama kararı verilebilmesi için isnad edilen suç, had, kısas ya da tazir cezası gerektirmelidir.⁴⁰

---

³⁷Koçaklı, Engin. (2008). 5271 Sayılı *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli. s: 30.

³⁸İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 56. vd.

³⁹Uçdu, İlker. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 11.

⁴⁰Uçdu, İlker. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 11.

Osmanlı döneminde tutuklama ise; eylem kamu düzeni bozar nitelikte ise veya soruşturmanın selameti açısından endişe varsa söz konusu olabiliyordu. Tutuklama kararını sadece kadı verebilirdi ki bu da şüpheli için teminat niteliğindedir.⁴¹

Tutukluğun geçici bir tedbir olması nedeniyle belli bir süreye bağlanmasının gerekip gerekmediği bu dönemde de tartışılmış ve farklı görüşler ileri sürüldüğü görülmüştür. Maverdi, Ebu Ya'la, İbn Teymiye, İbn Kayyim, İbn Ezrak ve Hanefilerden Tahav'nin görüşüne göre tutukluluk için önceden bir müddet öngörülemez. Bu kadının takdirine bırakılmalıdır. Zira her somut olayın özelliklerine göre tayin edilmelidir. İbn Ferhun tarafından bazı Malik'lerden aktarılan bir görüşe göre tutukluluk süresi iki günden on beş güne kadardır. Maverd'ye göre kadı soruşturmayı üç gün içinde tamamlamalı, aksi takdirde sanığı serbest bırakmalıdır. şafilardan Abdullah b. Zübeyir ile Hanefilerden Tahavi tutukluluğun asgari süresini bir gün, azami süresini bir ay olarak belirlemişlerdir.⁴²

Kefalet ile tutuklunun sona ereceği düzenlenmiş ancak kişi iyi halli ise ve bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getirilmesi halinde bırakılması gerektiği, yine suçu ne olursa olsun kimseye tutuklu iken kötü muamele yapılamayacağı, aşağılanamayacağı kısaca işkence ve kötü muamele yapılamayacağı kabul edilmiştir.⁴³

2. Tanzimat Dönemi ve Sonrası

1839 tarihli Tanzimat Fermanı'yla yasaların amacının can ve mal güvenliğini sağlamak olduğu düzenlenmiş, yargılama güvencesi getirilmiş ve en önemlisi de

---

⁴¹Atalay, İbrahim Orkun. (2007). *Osmanlı Ceza Yargılaması Usulü Üzerine Bir Deneme*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 3-4, s: 250.

⁴² Atalay, İbrahim Orkun. (2007). *Osmanlı Ceza Yargılaması Usulü Üzerine Bir Deneme*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 3-4, s: 251.

⁴³Atalay, İbrahim Orkun. (2007). *Osmanlı Ceza Yargılaması Usulü Üzerine Bir Deneme*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 3-4, s: 251.

padişahın da bu kurallara uyması gerektiği kabul edilmiştir, buna karşın tutuklamaya ilişkin ayrı bir hüküm düzenlenmemiştir.⁴⁴

1876 tarihli Kanun-u Esasi'nin 10. maddesinde ise; kişi özgürlüğü güvence altına alınarak, hiç kimsenin yasanın belirlediği neden ve usul dışında cezalandırılmayacağı belirlenmiş, 1909 tarihli Kanununun 10. maddesinde de, “*hürriyeti şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse şer ve kanunun tayin ettiği sebep ve suretten maada bir bahane ile tevkif ve mücazat olunamaz.*” Şeklinde düzenlenmiştir.⁴⁵

3. Cumhuriyet Dönemi

a. 1921 Anayasası Dönemi

Ülkenin içinde bulunduğu şartlar gereği, kişi özgürlüğü ve güvence altına alınması yönünde hükümlere yer verilmediği ve tutuklamaya ilişkin düzenlemelere de yer verilmediği bir Anayasa özelliği taşır.⁴⁶

b. 1924 Anayasası Dönemi

1924 Anayasasınının 72. maddesi “Kanunda yazılı hal ve şekillerden başka türlü hiçbir kimse yakalanamaz ve tutulmaz.” Şeklinde düzenlendiği.⁴⁷ Bu haliyle artık tutuklama kanuni bir düzenlemeye kavuşturulmuş ve fakat haksız yakalama

---

⁴⁴Tanilli, Server. (1980). *Türk Anayasaları ve İlgili Mevzuat*. İstanbul. s: 3 vd.

⁴⁵İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 57.

⁴⁶Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 29.

⁴⁷<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm> (Erişim Tarihi 03/06/2014)

veya tutuklama halinde verilecek tazminata yer verilmemiştir.⁴⁸ 1936 yılında 3006 sayılı Kanun’la değiştirilen 1924 Anayasasıyla, tutuklama müzekkeresinin geri alınması, tutukluluğa itiraz, tutuk halinin devamına ilişkin inceleme, kefalet parasının irat kaydı ve acele itiraz gibi konularda değişiklik yapılarak Anayasaya kazandırılmıştır.⁴⁹

c. 1961 Anayasası Dönemi

1961 Anayasasında temel hak ve özgürlükler hususunda bir çok düzenlemeye yer verilmesine karşın bazı haklarda hiçbir düzenleme yapılmamıştır.⁵⁰

1961 Anayasasınının 14. maddesi “*Herkes, yaşama, maddî ve mânevî varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir. Kişi dokunulmazlığı ve hürriyeti kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usûlüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamaz.*” Şeklinde düzenlenmiştir.⁵¹

1961 Anayasası döneminde haksız tutuklamaya karşı tazminat verilmesi fikri bir çok Avrupa ülkesinin mevzuatında mevcut olmasına rağmen, 1961 Anayasasında böyle bir hüküm yoktu. Ancak 1961 Anayasasınının 30. maddesi “*Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmayı veya delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunla gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutukluluğun devamına karar verilebilmesi aynı şartlara bağlıdır. Yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir. Yakalanan veya tutuklanan kimselere yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar yazılı olarak hemen bildirilir.*”⁵² Şeklinde

⁴⁸Tanilli, Server. (1980). *Türk Anayasaları ve İlgili Mevzuat*. İstanbul. s: 46 vd.

⁴⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 58.

⁵⁰Sağlam, Fazıl. (1982). *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları. s: 103.

⁵¹<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm> (Erişim Tarihi 03/06/2014)

⁵²<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa61.htm> (Erişim Tarihi 03/06/2014)

düzenlenerek, maddede belirtilen şartlara riayetsizliğe karşı tazminat esasını kabul etmiştir.⁵³

1971 değişikliği ile 30/4. fıkra “*Yakalanan veya tutuklanan kimse tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırk sekiz saat ve kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılır ve bu süre geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz...*”

1973 yılındaki değişiklik ile ise “*Yakalanan veya tutuklanan kimse, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırk sekiz saat ve devlet güvenlik mahkemelerinin görev ve yetkilerine giren suçlar için kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda ve genellikle savaş ve sıkıyönetim hallerinde, kanunlarda gösterilen süre içinde hâkim önüne çıkarılır; bu süre on beş günü geçemez. Kimse bu süre geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın, hürriyetinden yoksun kılınamaz...*” şeklinde düzenleme yapılmıştır.⁵⁴

d. 1982 Anayasası Dönemi

Öncelikle bu başlık altında hala geçerli olan 1982 Anayasasında yer alan tutuklama hakkında inceleme yapılacak olup, kanunlarda yer alan düzenlemeler hakkında ise ileri konularda yeri geldikçe bahsedilecektir.

Tutuklamaya ilişkin hükümler lüzumu üzere 1982 Anayasamızın “Kişi Hürriyeti ve Güvenliği” başlığı altında ve 19. madde de düzenlenmiştir.⁵⁵

19/1. fıkrada; Herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğu,

---

⁵³Köksal, Ayhan. (1964). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama ve 1961 Anayasası*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Ord. Prof. Dr. Halil ARSLANLI'ya Armağan), C: 30, S: 1-2, s: 99.

⁵⁴İnci, Z. Özen. (2014). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama* (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 59.

⁵⁵<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (Erişim Tarihi: 04/06/2014)

19/2-3. fıkrada: Şekil ve şartları kanunda gösterilen: Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılmayacağı düzenlenerek, kanun koyucuya ilgili kanunları çıkartırken uyması gereken çerçeve çizilmiştir.

19/4. fıkrada: Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir. Şeklinde düzenleme getirmiştir.

19/5. fıkrada: Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir. denilerek güvence getirilmiştir.

19/6. fıkrada 03/10/2001 tarih ve 4709/4 sayılı düzenleme ile değişiklik yapılarak: Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde uzatılabilir. denilerek kişi hürriyeti ve güvenliği artırılmıştır.

19/7. fıkrada 03/10/2001 tarih ve 4709/4 sayılı düzenleme ile değişiklik yapılarak: Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir. Denilerek aleniyet ve denetlenebilirlik artırılmıştır.

19/8. fıkrada 03/10/2001 tarih ve 4709/4 sayılı düzenleme ile değişiklik yapılarak: Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir. şeklinde düzenlenmiştir.

19/9. fıkrada 03/10/2001 tarih ve 4709/4 sayılı düzenleme ile değişiklik yapılarak: Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. şeklinde düzenleme yapılarak kişi hürriyeti ve güvenliğinin garanti altına alınmasına çalışılmıştır.

19/10. fıkrada 03/10/2001 tarih ve 4709/4 sayılı düzenleme ile değişiklik yapılarak: Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir. Şeklinde düzenlenerek haksız tutuklama halinde tazminat ödeneceği teminat altına alınmıştır.

VI. ULUSLAR ARASI BELGELERDE TUTUKLAMA

Uluslararası hukukun ve doğal olarak belgelerin varlığından söz edebilmek için her şeyden önce, birbirleri ile eşit hak ve görevlere sahip olan ve/veya olmaya muktedir olan bağımsız devletlerin varlığı gerekmektedir.⁵⁶

---

⁵⁶Karakoç, İrem. (2004). *Türk Hukuk Tarihinde Uluslar arası Andlaşmaların Uluslararası Hukukunun Gelişim Sürecindeki Yeri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 6, S: 2, s: 199-254. s: 231.

A. Birleşmiş Milletler İnsan Haklar Evrensel Bildirgesi

10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul ve ilan edilen Bildiri'nin 3. maddesi; “*Herkes yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkına sahiptir.*” Şeklinde; 9. maddesi ise tutuklama ile ilgili olarak “*Hiç kimse keyfi tutuklamaya, gözetim altına alınmaya veya sürgüne maruz kılınmamalıdır.*” Şeklinde düzenlenmiştir. Bildiri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, hukuki anlamda bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen bir çok devlet bildiride yer alan hükümleri iç hukuklarına yansıtmışlardır.⁵⁷

B. Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi

2.5.1948 tarihli Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi'nin 1. maddesi “*Her insanın yaşam, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.*” Şeklinde düzenleme ile kişi güvenlik ve özgürlüğünü bireylerin temel hakkı olarak düzenlenmiştir.

C. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi

18.07.1978 tarihinde yürürlüğü giren sözleşmenin 7. maddesi tutuklama ile ilgili hükümler yer almış, madde incelendiğinde, keyfi tutuklama ve hapsedme yasaklanmış, Gözaltına alınan kimselere, gözaltı nedeninin ve suçlamaya ilişkin derhal bilgi verilmesi gerektiği kabul edilmiş, gözaltına alınanların yetkili merci önüne çıkarılması ve yargılamanın makul sürede tamamlanması gerektiği belirtilerek,

---

⁵⁷İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 62.

tutuklama yasağı olarak da borçlanma nedeniyle tutuklama yapılamayacağı düzenlenmiştir.⁵⁸

D. Afrika İnsan ve Hakların Şartı

Afrika İnsan ve Hakları Şartı'nın 6. maddesi tutuklamaya ilişkin olup, “Her birey kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Hiç kimse, yasa tarafından önceden düzenlenmiş nedenler ve koşullar hariç, özgürlüğünden yoksun bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse keyfi olarak gözaltına alınamaz ya da gözaltında tutulamaz.” Şeklinde düzenlenmiştir.

E. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AİHS'nin diğer maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile bunların sınırlandırma sebepleri genellikle kısa bir şekilde tanımlanırken, kişi özgürlüğünün hangi şartlar altında sınırlandırılarak bireyin bu özgürlükten yoksun bırakılabileceği ve özgürlüğü kısıtlanan kişinin hangi haklara sahip olduğu 5. maddede oldukça ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.⁵⁹

Kavram olarak İnsan hakları; “modern devletin ve modern piyasaların insan onuruna yönelttiği standart tehditlere karşı bireyleri korumak için zorunlu olan sosyal ve siyasal güvenceler” olarak tanımlanmıştır.⁶⁰

---

⁵⁸İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 64.

⁵⁹Turhan, Faruk. (2000). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Kararları Işığında Kişi Özgürlüğü ve Türkiye*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 1-2, s: 9. Ülkü, Muhammet Murat. (2013). *AİHS'nin 3. Maddesi Kapsamında Devletin Hürriyetini Kısıtladığı Kişilerin Gözaltı-Tutma Koşullarına Yönelik Pozitif Yükümlülükleri*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 13, s. 257.

⁶⁰Öğütçü, Muhlis. (2005). *Doğal Hukuk ve Pozitif Hukuk Işığında İnsan Hakları Alanındaki Bazı Kavramlar*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. İrfan Baştuğ'a Armağan). C: 1, S: Özel Sayı, s: 561.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 5. maddesi hak ve özgürlükleri "kişi özgürlük ve güvenlik hakkı" başlığı altında düzenlenmiştir.

Kişi özgürlük ve güvenlik hakkı; Kişinin bedensel olarak istediği gibi hareket edebilme özgürlüğüne ve bunun güvencesine sahip olmasını kapsar. Bu hak; kişinin keyfi olarak yakalanıp, göz altında tutularak, zorla bir yere getirilerek, tutuklanarak, cezalandırılarak, hareket serbestisinin kısıtlanıp, istediği yere gidip gelebilme, dolaşabilme olanağının ortadan kaldırılamamasını ve tabii sonuç olarak bunun güvencesi altında yaşamını sürdürmesi ve geliştirmesini ifade eder.⁶¹

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 5. maddesi "kişi özgürlük ve güvenlik hakkı" başlığı altında düzenlenmiştir.⁶² Madde metni incelendiğinde;

Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkına sahip olduğu. Maddede belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağı düzenlenmiştir. Aynı madde içerisinde hangi hallerde kişi özgürlüğü ve güvenliğinin sınırlandırılabilirliği tahdidi olarak sayılmıştır.

AİHS'ne göre kişi ancak; a. Yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine bir kimsenin usulüne uygun olarak hapsedilebileceği, b. Bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulmasına karar verilebileceği, c. Suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması halinde, d. Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere usulüne uygun olarak tutulması durumlarında, e. Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulması durumunda, f. Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonması veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geri

⁶¹Keskin, Serap. (2002). *Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkına İlişkin Anayasal Değişiklikler*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 60, S: 1-2, s: 49.

⁶²http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/AIHS_Tr_A6format.pdf (Erişim Tarihi 17/06/2014)

verme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulması durumlarında özgürlüğü kısıtlanabilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/2. fıkrasında ise; Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamaların en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirileceği düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/3. fıkrasında ise; 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılmalıdır; kişinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Yine ilgiliye duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak uygun bir teminat belirlenerek ilgilinin salıverilebileceği düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/4. fıkrasında; Yakalama veya tutulma nedeniyle Özgürlüğünden yoksun kılınan herkesin, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde, kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Son olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/5. fıkrasında ise; sözleşmeye aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı olduğu kabul edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Sözleşmeciler devletler kendi halkından herkese, bu Sözleşme ile teminat altına alınan temel hak ve özgürlükleri tanımış, böylece Sözleşmeye taraf ülke halklarına ulusal haklar yanında, uluslararası hak sahibi haline getirmiş ve özgürlükleri tanınması yanında ortak güvence sistemine dayanan yargısal bir denetimde sağlanmıştır. Bu durumda AİHS ile sadece kişilere hak ve özgürlükler verilmemiş, Sözleşmeciler devletlerin bu düzenlemeleri yerine getirip getirmediği de denetlenmeye başlanmıştır.⁶³

---

⁶³Gözübüyük, A.Şeref. , Gölcüklü, A.Feyyaz. (2005). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması (11.Ek Protokole Göre Hazırlanıp Genişletilmiş 6. Baskı). Ankara: Turhan. s: (Ön Sözen VII.)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 90/5. fıkrasında milletler arası antlaşmaların yeri konusunda düzenleme yapılmış, Madde 95/5'e göre "Usulüne göre yürürlüğü konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz."⁶⁴ Olarak düzenlendiği. Madde gereğince Uluslar arası andlaşmaların, kanunlarımızla eş değer olduğu vurgulanmıştır. Ancak maddeye 07/05/2004-5170/7. md ile ek cümle getirilmiş ve "Usulüne göre yürürlüğü konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."⁶⁵ şeklinde düzenleme ile temel haklar ile ilgili uluslararası anlaşmaların milli kanunlardan önce geldiği kabul edilmiştir.⁶⁶

---

⁶⁴Adalet Bakanlığı. (2014). T.C. Anayasası, Seçim Kanunları ile 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri. s: 80

⁶⁵Şahbaz, İbrahim. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 58, s: 163.

⁶⁶Akgül, M. Emin. (2010). Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Bağlamında AİHS ve Anayasa Hükümleri Çatışmasında Öncelikli Uygulama Sorunu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 87, s: 134.

İKİNCİ BÖLÜM

TUTUKLAMANIN ŞARTLARI – TUTUKLULUK SÜRELERİ VE ÖZEL

TUTUKLAMA HALLERİ

I. TUTUKLAMA ŞARTLARI

A. Genel Bilgi

Soruşturma veya kovuşturma aşamasında, şüpheli veya sanığın tutuklanabilmesi için, Yasada belirtilen şartların kesin olarak taşınması gerektiği hususu Anayasal bir zorunluluk olup, tutuklamanın şartları oluşmadan yapılan tutuklama açıkça Yasaya, Anayasa ve taraf olduğumuz Uluslar Arası Sözleşmelere aykırı olacağı için kişiye haksız tutuklama nedeniyle tazminat ödenmesi gerekecektir.⁶⁷ Bu nedenle kişinin hürriyetinin geçici de olsa kısıtlanabilmesi ancak ve ancak şartların istisnasız yerine getirilmesi ile mümkün olacağından, tutuklamanın şartlarını ayrıntılı olarak ele alacağız.

---

⁶⁷Aldemir, Hüsnü. (2014). *Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 144.

B. Tutuklamamın Maddi Şartları

1. Şüpheli/Sanığın Huzurda Bulunması

Kural olarak şüpheli veya sanığın tutuklanabilmesi için huzurda bulunması gerekir. Şu halde şüpheli veya sanığın gıyabında tutuklama kararı verilmesi kural olarak yasaktır. Eğer şüpheli veya sanık huzurda değilse artık mahkeme veya hakim *yakalama emri* çıkarabilecektir. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) 98. maddesinde; soruşturma aşamasında, çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hakimi tarafından yakalama emrinin düzenlenebileceği ve fıkranın devamında tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebileceğine yer verilmiştir. Kovuşturma aşamasında ise; kaçak sanık hakkında yakalama emri, res'en veya Cumhuriyet savcısı istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir ve CMK 199. maddeye göre; Mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve yakalama emri ile getirilmesine her zaman karar verebilir şeklinde düzenleme ile yakalama emrinin düzenlenebileceği belirtilmiştir.⁶⁸

a. 6526 Sayılı Yasa Öncesi

5271 Ceza Muhakemesi Kanunu 94. maddesine göre, hazır bulunmayan şüpheli veya sanık hakkında çıkarılan yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç 24 saat içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hakimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hakim veya mahkemeye en kısa

---

⁶⁸Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 50.

zamanda gönderilmek üzere tutuklanır.⁶⁹ Şeklinde düzenlenmekteydi, Uygulamada bu duruma *sevk tutuklaması* yada *yol tutuklaması* adı verilmekteydi.⁷⁰

Sevk/yol tutuklaması gerçek manada bir tutuklama değildi, bu tutuklamada amaç kaçma ve delillerin karartılmasını önlemek değil, şüpheli/sanığın, yakalama emrini çıkaran esas mahkemesinde hazır edilmesinden ibarettir, bu nedenle yakalama yapılan yerdeki hakim tutuklama koşulları hakkında bir değerlendirme yapmamakta, yalnızca kimlik tespiti ile yakalama isteminin devam edip etmediğinin tespiti ile sınırlıydı.⁷¹ Fakat kanunda her ne kadar şüpheli veya sanığın en kısa sürede yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılacağı belirtilse de, sevk/yol tutuklaması yapılan şüpheli veya sanık aynı yerdeki cezaevine konulmaktaydı, bazen aylarca asıl mahkemesine sevki sağlanamamakta, savunması alınmadan tutuklanmakta, bazen neden tutuklandığından bile habersiz olarak aylarca tutuklu kalmaktaydı. Elbette bu durum ağır hak ihlallerine sebebiyet vermekteydi, nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesi sevk/yol tutuklaması ile meydana gelen hak ihlalleri için tazminat ödenmesi gerektiğine karar vermiştir.⁷² Kararlarda; sanığın yetkili hâkim önüne yaklaşık 10 gün sonra çıkarılmasının makul süre içinde hâkim önüne çıkarılma ilkesine aykırı olduğunun, en kısa zaman diliminden anlaşılması gerekenin yakalanan yere göre birkaç saatten birkaç güne kadar uzayabileceğini özellikle belirterek, sevk/yol tutuklaması ile derhal yetkili hakim önüne çıkarılmamanın hak ihlali olduğu ve tazminat gerektirdiğini hükme bağlamıştı.

Yine AİHM bir kararında da,⁷³ Özetle; Başvuranın, yakalanarak cezaevine konulduğunu, kendisini savunma imkânının elinden alındığını, ayrıca Denizli’de yakalanmasının ardından kırk beş gün sonra Ardahan’a götürüldüğünü ve ilk olarak burada kendisine yöneltilen suçlamaları dinlediğini belirtmişti. AİHM, bu şikâyetleri

---

⁶⁹Albayrak, Mustafa. (2010). Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku (Geliştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Adalet. s: 146.

⁷⁰Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 50.

⁷¹Akkaya, Hikmet Murat. (2013). “*Sevk Tutuklaması*” Sorunu ve AİHM’in Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 4, s: 137 vd.

⁷²<http://www.uyap.gov.tr/yayinlar/sunum/sunum.html>, (Erişim Tarihi: 25/06/2014)Yargıtay 12. Ceza Dairesi; 2011/15700 Esas, 2012/9187 Karar sayılı, 04/04/2012 Tarihli karar. Yargıtay 12. Ceza Dairesi; 2011/20114 Esas, 2012/12183 Karar sayılı, kararları

⁷³<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/salihsalman.pdf> (Erişim Tarihi: 25/06/2014)

Sözleşme'nin 5. Maddesinin 1 ve 3. fıkraları kapsamında ele almış ve Sözleşme'nin 5. Maddesinin 1 ve 3. fıkralarına aykırılık teşkil ettiğini tespit etmişti.⁷⁴

b. 6526 Sayılı Yasa Sonrası

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 94. maddesi, 21/02/2014 tarih ve 6526 Sayılı Yasanın 7. maddesi ile değiştirilmiştir.

Değişiklik ile Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılacağı, Yakalanan kişinin, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapıp ifadesinin alınacağı öngörülmüştür.

Değişiklik yapılan madde gerekçesi incelendiğinde ise gerekçede; “Maddeyle, Ceza Muhakemesi Kanununun 94. maddesinde değişiklik yapmak suretiyle, yakalama emri üzerine yakalanan kişinin en geç yirmi dört saat içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılmaması halinde, aynı süre içerisinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli veya görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hakim veya mahkeme tarafından sorgusunun yapılması ve ifadesinin alınması sağlanmaktadır. Böylelikle, kişinin yetkili hakim önüne çıkarılmaması nedeni ile tutuklu kalmasının önüne geçilmesi ve mağduriyetinin giderilmesi temin edilmekte ve kamuoyunda “yol tutuklaması” olarak bilinen uygulamaya son verilmektedir. Bu düzenleme, yakalanan kişinin yetkili hakim veya mahkeme tarafından sesli ve görüntülü iletişim sistemi ile dinlenmesi halinde müdafii yardımından yararlanmasını engellemeyecektir. Müdafii,

---

⁷⁴Akkaya, Hikmet Murat. (2013). “Sevk Tutuklaması” Sorunu ve AİHM’in Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 4, s: 143.

yetkili hakim yanında veya mahkemede bulunabileceği gibi yakalanan kişinin yanında da bulunabilecektir.⁷⁵ şeklinde madde gerekçelendirilmiştir.

Gerekçede de belirtildiği üzere sevk/yol tutuklaması, 21/02/2014 tarih ve 6526 Sayılı Yasanın 7. maddesi ile kaldırılmış, kişinin yetkili hakim önüne çıkarılmaması nedeni ile tutuklu kalmasının önü kapatılarak, kişi hak ve güvenliği açısından önemli bir adım atılmış, AİHM'nin Türkiye aleyhine verdiği/vereceği olası tazminatların önü kapatılmıştır.

Peki, SEGBİS, yani Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi ile yapılan şüpheli veya sanık sorgulamasında “yüz yüzelik” ilkesi sağlanmış olacak mıdır?

AİHM, 05/10/2006 tarihli Marcello Viola/İtalya⁷⁶ davasında, temyiz aşamasında başvuranın video konferans ile ifade alınması halini, sanığın mahkemede hazır bulunma şartı gerçekleşmiş olduğundan AİHS'in 6. maddesine aykırı görmemiştir.⁷⁷ Artık SEGBİS ile ifade alınması yada sorgu yapılması “yüz yüzelik” ilkesine uygundur.

Ancak tutuklama kararının, şüpheli veya sanığın yüzüne karşı verilmesi kuralının iki istisnası vardır. Biri; kaçak sanık hakkında yokluğunda tutuklama kararı verilmesi, (CMK m.248/5) diğeri ise; tutuklama talebinin reddedilmesi halinde şüphelinin salıverilmesi üzerine, bu ret kararına itirazı inceleyen merci, dosya üzerinden yaptığı inceleme neticesi tutuklama kararı verebilmesi (CMK m.271) halleridir.⁷⁸

⁷⁵www.savilkanun.com/6526-sayili-kanun-ve-gerekcesi/ (Erişim Tarihi: 25/06/2014)

⁷⁶<http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/Marcello-Viola.pdf>, (Erişim Tarihi 25/06/2014) (Marcello Viola/İtalya, Başvuru Numarası: 45106/04, 5/10/2006.)

⁷⁷Akkaya, Hikmet Murat. (2013). “Sevk Tutuklaması” Sorunu ve AİHM'in Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 4, s: 137 vd.

⁷⁸Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 51. Bıçak, Vahit. (2011). *Suç Muhakemesi Hukuku (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 584 vd.

2. Kuvvetli Suç Şüphesinin Varlığını Gösteren Somut Delillerin Bulunması

Tutuklama temel hak ve özgürlükleri doğrudan doğruya etkileyen tedbirlerdendir.⁷⁹ İşte bu nedenle kanun koyucu tutuklama koruma tedbirinin uygulanabilmesi için sıkı şekil kuralları getirmiştir. Bunlardan biri kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunmasıdır.⁸⁰

Kuvvetli şüphe; kişinin suç işlediği yönünde yüksek ihtimali ifade eder yani yargılama sonunda şüphelinin veya sanığın mahkum olması kuvvetle muhtemel olduğu durumda kuvvetli suç şüphesinin varlığından söz edilebilecektir. Kuvvetli şüphenin varlığı, yalnızca tutuklamanın talep edildiği veya tutuklamaya karar verildiği andan itibaren değil, kişinin tutuklu kaldığı süre boyunca kuvvetli şüphenin varlığı gerekmektedir.⁸¹ İddianame düzenlemek için yeterli şüphe zorunlu ve yeterli iken tutuklama kararı verebilmek için kuvvetli şüphenin varlığı zorunludur. Bu nedenle tutuklamada kamu davası açılmasını gerektiren nedenlerden daha kuvvetli nedenler aranmaktadır.⁸²

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “olguların” ibaresi, 21/02/2014 tarih ve 6526 Sayılı Yasanın 7. maddesi ile “somut delil” şeklinde değiştirilmiştir.

Artık kişinin tutuklanabilmesi için, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin varlığı şarttır. Yani somut olaya konu kuvvetli suç şüphesinin varlığı, somut delillerle ispat edilmelidir. Artık gerek tutuklama talebinde bulunan Cumhuriyet Savcısı, gerekse tutuklama kararı verecek olan hakim, somut delillere dayanmak zorundadır.

---

⁷⁹Öztürk, Bahri. (2013). *Yakalama – Gözaltı Uygulamaları*. AHİM Kararları Işığında Koruma Tedbirleri ve İfade Özgürlüğü Sempozyumu, HSYK Genel Sekreterlik Yayınları - 8, s. 26.

⁸⁰Arıcan, Mehmet. (2013). *Tutuklama Koruma Tedbiri*. AHİM Kararları Işığında Koruma Tedbirleri ve İfade Özgürlüğü Sempozyumu, HSYK Genel Sekreterlik Yayınları - 8, s. 31.

⁸¹Şahin, Cumhur. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukuku I (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 220.

⁸²Aldemir, Hüsnü. (2014). *Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 152.

İHAM'a göre;

AİHS m.5'e göre ise, sanığın suçu işlediği yönünde *makul şüphenin* varlığı yeterli görülmüş makul şüphenin ölçüsünü belirlemek için Devlete takdir yetkisi tanınmıştır. Ancak AİHS m.5/1-c'deki "*makul şüph*e" kavramının CMK m.100'de yer alan kuvvetli şüpheyeye göre sanığın daha az lehine olduğu şüphesizdir.⁸³

Örneğin, AİHM'nin Erdagöz/Türkiye kararında, AİHS m.5 anlamında yeterli şüpheden bahsedilebilmesi için, kişinin suç işlemiş olabileceğine dair tarafsız bir şahsı tatmin edecek olay veya bilgilerin bulunması gerektiğini belirtmiştir.⁸⁴

3. Tutuklamada Orantılılık İlkesi

a. Genel Olarak

Kişi özgürlüğüne en ağır müdahaleyi oluşturan tutuklama kurumunu kanun koyucu pek tabii ki ağır şartların gerçekleşmesine bağlı tutmuştur. Bunu gerçekleştirmek için tutuklamaya, ancak istisnai durumlarda ve orantılılık ilkesi göz önünde bulundurularak karar verilmelidir. Doğal olarak tutuklamadan beklenen gaye ile kişi özgürlüğü arasında bir dengenin gözetilmesi gerekecektir.⁸⁵

5237 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinde kanun koyucu; "*Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.*" Şeklinde düzenleme yaparak orantılılık/ölçülülük ilkesini açıkça düzenlemiştir.

⁸³Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoglu, Ayşe. (2010). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku(18. Baskı). İstanbul: Beta. s: 928.

⁸⁴İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 88.

⁸⁵Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 57.

Doktrinde⁸⁶ de belirtildiği üzere; adli kontrol ve tutuklama yasaklarına ilişkin düzenlemeler orantılılık ilkesinin tezahürüdür. Bu nedenle adli kontrol ve tutuklama yasaklarına ilişkin düzenlemeleri orantılılık ilkesi başlığı altında incelemek daha doğru olacaktır.

b. Tutuklamaya Alternatif Tedbir Olarak Adli Kontrol Tedbiri

(1) Genel Olarak

Türk ceza muhakemesi sistemimize 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu ile yeni giren adli kontrol koruma tedbirinin mevzuatta açık bir tanımı yapılmamıştır.⁸⁷ Doktrinde adli kontrol kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

Soyaslan; Adli kontrol, suç işlediği iddia olunan, suç işlediğine dair hakkında kuvvetli şüphe bulunan kişinin yargıç'ın veya mahkeme kontrolünde bulunmasıdır.⁸⁸ Şeklinde açıklamış,

Hacıoğlu ise; Adli kontrol, tutuklama sebeplerinin varlığına bağlı olarak, işlediği bir suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma evresinde şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunmasını, katılanın zarar ve masraflarının ve muhakeme masraflarının giderilmesini sağlamak amacıyla belli yükümlülükler altına

---

⁸⁶Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 57. / İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 90.

⁸⁷Güzel, Çetin. (2011). Ceza Muhakemesinde Tutuklamaya Alternatif Bir Tedbir Olarak Adli Kontrol (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü,Kayseri. s:4

⁸⁸Soyaslan, Doğan. (2013). *Adli Kontrol*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Füsün Sokullu Akıncı'ya Armağan), C: 71, S: 1, s: 1109.

alınarak adli makam ve mercilerin denetimi veya kontrolü altına sokulmasıdır.⁸⁹ Şeklinde izah etmiş,

Özgüven ise; Adli kontrol şüpheli yahut sanığın, tutuklama koşullarının varlığı halinde, ölçülülük ilkesi çerçevesinde, tutuklama ile ulaşılabilecek amaçlara uygun olduğu takdirde, kanunda sayılı bir veya birkaç yükümlülüğe tabi tutulmasıdır.⁹⁰ Şeklinde açıklamış,

Centel ise; Adli kontrol, tutuklamanın alternatifi olan bir kurumdur. Adli kontrol, tutuklamayı gerektirebilecek bir suç işlendiğinde tutuklama yerine uygulanır ve sanığın özgürlüğüne ilişkin bazı kısıtlamalara tabi tutulmasını gerektirir.⁹¹ Şeklinde izah etmiştir.

5271 Sayılı CMK'da düzenlendiği yer ve koruma tedbirleri içinde sayılan adli kontrolün amacı; Ceza Muhakemesi kanunu'nun 100. maddesi; "...işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez." şeklinde düzenlenen ölçülük ilkesi ile, 109. maddesinde düzenlenen "100. maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir." Şeklindeki düzenleme bir bütün olarak değerlendirildiğinde aslında adli kontrolün amacı ile tutuklamanın amacının aynı olduğu anlaşılmaktadır. Artık adli kontrolün amacı da; şüpheli veya sanığın kaçmasını veya delillerin karartılmasını önlemek suretiyle muhakemenin sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlamak veya muhakeme sonunda verilecek olan hükmün infazını mümkün kılmaktır. Bu durumda adli kontrol, tutuklama kararı verilmesinden sonra tutuklamanın infazını durduran, askıya alan bir tedbir olmayıp, tutuklamaya seçenek olan bir tedbir türüdür.⁹²

---

⁸⁹Hacıoğlu, Caner. (2005). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 1-2, s: 171.

⁹⁰Özgüven, A. Duygu. (2009). *Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol"*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 81, s: 4.

⁹¹Centel, Nur. (2006). *Yeni Ceza Muhakemesi Yasasında Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Doç. Dr. Mehmet Somer'e Armağan), C: 12, S: 1-3, s: 841.

⁹²Çakın, Akın. (2008). Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Açısından Adli Kontrol. Adalet Dergisi. S: 37, s: 32.

(2) Şartları

Ceza Muhakemesi Kanunu tasarı incelendiğinde, Adli kontrole başvurmak için isnat edilen suçun gerektirdiği hapis cezası için bir üst sınır aranmamaktaydı, yani bir süre sınırlaması yapılmadan tutuklamanın yapıldığı her suçta adli kontrol kararı vermek mümkün iken, Tasarı yürürlüğe girmeden önce değiştirilmiş ve üst sınırı 3 yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar için adli kontrol kararı uygulanabileceği düzenlenmiş ve fakat yurt dışına çıkma ve teminat yatırma tedbirlerinin her suç için uygulanabileceği kabul edilmiş ve bu şekilde düzenlenmişti.⁹³ Ancak 02.07.2012 tarih ve 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkındaki Kanun'un 98. maddesi ile 3 yıl süresi kaldırılmıştır. Artık CMK m109/1 *“Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.”* şeklinde düzenleme ile tasarıda olduğu şekilde olması gerektiği gibi geri çevrilmiştir.

Artık; Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde, yani tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, başkaca koşul aramadan tutuklama yerine adli kontrol tedbirlerinden birine başvurulması mümkün olacaktır. Ölçülülük ilkesi gereği somut olayda tutuklamanın şartları oluşmuş olsa dahi adli kontrol tedbirine başvurularak tutuklama tedbirinden ulaşılmak istenen amaç sağlanmış olunabilecektir.⁹⁴

---

⁹³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 92-93.

⁹⁴İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 94.

(3) Adli Kontrol Kapsamındaki Yüklölükler

CMK m. 109/2'ye göre Adli kontrol, Şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yüklölölüğe tabi tutulmasını içerir:

- a) Yurt dışına ıkamamak.
- b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.
- c) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin ıkırlarına ve gerektiğinde meslekî uđraŐlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.
- d) Her türlü taŐıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.
- e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu Maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.
- f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.
- g) Silâh bulduramamak veya taŐıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek.
- h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak.
- i) Aile yüklölölüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.
- j) Konutunu terk etmemek. (6352 sayılı kanun 98. madde ile)

k) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek. (6352 sayılı kanun 98. madde ile)

l) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek. (6352 sayılı kanun 98. madde ile).⁹⁵

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanun'unda, suça sürüklenen çocuklar hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu 109. maddesindeki adli kontrol tedbirlerine ek olarak başka adli kontrol tedbirleri de kabul edilmiştir.⁹⁶

5395 Sayılı ÇKK m. 20 ye göre;

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında soruşturma veya kovuşturma evrelerinde adli kontrol tedbiri olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu Maddesinde sayılanlar ile aşağıdaki tedbirlerden bir ya da birkaçına karar verilebilir:

a) Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak.

b) Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek.

c) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak.

(4) Adli Kontrol Kararı Vermeye Yetkili Merciler

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine şüpheli hakkında adli kontrol kararına karar verme yetkisi Sulh Ceza Hakimliğindedir.⁹⁷

Tutuklanmak üzere sorguya sevk edilen şüphelinin sorgusu neticesinde serbest bırakabileceği gibi, tutuklama kararına da karar verebilecektir.

Peki tutuklamaya sevk edilen şüpheli hakkında sulh ceza hakimliği tutuklama kararı yerine doğrudan adli kontrol kararı verebilir mi?

---

⁹⁵Binici, Hüsamettin. (2007). *Tutuklamanın Alternatifi Olarak Adli Kontrol Kurumu*. Adalet Dergisi, S: 29, s. 234-239.

⁹⁶Özen, Murat. (2008). *Adli Kontrol*. Adalet Dergisi, S: 32, s. 178.

⁹⁷Soyaslan, Doğan. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncelleştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Yetkin. s: 319

Sulh Ceza Hakimliği tarafından res'en adli kontrol kararı verilebileceği yönünde yasada açık bir düzenleme yoktur fakat; Soruşturma aşamasında adli kontrol kararı verilebilmesi için, gerekli olan Cumhuriyet Savcısının talebinin içeriğinde adli kontrol yükümlülüklerine tabi tutulmanın sözlü olarak bulunması gerekmemektedir. Bir başka deyişle, soruşturma evresinde, Cumhuriyet Savcısının tutuklama yönündeki talebinin adli kontrolü de içerdii kabul edilmelidir. Bu yöndeki kabul, çoğun içinde azın da var olacağına ilişkin genel ilkenin bir yansımasıdır. Ayrıca aksi düşüncede, kişiler, özgürlüğü daha az kısıtlayan bir uygulamaya karar verilme olanağından yoksun bırakılacaktır. Kaldı ki, uygulamada da, sulh ceza hâkimlerince, Cumhuriyet Savcılarının tutuklama yönündeki talepleri doğrultusunda, tutuklamaya sebep teşkil eden koşullar gözetilerek, adli kontrol tedbirine hükmedilebilmektedir.⁹⁸

Sonuç olarak, soruşturma aşamasında adli kontrol kararı verme yetkisi sulh ceza hakimliğine ait olup, Cumhuriyet Savcısı res'en adli kontrol kararı veremez.⁹⁹

Kovuşturma evresinde adli kontrol kararı res'en veya Cumhuriyet Savcısının istemi ile mahkeme tarafından verilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki; Hakim veya Mahkeme, adli kontrol kararını *doğrudan* verir. Önce tutuklama kararı verilip bunu adli kontrol kararına çeviremez.¹⁰⁰

(5) Adli Kontrol Kararının Kaldırılması

Tutuklama süreli olduğu halde, adli kontrol için üst süre öngörülmemiştir. Hakim, tutuklama yerine geçen tedbirlerin kaldırılmasına Cumhuriyet Savcısının veya şüpheli yada sanığın talebi üzerine karar verebilir. Sanık veya şüphelinin talepte

---

⁹⁸Özgüven, A. Duygu. (2009). *Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol"*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 81, s: 28.

⁹⁹Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 253.

¹⁰⁰Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 85.

bulunduğu hallerde Cumhuriyet Savcısının da görüşü alınır. Bu konudaki karar, talepten itibaren beş gün içerisinde karar verilir.¹⁰¹ (CMK m. 111/1)

Hakim, Cumhuriyet Savcısının istemiyle, adli kontrol uygulamasında, şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir, kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir. (CMK m. 110/2)

Cumhuriyet Savcısı artık uygulanan adli kontrol tedbirinin gereksiz olduğu kanaatine sahip olursa, res'en tedbiri kaldırıp kaldıramayacağı hususu yasa da belirsizdir. CMK m.103/2 incelendiğinde, burada Cumhuriyet Savcısının verilmiş bir adli kontrol kararını değil, tutuklu bulunan şüphelinin adli kontrole dahi ihtiyaç duyulmaması halinde res'en serbest bırakılması ile ilgilidir. Ancak soruşturma evresinde tutuklu şüpheliyi res'en serbest bırakma yetkisi olan Cumhuriyet Savcısının, adli kontrolün de gereksiz kaldığı hususunda kanaat getirmesi halinde res'en adli kontrolü kaldırma yetkisinin de olduğu şüphesizdir. Fakat dikkat edilmesi gereken husus, tutuklu olan şüpheli hakkında, tutuklu kalmasının gereksiz olduğu kanaatine varan Cumhuriyet Savcısının tutuklamayı res'en kaldırabileceği fakat tutuklama yerine adli kontrol kararı veremeyeceği hususudur. Her hal ve şartta özgürlüğü kısıtlayıcı nitelikte olan adli kontrol kararına karar verilebilmesi için hakim kararı gerekir.¹⁰²

---

¹⁰¹Centel, Nur. (2006). *Yeni Ceza Muhakemesi Yasasında Adli Kontrol-Tutuklana-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Doç. Dr. Mehmet Somer'e Armağan), C: 12, S: 1-3, s: 847.

¹⁰²İnci, Z. Özen. (2014). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama* (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 98.

(6) Adli Kontrol Tedbirlerine Uymamanın Sonuçları

Adli kontrol hükümlerini *isteyerek* yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı *verebilir*.¹⁰³ (CMK m. 112)

Kanun koyucu şüpheli veya sanığın, kendisine sağlanan olanağı kötüye kullanmış olmasını göz önünde bulundurarak böyle bir düzenlemeye gitmiştir.¹⁰⁴

“verebilir” denildiğine göre tedbire uymama neticesinde tutuklama kararı verilmesi kesin olmayıp, hakim somut olayı yeniden incelemesinin neticesinde, tutuklama kararı verebileceği gibi, tutuklama kararı yerine aynı adli kontrol kararının devamına ya da tedbirin içeriğinin değiştirilerek yeniden adli kontrol kararına hükmedebilecektir.¹⁰⁵

“*İsteyerek yerine getirmeyen*” şeklindeki düzenleme ile de; artık tedbire uymayan şüpheli veya sanığın kasten yani bilerek bu tedbire uymamış olması gerekir, tedbire uymayan şüpheli veya sanık geçerli bir mazereti olduğunu ispat ettiği takdirde tutuklama kararı verilemeyecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus şüpheli veya sanık adli kontrol tedbirine uymadığında üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilmez (CMK m. 100/4) şeklindeki emredici hükme rağmen tedbire uyulmaması halinde üst sınırı iki yıl ve aşağıdaki suçlarda da tutuklama kararı verilip verilemeyeceğidir. CMK m. 112 “Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.” Denildiğine göre artık üst sınırı iki yıldan az olsa dahi emredici hükme rağmen adli kontrolü

---

¹⁰³Yurtcan, Erdener. (2007). *Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı (5.Bası)*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri. s: 240.

¹⁰⁴Çakın, Akın. (2008). Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Açısından Adli Kontrol. *Adalet Dergisi*. S: 37, s: 43.

¹⁰⁵Binici, Hüsamettin. (2007). *Tutuklamanın Alternatifi Olarak Adli Kontrol Kurumu*. *Adalet Dergisi*, S: 29, s. 240.

isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilecektir.

Peki; adli para cezası gerektiren bir suç için adli kontrol tedbiri uygulanmış ve şüpheli veya sanık isteyerek tedbiri yerine getirmemiş ise tutuklama kararı verilebilecek midir?

CMK m. 141/f fıkrası incelendiğinde; “*Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan,*” şeklindeki düzenleme dikkate alınarak; suç için kanunda öngörülen cezanın yalnızca para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu ceza ile cezalandırılanlara tazminat ödenmesi gerektiği öngörüldüğünden, adli para cezası gerektiren bir suç hakkında tedbire uyulmaması halinde tutuklama kararı verilmemesi gerekir.¹⁰⁶

(7) Adli Kontrolün Cezadan Mahsubu

Ceza Muhakemesi Kanununun 109/6. fıkrası incelendiğinde; Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemeyeceğinin düzenlendiği fakat aynı maddenin üçüncü fıkrasının (e) bendinde belirtilen hallerde ise; uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığında arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek şeklinde uygulan tedbirlerde geçen sürenin cezadan mahsup edilebileceği düzenlenmiştir.

---

¹⁰⁶İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 99.

c. Tutuklama Yasağı

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 100/4. fıkra “ *Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Artık üst sınırı iki yıl ve daha az cezayı gerektiren veya adli para cezası gerektiren bir suçtan dolayı tutuklama kararı verilemeyecektir.

Hakkında kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri bulunan şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilmesi için, somut olay da tutuklama yasağının bulunmaması gerekir. Eğer tutuklama yasağı varsa hiç kimse tutuklanamaz.¹⁰⁷

Şüpheli veya sanığa birden fazla suç isnat edilmesi durumunda, tutuklama yasağı açısından hapis cezalarının toplam süresine göre değil, her bir cezaya ön görülen süre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Suç karşılığında ön görülen cezanın hapis cezası ve adli para cezası bir arada düzenlenmiş ise; hapis cezasının üst sınırına göre tutuklama yasağı değerlendirilmelidir.¹⁰⁸

5395 Sayılı ÇKK m.21’e göre “*Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez.*” Yine Oniki yaşından küçük olan çocuklar hakkında cezai sorumluluk bulunmadığından hiçbir şekilde tutuklama kararı verilemeyecektir.¹⁰⁹

Onbeş yaşından büyük çocuklar, genel hükümlere göre tutuklama şartlarına tabidirler. Ancak bu çocukların da gözaltında ve tutukevinde büyüklerden ayrı yerlerde tutulmaları gerekir. Çocuğun nakli sırasında, kelepçe, zincir ve benzeri aletler takılamaz. Bu durumun istisnası, çocuğun kaçması, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri

---

¹⁰⁷Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 146.

¹⁰⁸Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 57.

¹⁰⁹Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 149.

önlemek amacıdır. Bu gibi durumlarda kolluk güçleri gerekli önlemleri alabilir. Ancak kolluk güçlerinin bu önlemlere başvururken gerekli tutanak ve belgeleri düzenlemeleri gerekir.¹¹⁰

Burada dikkat edilmesi gereken husus çocuğun suç işlediği tarihteki yaşının mı yoksa tutuklama kararı verilecek olan tarihteki yaşının mı göz önünde bulundurulacağıdır. Madde metni ve gerekçesi incelendiğinde bu yönde bir düzenleme yoktur fakat; burada genel hükümler gereği sanık lehine düşünmek gerekecektir. Şöyle ki suçu işlediği sırada onbeş yaşından küçük olan suça sürüklenen çocuk tutuklanmaması gerekirken tutuklamaya sevk edildiği tarihte onbeş yaşına girdi diye tutuklamak ceza genel hükümlerince sanık aleyhine sonuç doğuracağından, suça sürüklenen çocuk lehine düşünülerek, suç işlediği tarihin esas alınması gerekecektir.¹¹¹

4. Tutuklama Nedenlerinin Varlığı

a. Genel Bilgi

5271 Sayılı CMK 100/1-2 . maddesi incelendiğinde;

(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir: a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa. b) Şüpheli veya sanığın davranışları; 1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

---

¹¹⁰Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 38.

¹¹¹Aynı görüş için bkz. İnci, Aksi yönde görüş için bkz. Öztürk/Kazancı/Güleç.

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.¹¹²

Şüpheli veya sanık tutuklanabilmesi için önce tutuklama şartı olan *kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin* bulunması ve aynı anda *ölçülülük ilkesinin varlığı* tutuklama kararı vermek için yeterli değildir. Şüpheli veya sanığın tutuklanabilmesi için tutuklama şartına ek olarak ***tutuklama nedenlerinden en az birinin de somut olayda mevcut olması gerekir.***¹¹³

b. Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması

Kaçma; sanığın, bilerek ve isteyerek adli makamların kendisini mahkemeye davetini veya diğer muhakeme işlemleri için gerekli olduğu biçimde hazır bulundurulmasını olanaksız kılması halidir. Kaçma kavramı, hem yurtdışına kaçmayı, hem de bulunulamayacak bir yere saklanmayı ve gitmeyi kapsar. Yasa'da, kaçma şüphesini uyandıracak olgular bulunmasının aranması, tutuklamanın somut nedenlere göre yapılmasını sağlayacaktır.¹¹⁴

Saklanma ise; Şüpheli veya sanığın, kendisi hakkında soruşturma veya kovuşturma faaliyetinden kaçmak amacıyla ortadan kaybolması, başka bir ifade ile soruşturma ve kovuşturma makamlarından gizlenmesi halidir. Yine ceza yargılamasından kurtulmak için kaçmak amacıyla takma isimle veya bilinmeyen bir yerde yaşaması hali de saklanmak olarak değerlendirilebilecektir.¹¹⁵

---

¹¹²UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 01/07/2014)

¹¹³Çalışkan, Bilal. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Göre Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 37, s: 27.

¹¹⁴Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 51.

¹¹⁵İnci, Z. Özen. (2014). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama* (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 106.

5271 Sayılı CMK m.247/1 “*Hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir.*”

5271 Sayılı CMK m.244/1 “*Bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilmesi uygun bulunmayan sanık gaip sayılır.*”¹¹⁶

Dikkat edilmelidir ki; Kaçaklıkla gaiplik birbirinden farklı kavramlardır. Şüpheli veya sanığın yokluğu iradesi dışında gerçekleşmişse ve sanığın hakkında devam eden kovuşturma işlemlerinden haberi yoksa gaiplikten, şüpheli veya sanığın yokluğu kendisi hakkında yapılan kovuşturma işlemlerini etkisiz kılmak amacıyla bilinçli olarak yapılıyorsa kaçaklıktan söz etmek gerekir.¹¹⁷

Kaçma şüphesi ise; kaçma ihtimali ile kaçma şüphesi farklıdır, kaçma ihtimali her zaman mevcuttur, suçlu kişinin kaçma ihtimali kadar doğal bir durum yoktur bu nedenle kanun koyucu kaçma ihtimali yerine kaçma şüphesi ifadesini kullanmıştır ki doğru bir yaklaşımdır, kaçma şüphesi, kaçma ihtimali gibi soyut, tahmini veya varsayımsal değil, somut olgulara dayanmalıdır.

Kişinin ailevi sebeplerden ötürü kalmak zorunda olduğu ya da en azından kaçma ihtimalinin düşük olduğu durumlar, sabit ikametgah sahibi olması, kaçma hazırlığı içinde olmaması, şüpheli veya sanığın karakteri ve kişisel özelliği, sosyal, mesleki, ailevi yaşamı ve ilişkileri sebebiyle kaçma riski az olabileceği gibi kaçma riski dahi olmayabilir, işte tüm bu hususlar titizlikle değerlendirildikten sonra ve tabii gerekçelendirmek şartı ile tutuklama kararı verilmesi gerekir.¹¹⁸

AIHM’de genel geçer ifadelere dayalı, gerekçeden yoksun olarak kaçma riski olduğu belirtilerek verilen tutuklama kararını kabul edilebilir bulmamaktadır.¹¹⁹

---

¹¹⁶UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 01/07/2014)

¹¹⁷Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 80.

¹¹⁸Şentuna, Mustafa Tarık (2014). *Tutuklama ve Adli Kontrol*. Ankara: Seçkin. s: 77.

¹¹⁹Doğru, Osman. , Nalbant, Atilla (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi – Açıklama ve Önemli Kararlar*. Avrupa Konseyi. s: 402.

(1) Şüpheli veya Sanığın Sabit İkametgah Sahibi Olmaması

Kişinin sabit bir ikametgâhının olmaması genel olarak kaçabileceği yönünde kuvvetli şüphenin oluşmasına karinedir. Fakat unutulmamalıdır ki, şüpheli veya sanığın sadece sabit ikametgâh sahibi olmaması sebebiyle kaçacağı veya saklanacağı yönündeki kuvvetli şüphenin kesin olarak oluştuğu düşünülmemeli, Bu şüphe diğer olgularla da desteklenmelidir.¹²⁰

(2) Şüpheli veya Sanığın Kaçma Hazırlığı İçinde Olması

Şüpheli veya sanığın suçu işledikten sonra veya hemen önce uçak bileti alması veyahut sahte pasaport temin etmesi onun kaçma hazırlıkları içinde olduğuna ilişkin bir şüphe uyandırabilir. Gerçekten de, suçtan sonra şüpheli veya sanığın evinde yapılan aramada bu şekilde bir seyahat biletinin bulunması kaçma şüphesinin oluşmasına sebebiyet verebilir. Bunun yanında örneğin yapılan bu aramada sadece seyahat bileti değil, sahte bir kimlik altında başka bir ev kiralandığının tespit edilmesi veya şüpheli veya sanık adına sahte olarak düzenlenmiş bir pasaport ele geçirilmesi veyahut yurtdışına para transferi gibi hususlar kaçma şüphesini arttırır mahiyettedir.¹²¹

---

¹²⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 110.

¹²¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 110.

(3) Şüpheli veya Sanığın Karakteri ve Kişisel Özellikleri

Şüpheli veya sanığın ağır bir biçimde madde bağımlısı olması halinde kaçma şüphesinin var olabileceği söylenebilir. Zira kişi, bu alışkanlığına bağlı olarak yoğun bir biçimde madde gereksinimi duyması durumunda özellikle aylarca sürececek bir yargılamada bu maddelerin de etkisiyle kaçma eğilimi içine girebilir veya yargılamanın sağlıklı bir şekilde yapılamamasına sebep olabilir. Ancak, şüpheli veya sanığın ileri yaşta olması veya bazı sağlık problemlerinin bulunması, kaçma şüphesini azaltıcı nitelikteki kişisel özellikleri arasında da olabileceği unutulmamalıdır.¹²²

(4) Şüpheli veya Sanığın Sosyal, Meslekî, Ailevi Yaşamı ve İlişkileri

Şüpheli veya sanığın sosyal, meslekî, ailevi veya evlilik yaşantısına ilişkin özellikler ve bu ilişkilere yönelik eksiklik ve zayıflıklar da bazı durumlarda kaçma şüphesinin varlığını gösterebilecektir. Örneğin kişinin bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi yoksa, aile bağları zayıfsa ve yapılacak yargılama sebebiyle eşi ve çocukları ona yüz çevirecekse kişinin kaçma şüphesinden bahsedilebilir. Buna karşın, kişinin düzgün ve düzenli aile bağları ve ailevi ilişkisinin olması, bakmakla yükümlü olduğu ve bu yükümlülüklerini iyi bir şekilde gerçekleştirdiği ailesinin ve özellikle okul çağında çocuklarının olması kaçma şüphesini azaltıcı nitelikteki verilerdir. Yine Şüpheli veya sanığın kaybetmeyi göze alamayacağı bazı malvarlığı değerlerinin olması, kaçma şüphesini azaltıcı nitelikte sayılabilecektir.¹²³

---

¹²²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 111.

¹²³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 111 vd.

c. Şüpheli veya Sanığın Davranışları

(1) Genel Bilgi

Ceza Muhakemesi Hukukunda, maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak her şey delil olarak kabul edilebilir ve suçu ortaya çıkarabilecek delillere en yakın olan kişi de şüpheli veya sanığın kendisidir. İşlenen suça kimin tanıklık ettiğini, suç yerinde ne gibi maddi delillerin bırakıldığını en iyi bilen kişidir. Delillere bu kadar yakın olması sonucu, maddi gerçeği ortaya çıkarmak bakımından zorunlu olan bu ispat vasıtalarını en çabuk şekilde yok edebilecek, değiştirebilecek veya gizleyebilecek olan da yine şüpheli veya sanığın kendisidir. Bu çerçevede, şüpheli veya sanığın ceza yargılamasını aksatabilecek bu tip davranışlarını önlemek düşüncesinde olan kanun koyucu eskiden beri delillerin karartılmasını bir tutuklama nedeni saymış ve böylece maddi gerçeğe ulaşma amacını gerçekleştirmeye çalışmıştır.¹²⁴

1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu 104. madde de delillerin karartılması düzenlenmiş, Delilleri karartma; sanığın suçun izlerini yok etmek ya da suç ortaklarını uydurma beyana ya da tanıkları yalan beyana ya da beyandan kaçmaya sevk edilebileceğini gösteren emarelerin bulunması olarak açıklanmıştır.¹²⁵

5271 Sayılı CMK 100/2 maddesi incelendiğinde;

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

¹²⁴İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 117 vd.

¹²⁵Yurtcan, Erdener. (1982). *Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Filiz. s: 268.

Yasa hükmü, tutuklama sebeplerinin somut delillere dayanması - kuvvetli şüpheye dayanmasını aramakla İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarına paralel bir düzenleme içermektedir.¹²⁶

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ilgili fıkranın tek tek değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

(2) Delilleri Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme

Şüpheli veya sanığın tutuklanabilmesi için, delilleri yok edeceği, gizleyeceği veya değiştireceği ve bu yolla maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engelleyeceği yönünde kuvvetli şüphe gereklidir. Yani şüpheli veya sanık tutuklanmadığı takdirde ya da salıverilmesi halinde, deliller üzerinde etkide bulunacağı konusunda yüksek bir olasılık bulunması gerekecektir. Aksi halde delilleri karartacağı yönünde basit bir beklenti veya tahmin tutuklama için yeterli olmayacaktır.¹²⁷

Ancak dikkat edilmesi gereken husus, delilleri karartmaya yönelik bu eylemler somut olaylara dayanmalıdır. Şüpheli veya sanığın davranışlarına, ilişkilerine veya yaşam koşullarına bakılarak değerlendirme yapılmalıdır. Delilleri karartma şüphesine dayanılarak yapılacak olan tutuklama işleminde, gerçekleşeceği korkulan delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme faaliyetinin, “delilleri karartmaya elverişli” ve “geleceğe yönelik” olması gerekecektir. Gerçektende ulaşılmaması gereken bir delil kalmamış veya artık zaman itibariyle delil olma niteliğini kaybetmiş bir durum mevcut ise bunun üzerine yapılan tutuklama bir koruma tedbiri niteliğinde değil, şüpheli veya sanığa verilmiş ceza niteliğinde olur ki bu eylem artık haksız tutuklamaya meydan verecektir.¹²⁸

---

¹²⁶Centel, Nur. (2013). *Tutuklama Uygulamasında Sorunlar*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Füsün Sokullu Akıncı'ya Armağan), C: 71, S: 1, s: 194.

¹²⁷Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 54.

¹²⁸Özen, Mustafa. (2002). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama ve Teminatla Salıverme* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale. s: 30.

AHİM’de delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme şüphesinin varlığı halinde tutuklamayı sۆzleřmeye aykırı bulmamıştır.

“...yakalandıktan sonra tutuklanması için kaçma tehlikesinin bulunması veya suç işlemeye devam etme riskinin bulunması yanında delillerin yok edilmesi veya karartılması durumlarının var olması gerektiği.” **16.06.1971 tarihli Ringeisen/Avusturya kararı.**¹²⁹

Yine **Schlothauer/Weider İsviçre Davasında da;** “...başvuru sahibinin, personelini sahte kanıt hazırlamaya ya da şahitlerle iş birliği yapma konusunda etkile riski bulunduğu tespit edilmiştir...” AİHM’e gۆre artık şüpheli veya sanık sahte kanıt hazırlama riskinin tutuklama nedeni yapılmasını sۆzleřmeye aykırı olarak değerlendirmemiştir.¹³⁰

Delillerin yok edilmesine; Olay mahallinde bulunan parmak izlerinin silinmesi, şüpheli veya sanığın aleyhine delil olabilecek nitelikteki eşyaların yakılması, dolandırıcılığa esas olan bir ticari defterin yakılması veya silinmesi, cinsel taciz suçuna ilişkin kamera kayıtlarının olduğu iddiası üzerine kamera kayıtlarının silinme riskinin kuvvetle muhtemel olması gibi somut olaya gۆre değişen ۆrnekler verilebilecektir. Yine delillerin gizlenmesine; olay mahallinde sa ۆrneklerinin toplanması, silahın veya suçta kullanılan diğer aletlerin gۆmölmesi, suçta kullanılan veya başlı başına suç eşyası olan delillerin gizlenmesi veya bu yۆnde kuvvetli şüphenin varlığı ۆrnek gۆsterilebilecektir. Delillerin değiştirilmesi ise; suçta kullanılan silahın, hırsızlık konusu malın yerinin değiştirilmesi, bilgisayar kayıtlarının oynanması veya bu yۆnde kuvvetli şüphenin varlığı ۆrnek gۆsterilebilecektir. Yine delillerin sahtesi ile değiştirilmesi de ۆrnek olarak gۆsterilebilecektir.¹³¹

şüpheli veya sanığın yasadan doğan haklarını kullanması veya kullanıyor olması delillerin karartılması olarak değerlendirilip tutuklama kararı verilemez. ۆrneęin, susma hakkının kullanılması, atılı suçu inkār etme veya ikrardan kaçınma,

¹²⁹Nas, Osman. (2012). *Gۆzaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yۆksek Lisans Tezi)*. ankaya ۆniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, ankaya. s: 84.

¹³⁰řentuna, Mustafa Tarık (2014). *Tutuklama ve Adli Kontrol*. Ankara: Seçkin. s: 78.

¹³¹Nizamoglu, Meltem. (2000). Avrupa İnsan Hakları sۆzleřmesi İle Karşılaştırılmalı Olarak İç Hukuktaki Tutuklama Nedenleri (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara ۆniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşhir. s:45.

beden muayenesi veya vücuttan örnek alınmasını engelleme yönündeki hareketler delillerin karartılması olarak değerlendirilemez.¹³²

Yine delillerin karartılması veya delillerin karartılması yönündeki kuvvetli şüphe ile delillerin toplanamaması bir birinden farklıdır. Delillerin karartılması veya şüphesi somut olaya göre tutuklama sebebi olabileceken, delillerin toplanılmamış olması tutuklama sebebi yapılamaz yani; soruşturma ve kovuşturma makamlarından kaynaklanan ya da şüpheli veya sanığın bir hareketi veya kastı neticesinde meydana gelmeyen olaylar sebebiyle delillerin karartılacağından bahisle tutuklama nedeni var sayılamaz. Örneğin, suç ortağının halen kaçak olması, bazı önemli tanıkların veya suçun mağdurunun henüz bulunamamış ve ifadelerinin alınamamış olması, tutuklama nedeni olarak kabul edilemez. Delillerin karartılması, şüpheli veya sanığın bu yöndeki iradesine dayalı olarak gerçekleşmelidir. fakat suç ortağının yakalanamamasında, yine tanık veya mağdurun ifadesinin alınamaması hallerinde şüpheli veya sanığa yüklenebilecek bir irade yoktur.¹³³

(3) Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Beyanda bulunacak olan tanık, mağdur veya suç ortağı, bilirkişi gibi başka şahıslar üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, delillerin karartılacağını işaretler. Bu kişilere gayrimeşru ve dürüst olmayan biçimde etki etmeye yönelik davranışlar, somut olayın özelliğine göre tutuklama nedeni olarak kabul edilebilecektir.¹³⁴

Tanık veya mağdurdan başka kişiler, yapılan soruşturma veya kovuşturmaya bağlantılı olan herkes olabilir. Şüpheli veya sanığın, hakim, savcı, avukat, bilirkişi

---

¹³²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 120 vd.

¹³³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 120 vd.

¹³⁴Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 53.

veya suç ortağı üzerinde baskı girişiminde bulunması veya somut olayın özelliğine göre söz konusu davranışların varlığı konusunda kuvvetli şüphenin bulunması halinde şüpheli veya sanık tutuklanabilecektir.¹³⁵ Yani, Sanık veya şüpheli serbest kaldığında aleyhinde tanıklık yapacak olan kişilere rahatlıkla baskı uygulayabilecek ise, ya da diğer kişilere taktik verebiliyorsa, davaya karışan herhangi birine ne tür yanıtlar vermesi gerektiği konusunda hileye başvuruyorsa, soruşturma ve kovuşturmayı kesintiye uğratacak yöntemlere başvuruyorsa veya bu olanaklara sahipse, bunları engellemek ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamak için şüpheli veya sanık tutuklanabilecektir.¹³⁶

d. Tutuklama Nedenlerinin Varsayılması (Katalog Suçlar)

(1) Genel Bilgi

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3 fıkrası;¹³⁷

Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (Madde 76, 77, 78),

2. Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),

3. (Ek bent: 06/12/2006 - 5560 S.K.17.md) Silahla işlenmiş kasten yaralama (madde

86, fıkra 3, bent e) ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama (madde 87),

---

¹³⁵Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 220.

¹³⁶Altınay, Ahmet. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s: 62.

¹³⁷UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 02/07/2014)

4. İşkence (Madde 94, 95)
  5. Cinsel saldırı (birinci fıkrada hariç, Madde 102),
  6. Çocukların cinsel istismarı (Madde 103),
  7. (Ek bent: 06/12/2006 - 5560 S.K.17.md) Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),
  8. Uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti (Madde 188),
  9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220),
  10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (Madde 302, 303, 304, 307, 308),
  11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (Madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),
- b) 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (Madde 12) suçları.
- c) 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci Maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu.
- d) 10.7.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
- e) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü Maddelerinde tanımlanan suçlar.
- f) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu Maddesinin dört ve

beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları

Şeklinde düzenlenmiştir.

02.01.2014 tarih ve 6514 Sayılı Kanununun 47. maddesi ile 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'na Ek 12. maddesi eklenmiş; madde metni “*Sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında tutuklama nedeni varsayılan suçlardandır.*”¹³⁸ şeklinde düzenlenmiş olup, katalog suçlara bir madde daha eklenmiştir.

“*Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir.*” Madde metni, tutuklama nedeni varsayılır, değil varsayılabilir olarak düzenlenmiştir. Bu şekilde düzenlenmiş olması, kaçma veya delilleri karartma karineleri bulunan hallerde dahi hâkimin takdirini ön plana çıkarmaktadır.¹³⁹ Gerçektende hakim şüpheliyi tutuklamak zorunda değildir. Fakat takdir yetkisini kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığına, şüphelinin kaçma ve delilleri karartma ihtimaline, işlenen suçun ağırlığına ve orantılılık ilkesine göre takdir edecektir.¹⁴⁰ Artık takdir yetkisinin dört sınırı vardır. Kuvvetli şüphe, delillerin karartılması veya kaçma ihtimali, orantılılık ve suçun ağırlığıdır. Bunlar mevcut değilse hakim tutuklama kararı vermemelidir.¹⁴¹

Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde yapılması ihtimalini doğuran tutuklama nedenleri işlenen suçtan çok şüpheli veya sanığın davranışları gözetilerek ve delillerin korunması amacıyla

---

¹³⁸UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 02/07/2014)

¹³⁹Özen, Murat. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 34, s. 202.

¹⁴⁰Soyaslan, Doğan. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncelleştirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Yetkin. s: 314-315.

¹⁴¹Soyaslan, Doğan. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncelleştirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Yetkin. s: 315.

düzenlenmişken, karine olarak düzenlenen katalog suçlar ise, suçun niteliği ve ağırlığı gözetilerek düzenlenmiştir.¹⁴²

Tutuklama nedenlerinin varlığına ilişkin yasal karineler Anayasa m. 19/3'ten doğmaktadır. Gerçekten tutuklama, Anayasa'da da kaleme alınmış olan tutuklama nedenlerinden birinin mevcudiyeti halinde yapılabilir. Bunlar AY m.19/3'te tahdidi olarak düzenlenmiştir. Anayasa'daki bu tutuklama nedenleri “*suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirmesini önlemek*” olarak gösterilmiştir. Ancak Anayasa m.19/3'te devamla “*...veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer haller...*” şeklinde bir sebeple de tutuklama yapılabileceği düzenlenmiştir. CMK m.100/3'te düzenlenen ve tutuklamaya karine teşkil eden katalog suçlar da kaynağını Anayasa'nın bu düzenlemesinden almaktadır. Anayasal düzenleme bu şekilde olmasaydı söz konusu yasal karineler Anayasa'ya aykırılık teşkil edecekti.¹⁴³

Sonuç olarak katalog suçların varlığı halinde dahi hâkim, tutuklama nedenlerinin var olup olmadığını araştırmalıdır. Yani CMK 100/3. maddesinde katalog halinde sayılan bazı suçların işlendiğine veya işlenmesine teşebbüs edildiğine ilişkin kuvvetli suç şüphesini gösteren somut deliller söz konusu olduğunda, tutuklama nedenlerinin mevcut olduğu uygulamada varsayılmaktadır. Ancak kanun “tutuklama nedeni varsayılabilir” demek suretiyle “tutuklama mecburiyeti”nin kabul edilmediğini; katalog suçlardan birinin işlendiği hususunda kuvvetli şüphenin bulunması halinde dahi kaçma ve delilleri karartma şüphesini hakimnin somut olayda takdir ederek buna göre tutuklama kararı verebileceğini hükme bağlamıştır.¹⁴⁴ Artık uygulamada CMK 100/3. madde yer alan katalog suçların varlığı otomatik olarak tutuklama nedeni saymak ve isnat edilen suçun cezasının tutuklama kararına gerekçe göstermek hem Yasaya hem Anayasa'ya hem de AİHS aykırılık teşkil etmektedir.

AİHM'nin **30.03.2006 tarihli Pekov – Bulgaristan** kararında “...mercilerin ciddi kasıtlı suçlar söz konusu olduğunda, duruşma öncesi dönemde tutuklama

---

¹⁴²Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 159.

¹⁴³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 125 vd.

¹⁴⁴Nas, Osman. (2012). *Gözetilene Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 87.

kararlarının her zaman zorunlu olduğu yönünde bir karine yaratacak şekilde hukuki uygulama geliştirilmesinin...” sözleşmeyi ihlal edeceği sonucuna varılmıştır.¹⁴⁵

(2) Katalog Suçlar Hakkında Eleştiri

Öncelikle CMK m. 100/f. 3’te öngörülen suçlar bakımından “var sayılabilir” denilmesine rağmen kaçma ya da delilleri karartma koşulları açıkça aranmamıştır. Söz konusu düzenleme, bu suçlar bakımından uygulamada yürütülen muhakeme faaliyetinde kategorik olarak tutuklamaya karar verilmesi sonucunu doğurabilmektedir. CMK m. 100/f. 3’teki suçlar bakımından sanki tutuklamanın kural olarak anlaşıldığı yönünde izlenim oluşmaktadır. Bu nedenle madde metninde düzenleme yapılması gerekmektedir.¹⁴⁶

Ayrıca; 02.01.2014 tarih ve 6514 Sayılı Kanununun 47. maddesi ile 3359 Sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’na eklenen Ek 12. maddesi ile “*Sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında tutuklama nedeni varsayılan suçlardandır.*” Şeklindeki düzenleme dikkate alındığında, sağlık kurum veya kuruluşlarında çalışanlar hakkında görev sırasında veya görevleri ile ilgili olarak kasten yaralama suçu işlenmesini tutuklama nedeni saymış şu haliyle basit yaralama suçu bile işlense tutuklamanın önü açılmıştır, oysa basit yaralama suçunu düzenleyen TCK 86/2. fıkra incelendiğinde “*Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.*” Denildiği ve artık dört aydan bir yıla kadar hapis cezası gerektiren ya da adli para cezası gerektiren suçlarda tutuklamanın önü açılmıştır. Kovuşturma sonunda kişinin cezasının ertelenebileceği ve hatta hakkında hükmün

¹⁴⁵Şen, Ersan. , Özdemir, Bilgehan (2011). Tutuklama – Uygulamada Şüpheli ve Sanık Haklarının Korunması (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 115.

¹⁴⁶Katoğlu, Tuğrul. (2011). *Tutuklama Tedbirine İlişkin Sorunlar*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2011-4, s: 22.

açıklanmasının ertelenmesine karar verilebilecek bir eylemin katalog suç içine alınması orantılılık ilkesine aykırılık olduğu gibi katalog suçların düzenlemesine de uygun düşmemektedir. Yine aynı şekilde silahla kasten yaralama (86/3-e) suçunun da katalog suçlar içinde düzenlenmesi orantılılık ve kanunun amacına uygun düşmemiştir.

C. Tutuklamanın Şekli Şartları

1. Yargılama Şartı

Tutuklama; ceza muhakemesinin amacına uygun yapılabilmesi için başvurulmuş bir koruma tedbiri olduğuna göre, muhakemenin yapılması bir şarta bağlanmış ise öncelikle bu şart gerçekleşmeden yani muhakemenin yapıp yapılmayacağı belli değilken tutuklama kararı verilerek kişi özgürlüğü sınırlanması usul ve yasaya aykırılık teşkil eder.¹⁴⁷

Yasama dokunulmazlığının bulunması bir yargılama şartıdır. Dokunulmazlık kaldırılmadığı sürece yargılama yapılamaz ve tutuklama kararı da verilemez. Gerçekten de AY m.83/2'ye göre, “*Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz...*”. Kural böyle olmakla birlikte kuralın istisnası devamlı AY m.83/2-2.cümlede düzenlenmiştir. Buna göre, “*...Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14'üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu derhal doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bildirmek zorundadır.*”¹⁴⁸

¹⁴⁷Hançerli, Mehmet Uğur. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 38.

¹⁴⁸İnci, Z. Özen. (2014). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 117 vd.

Ayrıca 4483 sayılı Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a göre de, görev suçu işleyen memurların yargılanabilmeleri için kanunda belirtilen mercilerce izin verilmesi gerekir.¹⁴⁹

Yukarıda da bahsedildiği gibi şartın gerçekleşmemesi nedeniyle muhakeme yapılamayacaksa, böyle bir tedbire başvurmak da anlamsız ve haksız olur. Ancak, durum şüpheli ise tutuklama söz konusu olabilir. Örneğin, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup, küçüklere veya beden ya da akıl hastalığı veya diğer engel dolayısıyla kendini yönetemeyenlere karşı işlenen suçlarda şikâyet aranmaksızın şüphelinin yakalanması mümkündür.(CMK.90/3) Bu halde, şikâyetin söz konusu olup olmayacağı anlaşılincaya kadar şüphelinin hâkim önüne çıkarılıp tutuklanması durumu ortaya çıkabilir. (CMK.91/6) Böyle bir olayda sonuçta şikâyet edilmezse, muhakeme şartı gerçekleşmeden tutuklamaya başvurulmuş demektir.¹⁵⁰

2. Sanığa Güvence Belgesi Verilmemiş Olması

5271 Sayılı CMK m. 246 incelendiğinde; Mahkeme, gaip olan sanık hakkında duruşmaya gelmesi hâlinde tutuklanmayacağı hususunda bir güvence belgesi verebilir ve bu güvence koşullara bağlanabilir. Sanık, hapis cezası ile mahkûm olur veya kaçmak hazırlığında bulunur veya güvence belgesinin bağlı olduğu koşullara uymazsa belgenin hükmü kalmaz.¹⁵¹ Yine 5271 Sayılı CMK m. 248/7. fıkrası incelendiğinde; Mahkeme tarafından kaçaklığına karar verilen sanığa da, güvence belgesi verilebilir.

Güvence belgesi verilmesi artık tutuklamaya engel sekli bir şarttır. Bu halde sanık duruşmaya gelirse hakkında tutuklama kararı verilemeyecektir.¹⁵²

---

¹⁴⁹Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 90.

¹⁵⁰Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı)*. İstanbul: Beta. s: 304.

¹⁵¹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

¹⁵²Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı)*. Ankara: Adalet. s: 358.

3. Tutuklama Kararı

a. Genel Bilgi

Tutuklama sonuçları itibariyle ağır etkilere neden olan bir koruma tedbiri olması nedeniyle Anayasa'nın 19/3 ve CMK'nın 101. maddeleri, tutuklamayı münhasıran hakim tarafından verilmesi gerektiğini düzenlemiştir.¹⁵³

Cumhuriyet Savcısının veya adli kolluk birimlerinin tutuklama kararı verme yetkisi bulunmamaktadır. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hâkim kararı olmasa dahi, Cumhuriyet savcısına arama, el koyma, gibi bazı tedbirlere başvurma hakkı verilmiş olsa da tutuklama yetkisi istinasız olarak hâkime verilmiştir. Şu halde gecikmesinde sakınca olduğundan bahisle Cumhuriyet savcısı tutuklama kararı veremeyecektir.¹⁵⁴

b. Tutuklama Kararı Vermeye Yetki Mercii

(1) Soruşturma Evresinde

CMK 101/1 gereğince soruşturma evresinde tutuklama kararı, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından verilir. Tutuklama kararını vermeye yetkili olan hâkim, suçun işlendiği veya sanığın yakalandığı yer sulh ceza hâkimidir. Zira CMK 12/1 uyarınca; davaya bakmak yetkisi suçun işlendiği yer

---

¹⁵³Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 58.

¹⁵⁴Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 163.

mahkemesindedir. Ancak CMK 13/1.maddesine göre; suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer mahkemesi yetkilidir. Yetkiye ilişkin bu kuralın tutuklamaya yetkili hâkim için de geçerli olması gerekir. Başka bir ifade ile aynı anda birden çok mahkemenin (hâkimin) yetkili olması değil, kademeli yetki söz konusudur.¹⁵⁵

Ancak; 18/06/2014 tarihli, 28/06/2014 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 6545 sayılı yasanın 48. maddesi ile değişiklik yapılmıştır.

6545 sayılı yasanın 48. maddesi;

5235 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sulh ceza hâkimliği”

Madde 10- Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurulmuştur.

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla sulh ceza hâkimliği kurulabilir. Bu durumda sulh ceza hâkimlikleri numaralandırılır. Müstakilen sulh ceza hâkimliğinde görevlendirilen hâkimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

Sulh ceza hâkimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur.

Sulh ceza hâkimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.

Sulh ceza hâkimliği buldukları il veya ilçenin adı ile anılır.

---

¹⁵⁵Feyzioğlu, Metin. (1992). *Tutuklama (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s: 29.

Sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir sulh ceza hâkimliğinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.¹⁵⁶

Artık;

CMK 101/1 gereğince soruşturma evresinde tutuklama kararı, Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından değil, sulh ceza hakimliği tarafından verilecektir. Yine Sulh ceza hâkimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur hükmü gereğince, Tutuklama kararını vermeye yetkili olan hâkim, her zaman suçun işlendiği yer sulh ceza hakimliği olmayabilecektir.

Şöyle ki;

Örneğin, Aydıncık İlçesinin iş yoğunluğu dikkate alınarak sulh ceza hakimliği kurulmayarak, bağlı olduğu ağır ceza mahkemesi olan Silifke İlçesine sulh ceza hakimliği kurulduğunda artık tutuklamaya yetki olan hakimlik, suçun işlendiği Aydıncık İlçesi hakimliği değil sulh ceza hakimliğinin kurulduğu Silifke sulh ceza hakimliği yetkili olacaktır.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

¹⁵⁷Tezin yazıldığı dönemde her ne kadar 6545 sayılı yasa yürürlüğe girmişse de, geçici 6. maddeye göre yürürlüğe girdiği anda sulh ceza mahkemeleri kaldırıldığı ancak sulh ceza hakimliklerinin ise 20 gün içinde kurulacağı belirtildiğinden, henüz sulh ceza hakimlikleri kurulmadığı için örnekleme varsayımsal olarak verilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere tutuklamaya karar verme yetkisi istisnasız hakime aittir. Ancak kural olarak soruşturmada yetkili hakim sulh ceza hakimliğidir. Bu nedenle soruşturma aşamasında tutuklamaya sulh ceza hakimliğinin yetkili olduğu hususunda istisnalar mevcuttur.

Şöyle ki;

4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerin Yasrgılanması Hakkındaki Kanunun 12. maddesine göre, Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, müsteşarlar ve valiler için tutuklama kararını Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince verilir, kaymakamlar hakkında tutuklama kararını il asliye ceza mahkemesince verilir, diğer kamu görevlileri hakkında ise genel hükümler uygulanacaktır.¹⁵⁸

Yine, 2802 Sayılı Hakim ve Savcılar Kanununa göre, hakim ve savcılarının görevlerinden doğan veya görevi sırasında işledikleri suçlardan dolayı tutuklama kararını, hakim veya savcının yargı çevresinin bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi verecektir. Şahsi suçlar hususunda ise genel hükümlere tabiidir.¹⁵⁹

Kovuşturma evresinden farklı olarak soruşturma evresinde, sorgu hâkimliği olan sulh ceza hakimliği kendiliğinden tutuklamaya karar veremez. (CMK m.101/1) 5237 sayılı CMK ile sulh ceza hâkiminin tutuklamaya karar verebilmesi için Cumhuriyet Savcısının istemi olmalıdır. Ancak Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet Savcısına erişilemiyor veya olay genişliği itibari ile savcının iş gücünü aşıyor ise sulh ceza hakimi de istisnai olarak re'sen tutuklama karar verebilir. (CMK m. 163)¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 164.

¹⁵⁹ Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 163.

¹⁶⁰ Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı)*. Ankara: Adalet. s: 359 - 360.

Çocuk şüpheliler bakımından soruşturma aşamasında tutuklamaya karar verme yetkisinin hangi mercide olduğu tartışmalıdır. Gerçekten de, çocuk şüphelinin Cumhuriyet savcılığınca ifadesinin alınmasının ardından tutuklanması gündeme geldiğinde, tutuklama kararı 5395 sayılı ÇKK ile düzenlenen çocuk mahkemeleri tarafından mı yoksa sulh ceza hâkimi tarafından mı verilecektir?

Yargıtay bir kararında;

Yargıtay 6. CD, 6.6.2006 Tarih, 2006/8803 E., 2006/5634 K. sayılı ilamı.

Anılı kararın özeti şu şekildedir: “Çocuk mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesi ile Sulh Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar, Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi çocuklar tarafından işlenen ve Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar. Mahkemeler ve çocuk hâkimi bu kanunda ve diğer kanunda yer alan tedbirleri almakla görevlidir. Çocuklar hakkında açılan kamu davaları kanunun hükümleri saklı kalmak suretiyle bu kanunla kurulan mahkemelerde görülür. Çocuk şüpheli hakkında tedbir niteliğinde olan tutuklama kararını vermeye yetkili ve görevli mahkemenin Çocuk Mahkemesi olduğu dikkate alınmalıdır.”¹⁶¹ Diyerek yetkili mahkemenin *çocuk mahkemesi* olduğunu tespit etmiştir.

Başka bir kararında ise;

Yargıtay 3. CD, 19.04.2007 tarih, 2007/4265 E, 2007/3641 K. sayılı ilamı.

Anılı kararın özeti şu şekildedir: “Çocuk Koruma Kanunu’nda suça sürüklenen çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarına çocuk hâkimi tarafından karar verilebileceği halde, adli kontrol ve tutuklama kararına hangi merciin karar vereceği belirtilmediğinden bir ceza muhakemesi tedbiri olan tutuklama kararı Çocuk Koruma Kanunu’nda bir düzenleme bulunmadığından anılan Kanunun 42/1 maddesi dalaletiyle Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “Tutuklama kararı” başlıklı 101/1. maddesi uyarınca çocuk hakkında soruşturma evresinde

---

¹⁶¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 140 vd.

tutuklama kararını sulh ceza hâkiminin vermesi gerekir.”¹⁶² Diyerek sulh ceza hakimliğinin yetkili olduğunu kabul etmiştir.

Yargıtay’ın sonraki tarihli görüşüyle paralel olarak, soruşturma evresinde çocuk şüphelilerin tutuklanması konusunda çocuk mahkemelerinin değil, CMK’daki düzenlemesiyle sulh ceza hakimliğinin görevli olduğu kabul edilmesi gerekmektedir.¹⁶³

(2) Kovuşturma Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi 101/1. maddesi gereğince kovuşturma aşamasında sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya resen mahkeme tarafından karar verilir. Mahkeme, iddianamenin kabulü kararını veren ve sanığın yargılamasını yürüten mahkemedir.

Kovuşturma aşamasında, soruşturma aşamasında olduğu gibi Cumhuriyet Savcısının tutuklama talebinde bulunması şart değildir. Ancak Cumhuriyet Savcısının 5271 Sayılı CMK’nın 33. maddesi uyarınca tutuklama konusundaki mütalâası alınabilir.¹⁶⁴

Kovuşturma evresinde tutuklu olmayan sanığın duruşmaya gelmesi halinde verilecek tutuklama kararlarında sanığın müdafininin de duruşmada hazır bulunması gerekir. Sanığın müdafisi veya vekili yoksa veya tutuklama tedbirine başvurulacak duruşmada hazır değilse, sanık hakkında tutuklama kararının verilebilmesi için

---

¹⁶²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 140 vd.

¹⁶³Aynı görüş için bkz; Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 58.

¹⁶⁴Nas, Osman. (2012). *Gözetim Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 97.

sanığa müdafî atanması ve sanığın tutuklamaya ilişkin savunmasının ayrıca alınması gerekir.¹⁶⁵

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalarda, yürürlükteki kanunlara göre duruşma yapılacağı ve hüküm verileceği 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 57/1. Maddesi ile düzenlendiğinden Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalarda CMK 'nın 100. ve devamı maddeleri gereğince sanıklar hakkında tutuklama kararı verebilecektir.¹⁶⁶

(3) Kanun Yolları Evresinde

(i) İtiraz İncelemesinde

İtiraz, hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde, mahkeme kararlarına karşı açık olan ve verilen bu kararların hukuki ve maddi yönden denetimini sağlayan bir kanun yoludur. CMK, itiraz kanun yoluna gidebilecek kişileri tek tek göstermiş değildir. Fakat denetim yoluna gidebilecek olanlar itiraz yoluna da gidebileceklerdir. Yine itiraz kanun yoluna başvuru süresi ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gündür.¹⁶⁷(CMK m. 267/1 – 268/1)

Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir. (CMK m. 268/2)

18/06/2014 tarih ve 6545 sayılı yasadan önce itirazı incelemeye yetkili mercî;

¹⁶⁵Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 307.

¹⁶⁶UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

¹⁶⁷İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 144 vd.

5271 Sayılı CMK m. 268/3'e göre; Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesinin, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hâkimine ait olduğu, Sulh ceza işlerinin, asliye ceza hâkimi tarafından görülmesi halinde itirazı inceleme yetkisinin ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına ait olduğu, Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesinin, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesinin, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine ait olduğu düzenlenmişti.¹⁶⁸

18/06/2014 tarih ve 6545 sayılı yasa ile itirazı incelemeye yetkili merci ise;

6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 74. maddesi ile 5271 Sayılı Yasanın 268. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin değiştirildiği buna göre;

Artık, Sulh ceza hâkimliği kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, o yerde birden fazla sulh ceza hâkimliğinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen hâkimliğe; son numaralı hâkimlik için bir numaralı hâkimliğe; ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine aittir. İtiraz üzerine ilk defa sulh ceza hâkimliği tarafından verilen tutuklama kararlarına itiraz edilmesi durumunda da yukarıdaki usul uygulanır. Ancak, ilk tutuklama talebini reddeden sulh ceza hâkimliği, tutuklama kararını itiraz mercii olarak inceleyemez şeklinde düzenlenmiştir.¹⁶⁹

O halde, soruşturma aşamasında tutuklama talebinde bulunan Cumhuriyet savcısı, talebinin sulh ceza hâkimliği tarafından reddedilmesi halinde bu kararı öğrenmesinden itibaren yedi gün içerisinde kararı veren mercie, yani sulh ceza

¹⁶⁸UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

¹⁶⁹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

hâkimliğine itirazda bulunmalıdır. Kararı veren sulh ceza hâkimi, itirazı inceleyip haklı bulursa söz konusu kararını düzeltir ve sanık hazır olmadığı için tutuklama kararı değil “*yakalama emri*” düzenler (CMK m.98/1-son cümle). Sulh ceza hâkimi yapılan itirazı yerinde görmez ise, bu itirazı en geç üç gün içinde incelemesi ve karar vermesi için yetkili olan mercie gönderir. Sulh ceza hâkimliği kararlarını itirazın inceleme yetkisi de, o yerde birden fazla sulh ceza hâkimliğinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen hâkimliğe; son numaralı hâkimlik için bir numaralı hâkimliğe; ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğidir. İtiraz merci gıyabi tutuklama yasak olduğundan, itirazın kabulüne karar verirse, yine şüpheli hakkında tutuklama kararı değil, “*yakalama emri*” çıkarır. Zira şüpheli huzurda olmadan tutuklama kararı verilemeyecektir.¹⁷⁰

(ii) İstinaf İncelemesinde

İstinaf, verilen bir kararın, maddi ve hukuki yönlerinin bir başka makam tarafından incelendiği kanun yoludur. İstinaf incelemesi yapacak olan Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin yaptığı tüm yargılama işlemlerini yapmaya yetkili olduğundan, sanık hakkında tutuklama şart ve nedenlerinin istinaf yargılaması aşamasında oluşması halinde, tutuklama kararı verme yetkisinin kabulü gerekir.

---

¹⁷⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 145 vd.

(iii) Temyiz İncelemesinde

Uygulama ve öğretilerdeki yerleşik görüş, Yargıtay'ın tutuklama kararı verme yetkisinin bulunmadığı, sadece bozma sebebine göre salıvermeye karar verebileceği yönündedir.¹⁷¹ Zira tutuklamanın kişi hürriyetini sınırlandıran tedbirlerden olması sebebiyle, yorum yoluyla bu yetkinin Yargıtay'a da tanınamayacağı, kaldı ki Yargıtay'ın dosya üzerinden inceleme yapması sebebiyle sanığı görmemesi ve bu sebeple tutuklamanın gerekli olup olmadığını takdir etmesinin de mümkün olmadığı belirtilmiştir.¹⁷²

c. Tutuklama Kararın İçeriği

Soruşturma evresinde şüphelinin sorgusunun yapılması ve tutuklama kararı verilmesi ile ilgili olarak gerçekleştirilen işlemler hakkında sorgu zaptı düzenlenir, şüphelinin sorgu şekli, tutuklama kararı ve tabi ki gerekçeler mutlak surette sorgu zaptında bulunması gerektiği gibi açık ve anlaşılır da olmalıdır.¹⁷³

Sorgu zaptında, mahkemenin ismi ile hâkim ve katibin adı soyadı ve sicilleri, sorgunun yapıldığı yeri, tarihi ve saati, sorguya ait kaydın yapılıp yapılmadığı hususu, tutuklama talebinin içeriği, CMK'nın 147.¹⁷⁴ maddesi uyarınca yapılan

¹⁷¹Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı)*. Ankara: Adalet. s: 359 – 363. ; Feyzioğlu, Metin. (1992). *Tutuklama (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s: 32.

¹⁷²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 148 vd.

¹⁷³Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 171.

¹⁷⁴**Madde 147 - (1)** Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

- Şüpheli veya sanığın kimliği saptanır. Şüpheli veya sanık, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.
- Kendisine yüklenen suç anlatılır.
- Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafî seçecek durumda olmadığı ve bir

işlemler ile ilgili açıklamalar, şüphelinin savunması ile müdafinin ifade beyanları, tutuklama kararı ile tutuklamanın hukukî ve fiili nedenleri ve gerekçeleri, tutuklama kararının şüphelinin yakınlarına bildirilmesine, tutuklama kararının içeriğinin sözlü olarak tarafa anlatıldığı ve sorgu zaptından bir suret verildiğine dair beyanlar ile hakim ve zabıt katibinin imzalarını içerir.¹⁷⁵

d. Tutuklama Kararının Gerekçeli Oluşu

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 101/1.¹⁷⁶ maddesi incelendiğinde;

Cumhuriyet Savcısının gerek soruşturmada gerekse de kovuşturma evresinde tutuklama isteminde bulunması durumunda mutlaka bu istemin gerekçeli olması ve adli kontrol uygulamasının artık yetersiz kalacağına da gerekçesinde belirtmesi

---

müdafî yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.

d) 95 inci Madde hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhâl bildirilir.

e) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir.

f) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağı tanınır.

g) İfade verenin veya sorguya çekilenin kişisel ve ekonomik durumu hakkında bilgi alınır.

h) İfade ve sorgu işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanılır.

i) İfade veya sorgu bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta aşağıda belirtilen hususlar yer alır:

1. İfade alma veya sorguya çekme işleminin yapıldığı yer ve tarih.

2. İfade alma veya sorguya çekme sırasında hazır bulunan kişilerin isim ve sıfatları ile ifade veren veya sorguya çekilen kişinin açık kimliği.

3. İfade almanın veya sorgunun yapılmasında yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediği, bu işlemler yerine getirilmemiş ise nedenleri.

4. Tutanak içeriğinin ifade veren veya sorguya çekilen ile hazır olan müdafî tarafından okunduğu ve imzalarının alındığı.

5. İmzadan çekinme hâlinde bunun nedenleri.

¹⁷⁵Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 174.

¹⁷⁶**Madde 101** - (1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiili nedenlere yer verilir.

gerekecektir. Eğer sevk işleminde gerekçe yoksa ve/veya gerekçe yeterli değilse artık sulh ceza hakimliği cumhuriyet savcısından bu konuda açıklama isteyebilecektir.¹⁷⁷

Sulh Ceza Hakimliği ve/veya mahkeme, tutuklama kararlarında veya tutukluluğun devamına karar verirken mutlaka gerekçe göstermesi gerekecektir. Hakim ve mahkeme kararlarında gerekçe gösterilmesi zorunluluğu ise hem Anayasada (1982 Anayasası m. 141/3)¹⁷⁸ hem de Yasada açıkça ifade edilmektedir. (CMK m. 34/1)¹⁷⁹ (CMK m. 101/2)¹⁸⁰ Ceza Muhakemesi Kanunu 101/2. maddesine göre de, Tutuklamaya, tutukluluğun devamına veya bu husustaki tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda hukuki ve fiili nedenler ile gerekçeleri gösterilir.¹⁸¹

Anayasanın sulh ceza hakimliğinin ve mahkemenin kararlarının gerekçeli olmasını arayan hükmüne Ceza Muhakemesi Kanununda ayrıntılı ve açıklayıcı olarak yer verilmiştir. Gerçektende Ceza Muhakemesi Kanunu 34. maddesi, tüm hakim ve mahkemelerin kararlarının gerekçeli olmasının gerektiğini belirtmiş, aynı kanunun 230.¹⁸² maddesinde ise gerekçenin nasıl yazılacağı ve içeriği hakkında düzenleme getirmiştir. Buna göre; tutuklama sebepleri, buna ilişkin vakalar, başkaca deliller, iddia ve savunmada ileri sürülen görüşler, delillerin tartışılması,

---

¹⁷⁷Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , GÜLEÇ, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 61.

¹⁷⁸**2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 141/3. fıkrası;** “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

¹⁷⁹**5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 34/1. fıkrası;** “Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu Madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.”

¹⁸⁰**5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 101/2. fıkrası;** “Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; a) Kuvvetli suç şüphesini, b) Tutuklama nedenlerinin varlığını, c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu, gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.”

¹⁸¹Şahin, Cumhur. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukuku I (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 223-224.

¹⁸²**5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 230. maddesi;** “Madde 230 - (1) Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir: a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler. b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi. c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci Maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı Maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi. d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adlî para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar. (2) Beraat hükmünün gerekçesinde, 223 üncü Maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir. (3) Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, 223 üncü Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir. (4) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen hükümlerin dışında başka bir karar veya hükmün verilmesi hâlinde bunun nedenleri gerekçede gösterilir.”

değerlendirilmesi, karara esas alınan ve reddedilen deliller, dosyadaki hukuka aykırı deliller kararda açıkça gösterilecektir.¹⁸³

Gerekçe sayesinde, tutuklamanın Anayasada ve Yasada belirtilen düzenlemelere göre yapılıp yapılmadığının tespit edilebileceği gibi, şüphelinin/sanığın ve müdafinin tutuklamanın nedeni konusunda bilgi sahibi olup savunma ve itiraz merciinin ise denetim yapabilmesini mümkün kılmaktadır.¹⁸⁴

Gerekçeli kararın, akla uygun, çelişki içermeyen, inandırıcı açıklaması demektir. Bu nedenle, sadece tutuklama nedeninin, yani kaçma veya delillerin karartılması şüphesinin bulunduğu belirtilmiş olmasıyla karar, gerekçeli yazılmış sayılmayacaktır.¹⁸⁵

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bir çok kararında gerekçeli kararın eksik veya yeterli olmaması halini sözleşmeye ihlal olarak kabul etmiştir.

08.01.2009 tarihli Keskinöglü/Türkiye kararında¹⁸⁶ özetle; Her duruşma bitiminde esas hakimlerinin gerekçelendirmeden ve çoğunlukla dosyanın ve/veya kanıtların durumuna atıfta bulunarak basmakalıp ifadelerle tutukluluk halinin devamına karar verilmesini AİHS'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlali sayıldığına karar vermiştir.¹⁸⁷

Yine, **14.06.2014 tarihli Solaz/Türkiye kararında**¹⁸⁸ özetle; tutuksuz yargılama talebinin reddine dair kararında gerekçeli olması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁸⁹

---

¹⁸³Şahin, Cumhur. (2011). Ceza Muhakemesi Hukuku I (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 224.

¹⁸⁴Centel, Nur. , ZAFER, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 307.

¹⁸⁵Centel, Nur. , ZAFER, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 307.

¹⁸⁶<http://www.inhak.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04/07/2014)

¹⁸⁷Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 174.

¹⁸⁸<http://www.inhak.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04/07/2014)

¹⁸⁹Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 174.

e. Tutuklama Kararı Sırasında Müdafî Zorunluluğu

İsnatla birlikte savunmanın başlatılması, toplumların uygarlık düzeyinin bir göstergesidir.¹⁹⁰

Tutuklama istenildiğinde mecburi müdafilik söz konusu olacağından şüpheli veya sanığın ve müdafinin hazır bulunması gerekir.¹⁹¹

Tutuklama istendiğinde şüpheli veya sanık kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafinin yardımından yararlanır. (CMK m.101/3)

Kanunda her ne kadar tutuklamanın istenildiği durumda müdafiden yararlanabileceği düzenlense de, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından talep olmaksızın tutuklama kararı verilmesi durumunda da bu hükmün uygulanması gerekecektir.¹⁹²

Burada dikkat edilmesi gereken husus, tutuklamada müdafinin mecburi olduğudur. Bu hüküm emredicidir, artık tutuklamaya konu suçun üst veya alt sınırı ile bağlı olmaksızın, tutuklamaya sevk edilen tüm şüpheli veya sanıkların müdafinden yararlanma hakkı kabul edilmiştir.¹⁹³

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 17.02.2009 tarihli, 2008/1-172 Esas, 2009/26 Karar sayılı kararında da tutuklamada hiçbir hal ve şart aranmadan mecburi müdafilik sistemine atıf yapılmıştır.¹⁹⁴

---

¹⁹⁰Hafizoğulları, Zeki. (1993). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunda Yapılan Değişiklikler Üzerine*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1993-1. s: 40.

¹⁹¹Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoğlu, Ayşe. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*(18. Baskı). İstanbul: Beta. s: 938.

¹⁹²Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 222.

¹⁹³Şen, Ersan. , Özdemir, Bilgehan (2011). *Tutuklama – Uygulamada Şüpheli ve Sanık Haklarının Korunması (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 143.

¹⁹⁴UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

f. Tutuklama Kararının Şekle Uygun Olmamasının Sonuçları

Kanunda tutuklama kararında şekle uyulmaması halinde nasıl bir yaptırım olacağı hususunda açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Centel'e göre; tutuklama kararının yasal olarak bulunması gereken tüm unsurları barındırması gerektiğini, aksi takdirde haksız tutuklamaya sebebiyet vereceğinden tazminata konu olabileceğini vurgulamıştır.¹⁹⁵

Gölcüklü'ye göre ise; tutuklama kararında bulunması gereken şartlar tutuklama kararının şekil şartları değil, varlık şartlarıdır. Bu varlık şartları mevcut olmayan tutuklama kararları yok hükmündedir ve buna dayalı olarak tutuklama yapılamaz.¹⁹⁶

II. TUTUKLULUK SÜRELERİ

A. Genel Bilgi

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu bütün suçlar açısından tutuklamada azami süre sınırları düzenlemiştir.¹⁹⁷

Her tutuklama olgusunda sürenin Anayasa m.19/8 ve AİHS m.5/3 bağlamında makullük testinden geçirilmesi gerekmektedir.¹⁹⁸

---

¹⁹⁵Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 308-309.

¹⁹⁶İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 159 vd.

¹⁹⁷Feyzioğlu, Metin. (2006). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 62, s: 53.

¹⁹⁸Yücel, Mustafa Turan. (2010). *Tutuklama Paradoksu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 91, s: 295.

Koruma tedbirlerinden en ağır sonuçları olan tutuklama hakkında bazı üst süreler düzenlenmesi, hem insan haklarının hem de masumiyet karinesinin ihlal edilmesini önlemek bakımından önemlidir. Ayrıca tutuklamanın üst bir süreye bağlanması Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uyum sağlanması bakımından da önem taşımaktadır.¹⁹⁹

Ülkemizde tutukluluk süresinin en fazla ne kadar olabileceğine ve bu sürenin nasıl hesaplanacağına ilişkin güncel bir tartışma söz konusudur.²⁰⁰

B. Ağır Ceza Mahkemesinin Görevine Girmeyen İşlerde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 06/12/2006 tarih ve 5560 Sayılı Yasanın 18. maddesinde yapılan değişiklik ile Ağır Ceza Mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresinin en çok 1 yıl olduğu, ancak zorunlu hallerde bu sürenin gerekçeleri belirtilmek suretiyle 6 ay daha uzatılabileceği belirlenmiştir.²⁰¹

Görüldüğü üzere, Ağır ceza mahkemelerinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi 1 yıldır. Ancak zorunluluk halinde bu sürenin altı ay daha uzatılması mümkündür. Kanun, sürenin hesabında soruşturma ve kovuşturma ayrımı yapmamıştır. Dolayısıyla ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde, *aynı işle ilgili* soruşturmada tutuklu geçen süre de dahil olmak üzere en fazla 1 yıl 6 ay tutukluluk süresi mümkündür.²⁰²

Uzatma kararı, Cumhuriyet Savcısının, şüphelinin veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir. (CMK m. 102/1-3)

---

¹⁹⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 159 vd.

²⁰⁰Özen, Muharrem. (2010). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda Azami Tutukluluk Süresinin Hesaplanmasına İlişkin Değerlendirmeler. Ankara Barosu Dergisi, S: 2010-4, s: 183.

²⁰¹Dönmez, Halit. (2010). *CMK 102 deki Tutukluluk Süresi İle İlgili Değerlendirme*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2010-4, s: 193.

²⁰²Feyzioğlu, Metin. , Okuyucu Ergün, Güneş (2010). *Türk Hukukunda Tutuklamada Azami Süre*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 59, S: 1, s: 42-43.

C. Ağır Ceza Mahkemesinin Görevine Giren İşlerde

Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde ise, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabilir. Uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.(CMK m. 102/2)

Burada uzatma sürelerinin toplamının mı 3 yılı geçemeyeceği, yoksa asıl süre ile birlikte toplam 3 yılı mı geçemeyeceği yönünde doktrinde tartışmalıdır. Eğer ilk düşünce kabul edilecek olursa, tutuklama süresi en fazla 2+3=5 yıl olabilir. Buna karşılık söz konusu ifade, asıl tutuklama süresi olan 2 yıl ile birlikte toplam 3 yılı geçemeyecek şekilde kabul edilecek olursa, uzatma süresi 1 yıl şeklinde anlaşılmalıdır.

Bir görüşe göre yasal düzenlemenin şüpheli ya da sanık lehine yorumlanması ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda toplam tutuklama süresinin en fazla 3 yıl olarak anlaşılması aksi halde, tutuklamanın bir tedbir olma niteliği ve AİHS'ın 5/2-3. maddesiyle bağdaşmayacağı savunulmuştur.²⁰³

Diğer bir görüş ise; Kanunun lafzından ve CMK 2001 tasarısında tutukluluk süresi sadece 2 yıl olduğu, TBMM Adalet Alt Komisyonunda bu düzenleme değiştirildiği ve ağır cezalı işlerdeki süre hariç, şu anda CMK' da bulunan metin kabul edildiği, Ağır cezalı işler için ise iki artı bir formülü benimsendiği, Böylece, bu durumlarda toplam tutuklama süresi üç yıl olduğu, Ne var ki, TBMM Adalet Komisyonu, üç artı bir formülünü, yani toplam üç yıllık tutuklama süresini az bularak, iki artı üç formülünü kabul ederek, toplam tutukluluk süresini beş yıla çıkardığından dolayı ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda tutuklama süresinin en fazla toplam 5 yıl olarak kabul edilmesinin gerektiği benimsenmiştir.²⁰⁴

Uygulamada ise;

²⁰³Soyaslan, 2010, s: 319; İnci, 2014, s: 162; Özbek, 2006, s: 282.

²⁰⁴Öztürk/Kazancı/Güleç, 2013, s: 62; Ünver/Hakeri, 2010, s: 364; Centel/Zafer, 2006, s:311; Bıçak, 2011, s: 590; Şahin, 2011, s: 229; Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, 2010, s:955; Toroslu/Feyzioğlu, 2012, s: 226.

Anayasa Mahkemesinin 04/07/2013 tarih, 2012/10 Esas ve 2013/84 Karar Sayılı Kararında,

“...5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, 'Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.' denilmek suretiyle ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresinin en çok bir yıl altı ay olarak uygulanacağı belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasında ise 'Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.' denilmek suretiyle ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde bu sürenin en fazla beş yıl olarak uygulanacağı kuralına yer verilmiştir...” Ağır Ceza Mahkemesinin işlerine giren suçlarda azami süreyi 5 yıl olarak kabul etmiştir.²⁰⁵

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/04/2011 Tarihli, 2011/1-51 Esas ve 2011/42 Karar Sayılı Kararında da, karşı oylara rağmen;

“...hakkındaki hükmün Ceza Genel Kurulunca bozulmasına karar verilmiş olması karşısında, 22.04.2005 tarihinden bu yana tutuklu olan sanığın tutukluluk durumunun 5271 sayılı CYY'nın 102/2. maddesi uyarınca değerlendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır: 5271 sayılı CYY'nın “Tutuklulukta geçecek süre” başlıklı 102. maddesi; “(1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir. (2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. (3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir” şeklinde olup, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından maddede yazılı süreler 5320 sayılı Yasanın

²⁰⁵<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/e8fbacc2-51ec-48db-b39a-d36f7e664b92?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>, (Erişim Tarihi 05/07/2014)

5739 sayılı Yasa ile değiştirilen 12. maddesi uyarınca 31.12.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Maddedeki düzenlemeye göre; ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen suçlarda tutukluluk süresi bir yılı, zorunluluk halindeki uzatmalar ile birlikte en çok bir yıl altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından iki yılı, zorunlu hallerdeki uzatmalar ile birlikte ise en çok beş yılı geçemeyecektir. 5271 sayılı CYY'nın 252/2. maddesi uyarınca, aynı yasanın 250/1-c maddesinde sayılan suçlar bakımından tutukluluk süreleri iki kat olarak uygulanacağından, bu suçlarda tutukluluk süresi zorunlu hallerdeki uzatmalar ile birlikte on yıldan fazla olamayacaktır...” diyerek tıpkı Anayasa mahkemesinin kararında olduğu gibi, Yargıtay Ceza Genel Kurulu da Ağır Ceza Mahkemesinin işlerine giren suçlarda azami süreyi 5 yıl olarak kabul etmiştir.²⁰⁶

Ancak; Her ne kadar Anayasa Mahkemesinin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre Ağır Ceza Mahkemesinin işlerine giren suçlarda azami süreyi 5 yıl olarak kabul etmiş ise de, bizce; Ağır Ceza Mahkemesinin işlerine giren suçlarda azami süreyi 5 yıl olarak kabul edilmesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesine aykırıdır, şüpheli veya sanık lehine düşünmek gerekecektir yine, tutuklamanın ceza olmaması, tutuklamanın temel taşlarından olan ölçülük ilkesine bağdaşmaması, AIHM kararlarına ve Anayasanın genel çerçevesine uygun düşmemesinden dolayı, sürenin azami 5 yıl değil, 2+1 formülü gereğince toplam 3 yıl olarak kabul edilmesi daha uygun olacaktır.

D. 6526 Sayılı Yasa Öncesi

6352 Sayılı Yasa ile Ceza Muhakemesi Kanunu 250. madde yürürlükten kaldırılmış, yerine Terörle Mücadele Kanunu 10. madde getirilmişti. TMK 10. madde ile soruşturma ve kovuşturma işlemleri düzenlenmişti, bu suçlar işlendiğinde CMK'nın 102. maddesinden belirtilen sürelerden farklı süreler kabul edilmişti. 10. maddeye göre; “Türk Ceza Kanununun 305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci

---

²⁰⁶UYAP; Yargıtay Karar Arama, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 05/07/2014)

maddeleri hariç olmak üzere, İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlarda, Ceza Muhakemesi Kanununda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır.” Denilmiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/04/2011 Tarihli, 2011/1-51 Esas ve 2011/42 Karar Sayılı Kararında; değişen CMK 250. madde ve TMK 10. maddesinin aynı ifadeyi kullandığından tutuklamayı öngören sürenin iki katı denilmesinin 10 yıl anlaşılacağı kabul edilmekteydi.²⁰⁷

Ancak; Anayasa Mahkemesi 04/07/2013 tarih, 2012/10 Esas ve 2013/84 Karar Sayılı Kararıyla 10 yıla kadar olan tutukluluk süresini iptal etmiş ve iptal hükmünün resmi gazetede yayınlanmasından itibaren 1 yıl içerisinde yürürlüğe girmesine karar vermişti. Anayasa mahkemesi kararında;

“...Dava konusu kuralda, Türk Ceza Kanunu'nun 305., 318., 319., 323., 324., 325. ve 332. maddeleri hariç olmak üzere, İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar yönünden zorunlu sebeplerin bulunması halinde bir kimsenin on yıla kadar tutuklu kalabilmesine izin verilmekte, böylece suçluluğu henüz sabit olmamış kişilerin on yıl gibi uzun bir süre boyunca özgürlüklerinden mahrum bırakılabilmesine imkân tanınmaktadır. Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihi bulunması devletin siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılaşmaları gerektiği, hangi hal ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahip olduğu gibi ceza yargılamasına ilişkin kurallar belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında da Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir. Ceza yargılamasına ilişkin kuralları ve bu kapsamda suç türlerine göre tutukluluk sürelerini belirlemek kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında bulunmakla birlikte, gerek ulusal mevzuatta ve uygulamada gerekse de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, ilk derece mahkemelerince sanığın suçlu bulunarak mahkûm edilmesinden sonraki sürecin tutukluluk olarak değerlendirilmediği de nazara alındığında, dava konusu kuralda düzenlenen azami tutukluluk süresinin demokratik bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek kadar uzun olduğu, bu yönüyle

²⁰⁷“... ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen suçlarda tutukluluk süresi bir yılı, zorunluluk halindeki uzatmalar ile birlikte en çok bir yıl altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından iki yılı, zorunlu hallerdeki uzatmalar ile birlikte ise en çok beş yılı geçemeyecektir. 5271 sayılı CYY'nın 252/2. maddesi uyarınca, aynı yasanın 250/1-c maddesinde sayılan suçlar bakımından tutukluluk süreleri iki kat olarak uygulanacağından, bu suçlarda tutukluluk süresi zorunlu hallerdeki uzatmalar ile birlikte on yıldan fazla olamayacaktır...”

kuralda tutuklamanın adeta bir ceza olarak uygulanabilmesine imkân tanınarak, tutuklama tedbiriyle ulaşılmak istenen hukuki yarar ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı arasındaki makul dengenin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı aleyhine bozulmasına neden olduğu görülmektedir. Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., 13. ve 19. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.”²⁰⁸ Diyerek 10 yıllık sürenin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiğinden iptal etmişti.

E. 6526 Sayılı Yasa Sonrası

21/02/2014 tarihli ve 6526 Sayılı Yasanın 19. maddesinin birinci fıkrasının b bendi ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesi (TMK 10. madde) yürürlükten kaldırılmıştır. 6526 Sayılı Yasanın 1. ve 2. maddeleri de birlikte değerlendirildiğinde;²⁰⁹ 3713 Sayılı Yasanın 10. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen

²⁰⁸<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/e8fbacc2-51ec-48db-b39a-d36f7e664b92?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>, (Erişim Tarihi 05/07/2014)

²⁰⁹**Madde 1** - 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 14- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca görevlerine devam eden ağır ceza mahkemeleri ile bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemeleri kaldırılmıştır.

Kaldırılan bu ağır ceza mahkemelerinde görev yapan başkan ve üyeler ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçların soruşturmasında görevlendirilen hâkim ve Cumhuriyet savcılarını, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, beşinci fıkra uyarınca devirlerin tamamlanmasından itibaren on gün içinde müktesepeleri dikkate alınarak uygun görülecek bir göreve atanırlar.

Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınınca yürütülen soruşturma dosyaları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yetkili Cumhuriyet başsavcılıklarına devredilir.

6352 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca görevlerine devam eden ağır ceza mahkemelerinde ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinde derdest bulunan dosyalar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte buldukları aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli mahkemelere devredilir. Bu mahkemelerce verilip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında veya Yargıtayın dairelerinde bulunan dosyaların incelenmesine devam olunur.

Üçüncü ve dördüncü fıkralar uyarınca yapılacak devir işlemleri, bu Kanunla kaldırılan ağır ceza mahkemelerinde görevlendirilen hâkimler ile Cumhuriyet savcılarını tarafından bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on beş gün içinde sonuçlandırılır. Dosyaların devir işlemleri sonuçlandırılıncaya kadar, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, devredilen dosyalarla ilgili koruma tedbirleri hakkında karar vermeye bu mahkemelerin bulunduğu yer hâkim ve mahkemeleri yetkilidir. Ayrıca, bu Kanunla kaldırılan ağır ceza mahkemelerince verilip henüz gerekçesi yazılmamış olan hükümlerin gerekçeleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç on beş gün içinde yazılır. Kaldırılan mahkemelerde bulunan ve kesinleşen dosyalara ait arşiv ve emanetler ile diğer evrak ve dokümanlar Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenecek mahkeme veya mahkemelere devredilir ve müteakip işlem ve talepler bu mahkemelerce yerine getirilir veya karara bağlanır.

Mevzuatta Ceza Muhakemesi Kanununun mülga 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen ağır ceza mahkemeleri ile Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesinin birinci

suçları yargılamaya yetkili ve görevli mahkeme Ağır ceza mahkemeleri olduğu ve bu suçlardan dolayı verilen tutukluluk süresinin azami süresi artık 5 yıldır. Yani 3713 Sayılı Yasanın 10/5. fıkrasında sayılan suçlar açısından da tutukluluk süresi 5 yıl olup; iki kat uygulama gereğince bu suçlarda azami tutuklama süresinin 10 yıl olduğu görüşünün uygulama kabiliyeti kalmamıştır. Bu hallerde dahi maddi anlamda görevli mahkeme için belirlenen genel esaslar geçerli olacaktır.²¹⁰

Ancak her ne kadar bazı suçlarda geçerli olan 10 yıllık tutukluluk süresi olması gerektiği gibi kaldırılmış olsa da uygulamada **hükmen tutuklu** olarak bilinen ve yerel mahkemenin esasa ilişkin kararından sonra ve fakat temyiz incelemesi aşamasında devam eden tutukluluğun ve burada geçen sürenin CMK 102. maddesinde belirtilen sürelerle dahil olup olmayacağı hususu da tartışmalıdır.

---

fıkrasına göre görevlendirilen ağır ceza mahkemelerine yapılmış atıflar ağır ceza mahkemelerine; bu mahkemelerin üyelerine yapılmış atıflar Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Ankara Ağır Ceza Mahkemesine yapılmış sayılır. Mevzuatta Ceza Muhakemesi Kanununun mülga 250 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren suçlar ile Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası kapsamına giren suçlara yapılan atıflar, Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçuna,

b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlara,

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlara (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç), yapılmış sayılır.

Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi kapsamına giren suçlarla ilgili olarak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla açılmış olan davalarda, sanığın taşıdığı kamu görevlisi sıfatı dolayısıyla hakkında soruşturma yapılabilmesi için izin veya karar alınması gerektiğinden bahisle durma veya düşme kararı verilemez.”

Madde 2 - 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 12- Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.” UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 05/07/2014)

²¹⁰Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 178.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/05/2009 tarih, 2009/9-73 Esas ve 2009/129 Karar sayılı kararında,²¹¹

“...Öte yandan, sanık 29.08.2006 tarihinden bu yana 2 yıl 9 aydır tutukludur. 5271 sayılı CYY’nın, “Tutuklulukta geçecek süre” başlığını taşıyan 102. maddesinin 1. fıkrası, “Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak, bu süre, zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.” hükmünü taşımaktadır. Somut olayda sanığın eylemi Asliye cezalık suç kapsamında olduğundan 1 yıl 6 aylık azami tutukluluk süresine tâbidir. Yasada öngörülen azami süre dolmuş bulunduğundan CYY’nın 102/1. maddesi hükmü uyarınca, sanığın bihakkın tahliyesine de karar verilmelidir.” Diyerek tutuklu kalınan sürenin tamamını hesaplamış,

Buna karşın;

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/04/2011 Tarihli, 2011/1-51 Esas ve 2011/42 Karar Sayılı Kararında ise;²¹²

“...Ancak anılan maddede belirtilen tutukluluk sürelerinin hesabında yerel mahkeme tarafından hüküm verinceye kadar geçen süre dikkate alınmalı, buna karşın yerel mahkeme tarafından hükmün verilmesinden sonra tutuklu sanığın hükmen tutuklu hale gelmesi nedeniyle temyizde geçen süre hesaba katılmamalıdır. Zira, hakkında mahkumiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkumiyet hükmü olmaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de AİHS’nin 5. maddesinin uygulamasına ilişkin olarak verdiği kararlarda tutuklulukla ilgili makul sürenin hesabında, ilk derece mahkemesinin mahkumiyet hükmünden sonra geçen süreyi dikkate almamaktadır. Somut olayda, 22.04.2005 tarihinde tutuklanan sanık Doğan Kaya’nın Ceza Genel Kurulundaki inceleme tarihi itibarıyla CYY’nın 102/2. maddesinde belirtilen beş yıllık tutukluluk süresinin dolduğu ve bu nedenle tahliyesine karar verilmesi gerektiği ileri sürülebilecek ise de, yerel mahkemenin hüküm tarihi olan 22.03.2010 tarihinde henüz beş yıllık sürenin

²¹¹UYAP; Yargıtay Karar Arama, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 05/07/2014)

²¹²UYAP; Yargıtay Karar Arama, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 05/07/2014)

dolmamış bulunması ve temyiz aşamasında geçen sürenin maddede yazılı azami tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınmayacak olması nedeniyle, yasal olarak tahliyesine karar verme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu itibarla, hakkındaki hükmün aleyhe bozulmuş olması da göz önüne alındığında sanık Doğan Kaya'nın tutukluluk halinin devamına karar verilmelidir.” Denilerek, hükmen tutuklu kalınan yani temyiz aşamasında geçen süreyi azami tutukluluk süresi içerisinde saymamıştır.

Oysa son içtihadada katılmak mümkün değildir, şöyle ki;

Soruşturma, suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi, kovuşturma ise; iddianamenin kabulü ile başlayıp, hüküm kesinleşinceye kadar geçen evreyi tanımlamaktadır. Bu nedenle kovuşturma aşaması temyiz incelemesini de kapsamaktadır. Tutuklama da mahkumiyet hükmünün kesinleşmesine kadar kişi özgürlüğünü kısıtlayan tedbir olduğuna göre artık karar kesinleşince tutuklu, hükümlü sıfatını alacaktır. Yine CMK'nın 102. maddesinde yasa yolunda geçen tutukluluğun süreye eklenmeyeceği yönünde bir düzenleme de yoktur. Anılan normatif düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde tutuklama ve buna ilişkin uzatma sürelerinin içine ilk derece mahkemesi ile Yargıtay'da geçecek sürelerin dahil olduğu tartışmasızdır. Ağır ceza mahkemelerindeki yargılamalarda sanığın peşinen beş yıl tutuklu olarak yargılanabileceği yönündeki uygulamanın da, Sözleşmeye aykırılığı büsbütün ortada iken, buna ek olarak azami süre olan 5 yıl geçmesine rağmen Yargıtay incelemesinde iken devam eden tutukluluğun bu sürelere eklenmemesi, yargılamanın uzamasının faturasını sanığa yüklemek olacaktır ki bu anlayış Kişi Hak ve Özgürlüklerini ihlal eder cinstendir.²¹³

F. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Göre Tutukluluk Süresi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 3. fıkrasına göre; gözaltına alındıktan sonra hâkim karşısına çıkarılan ve tutuklanmasına karar verilen

---

²¹³Benzer görüş, İnci, 2014, s: 170, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/04/2011 Tarihli, 2011/1-51 Esas ve 2011/42 Karar Sayılı Kararın Karşı oy şerhleri.

kişinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya ve serbest bırakılmayı istemeye hakkı olduğunu öngörülmektedir.²¹⁴

AİHM, tutukluluk süresiyle ilgili bir üst sınır belirlememiş, her somut olayın özelliklerine göre ayrı bir değerlendirme yapmaktadır.²¹⁵

AİHM kararlarına göre, makul sürenin hesaplanmasında göz önünde tutulacak zaman dilimi, kişinin özgürlüğünün fiilen kısıtlandığı tarihten başlayıp, fiilen salıverildiği tarihe kadar geçen süredir.²¹⁶ İlk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmünden sonra da tutukluluk halinin devam etmesi durumunda Sözleşme'nin 5/3 maddesi değil, 5/1-a maddesi söz konusu olmalıdır.²¹⁷

AİHM; tutuklunun makul sürede salıverilme hakkının ihlal edildiğine dair bir iddiayı incelerken, önce başvuruçunun “tutukluluk süresini” tespit etmekte, daha sonra bu tutukluluk süresinin “makul” olup olmadığını incelemektedir.²¹⁸

AİHM, tutukluluğun makul süreyi aştığından bahisle önüne gelen başvuruları değerlendirip bu başvuruları karara bağlarken, tutukluluk sürelerinin makul süreyi aşip aşmadığının denetimini üç aşamalı olarak yapmaktadır. Mahkeme ilk aşamada, somut olayda şüpheli veya sanık bakımından “**makul suç şüphesi**” nin oluşup oluşmadığının denetimini yapmaktadır. Mahkeme somut olayda makul suç şüphesinin yeterli olduğunu tespit etmişse, ikinci aşama olarak, ortaya konulan tutuklama sebeplerini ve “**başvuruçunun salıverilme taleplerine yönelik olarak yerel mahkemenin verdiği kararlar ve gerekçeleri ve davanın niteliğini**” incelemekte, bu gerekçelerin yeterli ve yerinde olup olmadığını denetlemektedir. Mahkeme son aşama olarak tutukluluk süresinin makul olup olmadığını ve “**soruşturma ve kovuşturma makamlarının gerekli süratte yargılamayı gerçekleştirip gerçekleştirmediği**” konusunu incelemeye almaktadır. Bu noktada

---

²¹⁴Eker Kazancı, Behiye. (2012). AİHS ve AİHM Kararları Çerçevesinde Yakalama ve Tutuklama Koruma Tedbiri ile Kişi Güvenliği ve Hürriyetinin Sınırlandırılması. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 98, s: 91.

²¹⁵Çınar, Ali Rıza. (2011). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kürüm-Türkiye Sözleşme ve İç Hukuktaki İlgili Hükümlere Göre Değerlendirilmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 95, s: 92.

²¹⁶Tezcan, Durmuş. , Erdem, Mustafa Ruhan. , Sancaktar, Oğuz. (2004). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri. s: 175.

²¹⁷Elmacı, Şerafettin. (2011). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama ve Tutuklu Yargılamada Makul Süre. Adalet Dergisi, S: 40.

²¹⁸Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 121.

Mahkeme, tutuklu sanıkların yargılamasında yetkili mercilerce gerekli özenin gösterilip gösterilmediğini de değerlendirme konusu yapmaktadır.²¹⁹

AİHM'nin Labita/İtalya Kararında; *“Bir itiraflının ifadelerine dayanılarak sanığın tutuklanabileceğini, ancak soruşturma sırasında yeni deliller ortaya çıkarılmamışsa, bu itirafların olayla ilgisinin azalacağını belirterek, bu davada üç yıl hapis cezası istenmiş olan sanığın tutukluluğu için başka haklı gerekçeler gösterilemediğinden iki yıl yedi ay tutuklu kalmasını m.5/3'e aykırı bulmuştur.”*²²⁰

III. ÖZEL TUTUKLAMA HALLERİ

A. Tanığın, Bilirkişinin ve Zilyedin Disiplin Hapsi

Ceza Muhakemesi Kanunu madde 60/1. fıkrasına göre; *“Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yemininin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilmeye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır.”*²²¹

Ceza Muhakemesi Kanunu madde 71/1. fıkrasına göre; *“Usulünce çağrıldığı hâlde gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişiler hakkında 60 ıncı Maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.”* Denilerek tanıklara ilişkin bu hal bilirkişi hakkında da kabul edilmiştir.²²²

²¹⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 172 vd.

²²⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 172 vd.

²²¹Aydiner, Ömer Faruk. (2007). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İç Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 71.

²²²Altınay, Ahmet. (2007). Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s: 106.

Aynı hükme istenen eşyayı vermeyen zilyet hakkında başvurmak da mümkündür. CMK'nun 124/1. maddesi gereğince, 123. maddede yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişinin, istem üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlü olduğu, devamla ikinci fıkrada, kaçırma halinde bu şeyin zilyedi hakkında 60. maddede yer alan disiplin hapsine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, her ne kadar 60. maddede “hapis” denilmiş olsa da, burada bir “hapsen tazyik” şeklindeki karar niteliğinde söz etmek daha doğru olur. Tedbir niteliğinde başvuru bu yol daha çok tutuklama ile benzer özellikler göstermektedir. Bu durum en fazla üç ay sürebilir. Ayrıca tanık yükümlülüğüne uygun davranması halinde derhal serbest bırakılacaktır. CMK'nun 60/2. maddesinde bu duruma “tedbir” tabiri getirilmiştir.²²³

B. Duruşma Düzenini Bozanın Disiplin Hapsi

Duruşma düzeninin sağlanması mahkeme başkanı veya mahkemenin görevidir (CMK m.203/1). Böyle bir görev gereği mahkeme veya hâkim tarafından duruşmanın düzenini bozan kişi veya kişilerin, savunma hakkı kısıtlanmamak kaydıyla duruşma salonundan çıkarılmasına karar verilebilir (CMK m.203/2). Duruşma salonundan dışarıya çıkarılmasına karar verilen bu kişiler, dışarıya çıkarılma esnasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olurlarsa yakalanırlar ve hâkim veya mahkeme tarafından bu kişiler hakkında dört güne kadar disiplin hapsine karar verilir. Ancak çocuklar hakkında bu yönde bir karar verilemez.²²⁴

Duruşmanın düzenini sağlamak için verilen bu şekildeki özel tutuklama haline sadece CMK'da değil, Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü

²²³Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*.

Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 50.

²²⁴Çolak, Hâluk. , Altun, Uğurtan. (2007). *Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak Disiplin ve Tazyik Hapsinin Hüküm ve Sonuçları*. Adalet Dergisi, S: 27, s. 17.

Kanunu (AMKYUK) gibi başka kanuni düzenlemelerde de yer verilmiştir. Bu düzenlemeler arasında farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Oysa ki, duruşma düzeninin sağlanması ve bu amaca yönelik yapılan kanuni düzenlemeler arasında bir tutarlılık olmalıdır. Zira Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin hepsi aynı şekilde korunmalı, farklı ve eşitsiz olabilecek uygulamalara sebebiyet verilmemelidir.²²⁵

C. Askeri Ceza Yargılamasında Tutuklama

25/10/1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu, tutuklama hususunda 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile paralellik göstermekle birlikte, çok önemli bazı noktalarda farklılıklarda mevcuttur.

Şöyle ki;

25/10/1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu 71/1. fıkrası, “*Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması durumunda Ceza Muhakemesi Kanununda belirtilen tutuklama nedenlerinden birinin varlığı hâlinde veya askerî disiplinin korunması amacıyla şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir.*” Şeklinde düzenlenmiş fakat, askerî disiplin korunması amacıyla tutuklama kararı verilebilmesi açıkça tutuklamanın genel hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.²²⁶

Yine, 25/10/1963 Tarihli ve 353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu 71/2. fıkrası, “*...Sırf askerî suçlarda, kanunda öngörülen cezanın üst sınırı bir yıldan az olsa dahi tutuklama kararı verilebilir.*” Şeklinde düzenlenmiş ve fakat bu hüküm de tamamen Ceza Muhakemesi Hukukunda yer bulan genel hükümlere aykırılık teşkil etmektedir.

---

²²⁵İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 176 vd.

²²⁶İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 176 vd.

D. İade Tutuklaması

2709 Sayılı ve 18/10/1982 kabul tarihli Anayasanın 19/2. fıkrasına göre, hakkında iade kararı bulunan kişinin yakalanabileceği ve tutuklanabileceği belirtilmiştir. Yine 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 18/7. fıkrasına göre, Geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, ayrıca Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre tutuklama kararı verilebilir veya diğer koruma tedbirlerine başvurulabileceği düzenlenmiştir.

İade tutuklaması konusunda AİHS'in 5/1-f maddesi ve Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin (SİDAS) 16. maddesinde düzenlemeler yer almaktadır. TCK'nun 18/7. maddesinde, geri verme talebinin kabul edilebilir olduğunu karar verilmesi halinde, ayrıca CMK hükümlerine göre tutuklama kararı verilebilir denilmiştir. Ancak buradaki tutuklama kararı, Anayasa ve SİDAS açısından teknik anlamda tam bir tutuklama değildir. Yukarıda bahsedilen ve aşağıda da ayrıntılı olarak bahsedilecek olan tutuklamaya ilişkin şart ve nedenler iade tutuklamasında aranmaz. Bu sebeple, iade tutuklaması öğretide özel tutuklama halleri başlığı altında incelenmektedir.²²⁷

Yabancı ülke iade istemi ile başvuruda bulunduğu, bu talep öncelikle diplomatik kanalla Dışişleri Bakanlığı'na oradan da Adalet Bakanlığı'na gelir. Adalet Bakanlığı da, evrakı iadesi talep edilen kişinin Türkiye'de bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına yollar. Savcı, iadesi talep edilen kimsenin hangi devlet vatandaşı olduğunu, suçunun siyasi veya askerî veya bunlarla bağlantılı olup olmadığını tespitini ağır ceza mahkemesinden ister. Ağır ceza mahkemesi bu bağlamda iade yargılaması yapacak ve konu ile ilgili delilleri toplayacaktır. Bu aşamada ağır ceza mahkemesinin iadesi talep olunan kişiyi tutuklama yetkisi de vardır. Ağır ceza mahkemesinin tutuklama kararı yabancı mahkemelerin göndereceği

---

²²⁷Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 51.

tutuklama kararına dayanır. Ancak mahkeme acele hallerde ilgili devletin talebi üzerine geçici tutuklama kararı da verebilecektir.²²⁸

E. Kaçakların Tutuklanması

Ceza Muhakemesi Kanunu ile birlikte artık eski tabir ile “gıyabı tutuklama” kaldırmıştır. Yeni düzenlemelere göre, hakim yüzünü bile görmediği bir kişi hakkında tutuklama kararı veremeyecektir. Ancak kaçaklar hakkında tutuklama gıyabi yapılabilecektir. Gerçekten CMK m. 248/5’e göre, kaçak hakkında 100’üncü ve sonraki maddeler gereğince, sulh ceza hakimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.²²⁹ Böyle bir yola gidilmesinin temel sebebi, kaçak sanığın iadesi sürecinde sorun yaşamamaktır.²³⁰

F. Kabahatler Kanunu Bakımından Tutuklama

5326 Sayılı Kabahatler Kanunu 40. maddesine göre;

Görevle bağlantılı olarak sorulması halinde kamu görevlisine kimliği veya adresiyle ilgili bilgi vermekten kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiye, bu görevli tarafından elli Türk Lirası idari para cezası verileceği. (40/1)

Açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına

---

²²⁸İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 177-178 vd.

²²⁹Karagülmez, Ali. (2005). Tutuklama Nedenlerinin ve Tutuklama İsteminin Reddi Kararlarına İtiraz Konusunda 5271 Sayılı CMK’nın İncelenmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 58, s: 133.

²³⁰Aydiner, Ömer Faruk. (2007). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İç Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (*Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 69.

alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin uygulanacağı. (40/2)

Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verileceği (40/3) düzenlenmiştir.

Artık; görevle bağlantılı olarak sorulduğu halde, kimliği ile ilgili olarak açıklama yapmaktan kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişinin, kimliği tespit edilene kadar gözaltına alınmasına hatta gerekirse tutuklanmasına karar verilebileceği kabul edilmiştir. Ancak buradaki tutuklama CMK 100. ve devamı maddelerindeki tutuklama olmadığı açıktır. Zaten 40. maddenin gerekçesinde de maddede geçen tutuklamanın ceza muhakemesi amacıyla başvurulmuş bir koruma tedbiri olmadığı, bu sebeple tutuklama için CMK’da aranan bütün şartların burada aranmayacağı, sadece tutuklamaya karar verme yetkisi ve usul bakımından CMK hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.²³¹

---

²³¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 180 vd.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUTUKLAMA KARARLARININ DENETİMİ, TUTUKLULUK HALİNİN SONA ERMESİ VE TUTUKLAMADA BİREYSEL BAŞVURU YOLU

I. TUTUKLAMA VEYA TUTUKLAMANIN REDDİ KARARLARININ DENETİMİ

A. Genel Bilgi

Soruşturma veya kovuşturma aşamasında tutuklu bulunan şüpheli veya sanık hakkında, tutuklamaya sebep nedenler ortadan kalkabilecektir. Artık bu durumda kişinin derhal salıverilmesi gerekir.

Nedenlerin ortadan kaldığının denetlenmesi gerekecektir. İşte bu ya şüpheli veya sanık ile müdafî tarafından itiraz ile denetlenebileceği gibi, tutukluluk halinin otuz günlük zorunlu denetimi ile denetlenebilecektir.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki; tutuklama kararına yapılan itiraz ile tutukluluk halinin devamının otuz günlük süreler itibariyle kendiliğinden incelenmesi birbirinden farklıdır. Tutukluluk kararına itirazda verilen kararın doğru olmadığı ve bu sebeple değiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna karşın tutukluluk durumunun otuz günlük süreler itibariyle kendiliğinden incelenmesinde, somut olayda tutuklu şüpheli/sanık lehine gelişen ve değişen koşullar olduğu ve tutuklama şart ve nedenlerinin varlığını sürdürüp sürdürmediğinin tespiti yapılır.²³²

---

²³²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 215.

B. Tutukluluk Halinin Devamının Zorunlu Denetimi

1. Soruşturma Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 108/1. fıkrası uyarınca, “*Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü Madde hükümleri göz önünde bulundurularak (Ek ibare: 11/04/2013-6459 S.K./16. md), şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.*”

Madde metninde de anlaşılacağı üzere, soruşturma evresinde, şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre boyunca Cumhuriyet Savcısı en geç otuzar günlük sürelerle, şüphelinin tutukluluğunun denetlenebilmesi amacıyla sulh ceza hakimliğinden tutukluluk halinin incelenmesini talep etmelidir.²³³ Tutukluluğun belirli aralıklarla incelenmesi, tutukluluğun sınırlı yani geçici niteliğinin bir yansımasıdır.²³⁴ Sulh ceza hakimliğinin talep olmadan yani res’en tutukluluğun devam edip etmeyeceği hususunu denetleme yükümlülüğü yoktur. Bu yükümlülük yalnızca Cumhuriyet Savcısına ait olup, sulh ceza hakimliği; talep üzerine tutukluluğun devam edip etmeyeceğine karar vermekle yükümlüdür.²³⁵

Otuz günlük sürenin hesabı “gün” hesabıyla yapılır yani, tutuklama günü hesaba katılmadan süre ertesi gün başlayacaktır.²³⁶

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 103/2. fıkrası gereğince, “*Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re’sen serbest bırakır.*

²³³Ercan, İsmail. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: İkinci Sayfa. s: 231.

²³⁴Kaçak, Nafiz. (2000). *Ansiklopedik Ceza Yargılaması Rehberi*. Ankara: Adil. s: 856.

²³⁵Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 211.

²³⁶İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 215.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır.” Hükmü ile, yapılacak otuz gün incelemelerinde Cumhuriyet savcısının tutuklamanın devamını talep eden bir mütalaa ile dosyayı sulh ceza hâkimliğine göndermesi gerekir. Zira CMK m.103/2 uyarınca Cumhuriyet savcısının soruşturma evresinde şüpheli hakkında devam eden tutukluluk halinin gereksiz olduğu kanaatine varması halinde, şüpheliyi kendiliğinden serbest bırakma yetkisi mevcuttur. Dolayısıyla, soruşturma evresinde bu kanaate varan Cumhuriyet savcısının artık sulh ceza hâkimliğinden şüphelinin serbest bırakılmasını istemesine gerek yoktur.²³⁷ Aksi durumda derhal serbest kalması gereken şüpheli işin yoğunluğuna göre inceleme süresi boyunca haksız tutuklama ile karşı karşıya kalacaktır.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, Cumhuriyet Savcısı tutuklamanın devamını istiyorsa hukuki ve fiili gerekçelerini belirterek sulh ceza hakimliğinden istemde bulunması gerekecektir. Yine sulh ceza hakimliği, tutukluluğun şartlarının kalktığını düşünüyorsa derhal şüpheliyi tahliye edecek, eğer aksi görüşte ise tutukluluğun devamına karar verecek ancak bu karar da mutlaka gerekçeli olacaktır. Yine yukarıda ki bölümlerde açıklandığı üzere AİHM yetersiz ve içerikten yoksun verilen kararları eleştirmiştir. Yine sulh ceza hakimliği, adli kontrolün yetersiz kaldığını gösteren hukuki ve fiili nedenleri de kararında yer vermesi gerekecektir.²³⁸

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 108/1. fıkrasına, 11.04.2014 tarih ve 6459 Sayılı Kanunla eklenen ***şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir*** hükmü gereğince, otuz gün incelemelerinin artık şüpheli veya sanık ve müdafinin görüşünün alınacağı düzenlenerek bundan böyle sulh ceza hakimliği, tutukluluğun devamı taleplerinde dosya üzerinde inceleme yaparak karar verme yerine silahların eşitliği ilkesi doğrultusunda otuz gün incelemesini duruşmalı olarak yapılmasının önü açılmıştır.²³⁹

Otuz günlük süre kesin olup azami süredir, inceleme talebinin bu süre içinde veya daha erken yapılması şarttır. Süre geçtikten sonra talep edilmesi usule aykırıdır

---

²³⁷İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 215.

²³⁸Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 67.

²³⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 216.

ve CMK 141/1-a gereğince tazminata konu olabileceği gibi, ilgili Cumhuriyet Savcısının hukuki ve cezai sorumluluğunu da gerektirir.²⁴⁰

CMK 102/2. fıkrası gereğince; soruşturma evresinde tutukluluk halinin devamına ilişkin inceleme Cumhuriyet Savcısı tarafından talep edilebileceği gibi aynı süre içerisinde şüpheli veya müdafii tarafından da yapılabilecektir. Yani şüpheli veya müdafii tutuklama kararı verildikten sonra, tutuklamanın koşullarının ortadan kalktığı gerekçesi ile tutukluluğa son verilmesi talep edilebilir. Bu talebe uygulamada tahliye talebi denilmektedir. Tutuklama kararına itiraz dan farklı olarak tahliye talebinde, tutuklama kararının verildiği andaki koşulların değiştiği ve tutuklama nedeninin ortadan kalktığı ileri sürülmektedir.²⁴¹ Artık sulh ceza hakimliği şüphelinin veya müdafinin bu talebini yerinde görürse, tahliye kararı verecek aksi kanaatte ise, gerekçeli olmak şartıyla tahliye talebinin reddine karar vererek, tutukluluk halinin devamına karar verecektir.

2. Kovuşturma Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 108/3. fıkrası uyarınca, Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de res'en karar verecektir.²⁴²

Kovuşturma evresinde soruşturma evresinden farklı olarak, Cumhuriyet Savcısı, sanık veya şüpheli ya da müdafinin talebi olmadan res'en tutukluluk gözden geçirilir.

---

²⁴⁰Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 212.

²⁴¹Pamuk, Gülfem. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklunun Salıverilme Talebinin İnceleme Usulü*. Marmar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 268.

²⁴²Polat, Halil. (2009). *Teoride ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı (Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Adalet. s: 688.

Artık mahkeme, kovuşturma evresinde yargılamayı yürüten mahkeme her celse tutukluluk halini inceleyecek, koşulları varsa celse arasında da inceleme yapabilecek ya da otuz günlük sürelerle tutukluluk halinin devam edip etmemesi gerektiğine karar verecektir. Uygulamada tutuklu olarak görülen davalarda otuz günlük inceleme süresi dolmadan duruşma günü verilmeye gayret edilmekte, eğer bir sonraki duruşma tarihi otuz günden daha sonraki bir tarihe verilecekse, iki celse arasına otuz günlük bir tutukluluk inceleme tarihi verilmekte ve bu tarih de ara karara işlenmektedir. Ancak CMK 108. madde dikkatle incelendiğinde, şüpheli sanık veya müdafinin görüşünün alınacağı düzenleme sadece kovuşturma evresi için getirilmiştir. Şu halde kovuşturma aşamasında yapılacak incelemede sanık, şüpheli veya müdafinin görüşünün alınması gerekli değildir.²⁴³

Mahkeme tarafından tutuklama şart ve nedenlerinin ortadan kalktığına kanaat getirilirse sanığın tutukluluk haline son verilecek ve sanığı tahliye edecektir. Aksi durumda tutukluluk halinin devamına gerekçesi de belirtilmek şartıyla karar verilecektir.²⁴⁴

3. Kanun Yolları Evresinde

a. İstinaf Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 108/3. fıkrası uyarınca, dosya bölge adliye mahkemesine geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karara, bölge adliye mahkemesi dosya üzerinden yapacağı incelemeden sonra karar verebileceği gibi re'sen de karar verebileceği düzenlenmiştir.

---

²⁴³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 218.

²⁴⁴Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 315.

İstinaf, verilen bir kararın, maddi ve hukuki yönlerinin bir başka makam tarafından incelenmesi olduğunu incelemiştik. İstinaf incelemesi yapacak olan Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin yaptığı tüm yargılama işlemlerini yapmaya yetkilidir. Tutuklama kararı vermeye yetkisi olan bir makamın sanığı tahliye etmeye de evleviyetle yetkili olduğu açıktır. Bu nedenle istinaf aşamasında da kovuşturma aşamasında yaptığımız açıklamalar geçerli olacaktır.

b. Temyiz İncelemesinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 108/3. fıkrası uyarınca, dosya Yargıtay incelemesinde iken salıverilme istemi hakkındaki karara, Yargıtay'ın ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra karar verilebileceği gibi bu kararın re'sen de karar verilebileceği düzenlenmiştir.

Buna göre; daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, Yargıtay'ın tutuklama kararı verme yetkisinin bulunmadığı, sadece bozma sebebine göre salıvermeye karar verebileceği, açık düzenleme olmasa da Yargıtay içtihatlarıyla, temyiz incelemesinde tahliye kararı verebileceği kabul edilmektedir. Yargıtay, uygulamada otuz gün incelemesine ilişkin kendisini yetkili görmemekte, sanığı tahliye etme yetkisini kural olarak mahkûmiyet hükmünü bozarken kullanmaktadır.²⁴⁵

---

²⁴⁵Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 118.

C. Tutukluluk Halinin Devamının İtiraz Yoluyla Denetimi

1. Genel Bilgi

Tutuklamaya itiraz, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu bakımından şüpheliye güvence sağlayan çok önemli bir ceza muhakemesi düzenlemesidir. Bu düzenleme, AİHS'in 5/3.²⁴⁶ fıkrası ve Anayasa'nın 19/7.²⁴⁷ fıkrası ile güvence altına alınmıştır.²⁴⁸

Hâkim ve mahkeme tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır. (CMK m. 260/1)

Ayrıca 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 261. maddesine göre; hâkim ve mahkeme tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 262. maddesine göre de; şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheliye veya sanığa açık olan kanun yollarına süresi içinde başvurabilirler. Şüphelinin veya sanığın başvurusuna ilişkin hükümler, bunlar tarafından yapılacak başvuru ve onu izleyen işlemler için de geçerlidir.

---

²⁴⁶Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/3. fıkrasında ise; 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılmalıdır; kişinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabileceği düzenlenmiştir.

²⁴⁷Anayasanın 19/7. fıkrasına göre; Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

²⁴⁸Taşkın, Ş. Cankat. (2006). *Tutuklamaya ve Tutukluluk Halinin Devamına İtiraz Kurumu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 66, s: 275.

2. İtiraz Makamları ve İtiraz Usulü

a. Soruşturma Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 101/1-5. fıkraları gereğince; soruşturma aşamasında şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının talebi üzerine Sulh Ceza Hakimi tarafından karar verilir ve bu karara karşı itiraz yoluna gidilebilir.²⁴⁹

Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüphelinin tutuklama istemli olarak sorgusunun yapılması için sulh ceza hâkimliğine sevk edilmesinin ardından, sulh ceza hâkimliği tarafından şüphelinin tutuklanmasına veya tutuklanmamasına (tutuklama talebinin reddine) karar verilir.²⁵⁰ Eğer sulh ceza hakimliği şüphelinin tutuklanmasına karar vermişse, bu karara karşı yapılacak itiraz, o yerde birden fazla sulh ceza hâkimliğinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen hâkimliğe; son numaralı hâkimlik için bir numaralı hâkimliğe; ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine aittir. (28/06/2014 tarih ve 6545 sayılı yasanın 64. maddesi değişikliği ile Ceza Muhakemesi Kanunu 268/3-a)²⁵¹ Sulh ceza hâkiminin verdiği bu tutuklama kararına karşı Cumhuriyet Savcısı, şüpheli veya müdafii veya yukarıda ayrıntılı olarak incelendiği üzere CMK 260. madde belirtilen kişiler tarafından itiraz edilebilir. İtiraz üzerine ilk defa sulh ceza hâkimliği tarafından verilen tutuklama kararlarına itiraz edilmesi durumunda da (Ceza Muhakemesi Kanunu 268/3-a) bendindeki usul uygulanır. Ancak, ilk tutuklama talebini reddeden sulh ceza hâkimliği, tutuklama kararını itiraz mercii olarak inceleyemez. (Ceza Muhakemesi Kanunu 268/3-b)

²⁴⁹Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 57.

²⁵⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 222.

²⁵¹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

Tutuklama kararına karşı itiraz, 263. madde hükmü saklı kalmak suretiyle,²⁵² kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35.²⁵³ maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren merciye verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. (Ceza Muhakemesi Kanunu 268/1. fıkrası)

Sulh ceza hâkimliğinin kararına karşı yapılan bu itiraz öncelikli olarak kararı veren sulh ceza hâkimliği tarafından incelenir. Sulh ceza hâkimliği itirazı yerinde görürse verdiği tutuklama kararını geri alır. Sulh ceza hâkimliği itirazı yerinde görmezse, söz konusu itirazı en çok üç gün içerisinde yetkili merciye gönderir.²⁵⁴

İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa bildirebilir. Mercii, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir. (CMK m.270). Tutuklamaya itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak yasada gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcının ve sonra müdafii ile vekilin dinlenmesi öngörülmüştür. (Ceza Muhakemesi Kanunu 271/1. fıkrası)²⁵⁵

Ceza Muhakemesi Kanunu 271/3. fıkrasında, itiraz incelemesine “mümkün olan en kısa sürede” karar verilmesinin gerektiği düzenlenmiş, belli bir süre konulmamıştır.²⁵⁶

---

²⁵²**5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 263** - (1) Tutuklu bulunan şüpheli veya sanık, zabıt kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta bir dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir. (2) Zabıt kâtibine başvuru hâlinde, kanun yollarına başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deftere kaydedildikten sonra bu hususları belirten bir tutanak düzenlenerek tutuklu bulunan şüpheli veya sanığa bir örneği verilir. (3) Kurum müdürüne başvuru hâlinde ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapılarak, tutanak ve dilekçe derhâl ilgili mahkemeye gönderilir. Zabıt kâtibii başvuruyu ilgili deftere kaydeder. (4) Zabıt kâtibii veya kurum müdürü tarafından ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapıldığı zaman kanun yolları için bu Kanunda belirlenen süreler kesilmiş sayılır.

²⁵³**5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 35** - (1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir. (2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, ... hazır bulunamayan ilgisine tebliğ olunur. (3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır.

²⁵⁴İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 223.

²⁵⁵Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 67.

²⁵⁶Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 68.

Tutuklama talebinin reddedildiği hallerde ret kararına karşı Cumhuriyet savcısının itiraz etmesi durumunda, itiraz merciinin tutuklamaya karar verme yetkisi vardır. Bu karara itiraz edilebilir. (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 271. maddesi)²⁵⁷

b. Kovuşturma Evresinde

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 101/1-5. fıkraları gereği Kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen yargılamayı yürüten mahkeme tarafından karar verilir. Mahkeme tarafından verilen tutuklama veya tutukluluk halinin devamına ilişkin kararlara karşı itiraz etmek mümkündür.²⁵⁸

Kovuşturma evresinde davaya bakmakla yetkili mahkeme asliye ceza mahkemesi ise, asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine aittir. Ağır ceza mahkemesi tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz merci ise, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir. (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268/3-c. fıkrası)

Kovuşturma evresinde tutuklamaya ilişkin kararlara itiraz, soruşturma evresiyle aynı usul içerisinde gerçekleştirilecektir. Soruşturma evresini tutuksuz olarak geçiren şüpheli hakkında kovuşturma evresinin başlamasıyla ve özellikle mahkeme sorgusunun yapılmasıyla, tutuklama şart ve nedenlerinin mevcut olduğuna ilişkin mahkemede kanaat oluşabilir. Kovuşturma evresinde sanık hakkında verilen tutuklama kararına karşı yine ilgili kişilerce yedi gün içerisinde ve yetkili itiraz

---

²⁵⁷Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 69.

²⁵⁸UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 03/07/2014)

merciine yazılı olarak veya zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle itirazda bulunulabilir.²⁵⁹

c. Kanun Yolu Evresinde

İlk derece mahkemesinde yapılan yargılama neticesinde istinaf kanun yoluna başvurulması halinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun duruşma hazırlığı, duruşma ve karara ilişkin hükümleri uygulanır (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 282/1. fıkrası).

İstinaf incelemesi sırasında verilen tutuklama kararına karşı tutuklama kararını veren daireye itiraz edilir, tutuklama kararını veren daire kararını düzeltme yoluna giderse karar düzeltilir, mahkeme aksi kanaatte ise itirazın incelenmesi için dosya en çok üç gün içerisinde numara olarak bir sonraki gelen istinaf mahkemesine gönderilir ve bu mahkeme itirazı inceler . Kararına itiraz edilen istinaf mahkemesi numara olarak son daire ise, tutukluluğa itirazın incelenmesi için dosya bir numaralı istinaf dairesine gönderilir.²⁶⁰

3. İtiraz İncelemesinin Sonuçları

a. İtiraz Başvurusunun Kararın İcrasına Etkisi

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 269. maddesi incelendiğinde; tutuklama kararına İtiraz, kararın infazının ertelenmesi sonucunu doğurmaz. Yani itiraz edildiği anda şüpheli veya sanık tutukevinden salıverilmez. Ancak aynı kanun

²⁵⁹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 225.

²⁶⁰Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 59.

maddesinin 2. fıkraya gereğince, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek olan merci, kararın icrasının ertelenmesine karar verebilir.²⁶¹

b. İtiraz Üzerine Verilen Kararın Kesinliği

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 271. maddesi gereğince; tutuklama kararına karşı ilgili merci tarafından verilen karar kesindir. Yani başvurulabilecek olağan kanun yolu yoktur. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrasında bu kurala bir istisna getirilmiş buna göre, ilk defa itiraz merci tarafından verilen tutuklama kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir.²⁶²

Tutuklamaya ilişkin itiraz üzerine verilen kararlara karşı başvurulabilecek başkaca olağan kanun yolu bulunmamasına karşın, bu kararlara karşı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi ve devamı maddelerde düzenlenen olağanüstü kanun yolu olan *kanun yararına bozmaya* başvurulması mümkündür. Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkeme tarafından verilen, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde kanuna aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı'nın, o karar veya hükmün Yargıtay'ca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı olarak bildirmesidir (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309/1. fıkrası). Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine verir (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309/2. fıkrası). Başsavcı, tebliğnamesine, Adalet Bakanlığı'nın gerekçelerinden başkaca bir gerekçe ekleyemez. Ayrıca tahliye veya tutuklamama kararları aleyhine başvuru kanun yararına bozma, sanığın tutuklanması sonucunu doğurmaz.²⁶³

---

²⁶¹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 08/07/2014)

²⁶²UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 08/07/2014)

²⁶³İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 230.

II. TUTUKLULUK HALİNİN SONA ERMESİ VE SONUÇLARI

A. Tutuklamanın Sona Ermesi Halleri

1. Tutuklamayı Gerektiren Nedenlerin Ortadan Kalkması

a. Yetkili Hakim veya Mahkeme Tarafından Tutuklamanın Sona Erdirilmesi

Tutuklamaya konu olan şartlar ve delil durumu her zaman değişebilmektedir. Bu şartlar ortadan kalktığıında şüpheli veya sanığın salıverilmesi gerekir.

Tutuklama kararı vermeye yetkili olan makam Cumhuriyet savcısının, şüpheli, sanık veya müdafinin talebi üzerine ya da re'sen tutuklama kararını geri alabilir.²⁶⁴

Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya gittiğinde, salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi yada Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir. (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 104/3. fıkrası)²⁶⁵

---

²⁶⁴Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 72.

²⁶⁵Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoğlu, Ayşe. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*(18. Baskı). İstanbul: Beta. s: 920. Kunter, Nurullah. (1986). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (Yenileştirilmiş ve Geliştirilmiş 8. Baskı). İstanbul: Kazancı. s: 963.

Salıverilme istemi üzerine merci; Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra üç gün içinde kabul, red veya adli kontrol uygulanmasına karar verebilir. Bu karara itiraz edilebilir.²⁶⁶

b. Cumhuriyet Savcısı Tarafından Tutuklamanın Sona Erdirilmesi

Soruşturma evresinde tutuklamaya karar verme yetkisi olan sulh ceza hakimliği, kural olarak tutuklamanın kaldırılmasında da yetkilidir. Ancak soruşturma evresinde dosyanın içeriğine hakim olan Cumhuriyet Savcısı dosyanın mevcut durumuna göre 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 103/2. maddesi gereğince, adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varırsa şüpheliyi re'sen serbest bırakabilir.²⁶⁷

Fakat; adli kontrol başlığı altında ayrıntılı olarak incelediğimiz üzere, tutuklu olan şüpheli hakkında, tutuklu kalmasının gereksiz olduğu kanaatine varan Cumhuriyet Savcısı tutuklamayı res'en kaldırabilir ancak tutuklama yerine adli kontrol kararı veremez. Her hal ve şartta özgürlüğü kısıtlayıcı nitelikte olan adli kontrole karar verme yetkisi hakime aittir.

2. Kamu Davası Açılmaması, Kovuşturmaya Yer Olmadığına Karar Verilmesi, Sanığın Beraat Etmesi veya Davanın Düşmesi

Soruşturmanın tamamlanması neticesinde Cumhuriyet savcısı ya iddianame düzenleyerek kamu davası açar ya da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verir.

---

²⁶⁶Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 72.

²⁶⁷Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 66.

Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verildiğinde şüpheli kendiliğinden serbest kalır.²⁶⁸

Yapılan yargılama neticesinde sanık hakkında beraat hükmü verilmesi halinde de devam eden tutukluluk hali kendiliğinden son bulacaktır. Yine Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/7. fıkrasında yer alan “*Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.*” şeklindeki düzenleme gereğince davanın reddine karar verilmesi halinde de sanığın tutukluluk hali kendiliğinden son bulacaktır.²⁶⁹

Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/8. fıkrası gereğince, Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa durma kararı verilir. Bu gibi hallerde de yargılamada sona ereceğinden ve dava konusu olay en azından şeklen de olsa çözülmüş olacağından tutukluluk hali de kendiliğinden sona erecektir.²⁷⁰

Son olarak şüphelinin veya sanığın ölmesi de tutuklamanın kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğurur.²⁷¹

---

²⁶⁸Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoğlu, Ayşe. (2010). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku(18. Baskı). İstanbul: Beta. s: 920. Kunter, Nurullah. (1986). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Yenileştirilmiş ve Geliştirilmiş 8. Baskı). İstanbul: Kazancı. s: 962.

²⁶⁹Yarg. 1. CD'nin 24.6.1965 tarih ve 1965/1424 E ve 1965/1400 K. sayılı ilamı şu şekildedir: “*Adı geçen maktul İsmail Babaöz'ü öldürmek suçundan dolayı Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan muhakemesi neticesinde beraatına dair verilen 07.02.1953 gün ve 234 sayılı hüküm kesinleşerek muhkem kazıyye halini almış olduğuna nazaran, kamu davası zamanaşımı haddine kadar bundan sonraki zamanlarda nu şahsın öldürme suçunu işlediğine dair kuvvetli deliller elde edilmiş olsa dahi aleyhe iade-i muhakeme müessesesinin kabul eylediği esaslar dairesinde beraat hükmü kaldırılmış olmadıkça sanık hakkında bu suçtan dolayı dava açılmayacağı gibi tevkifine de karar verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde karar ittihazında isabet görülmediğinden dolayı bozulmasına...*” Karar için İnci s: 237.

²⁷⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 237.

²⁷¹Özen, Murat. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 34, s. 219.

3. Tutukluluk Süresinin Dolması

Kanundaki azami sürenin dolmasıyla birlikte, tutukluluk hali kendiliğinden son erer. Buna ilişkin yargı kararı kurucu mahiyette değil, yalnızca durumun tespiti niteliğindedir.²⁷²

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109/7. fıkrasına göre; Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir. Yargılama makamının söz konusu tespit kararını vermesi bağlı yetkiye tabidir. Yani yargılama makamının tahliye kararı vermek konusunda herhangi bir takdir yetkisi yoktur. Sürenin dolduğu tespit edildiğinde, bu hususun tespit edilmesi ve buna bağlı olarak tahliye kararı verilmesi zorunludur.²⁷³

Söz konusu tespit hükmünü ve tahliye kararını verecek olan yargılama makamı, soruşturma aşamasında sulh ceza hakimliği, kovuşturma aşamasında henüz hüküm verilmedi ise mahkeme (heyet halinde görev yapan mahkemelerde heyetin o an toplanması mümkün değilse Ceza Muhakemesi Kanunu 108. maddesi uyarınca mahkeme başkanı veya üyesi), istinaf yargılamasına başlanmışsa bölge adliye mahkemesi, dosya temyiz mahkemesindeyse Yargıtay'ın ilgili dairesi veya Ceza Genel Kurulu'dur (Ceza Muhakemesi Kanunu 104/3. fıkrası). Soruşturmada sulh ceza hakimliğince, kovuşturmada mahkemece (ilk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi) verilen tutuklamaya ilişkin bu kararlara karşı itiraz edilebileceği gibi, tutuklulukta azami sürenin dolduğuna (veya dolmadığına) ve bu nedenle şüphelinin veya sanığın tahliyesine (veya süre dolmadığı için tahliye edilmemesine) dair yargılama makamı kararlarına karşı kanun yararına bozma yoluna dahi gidilebilir.²⁷⁴

---

²⁷²Feyzioğlu, Metin. (2010). *Türk Hukukunda Tutuklamada Azami Süre*. <http://www.feyzioglu.av.tr/yayin/tutuklamada-azami-sure.html> (Erişim Tarihi: 09/07/2014)

²⁷³UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 08/07/2014)

²⁷⁴Feyzioğlu, Metin. (2010). *Türk Hukukunda Tutuklamada Azami Süre*. <http://www.feyzioglu.av.tr/yayin/tutuklamada-azami-sure.html> (Erişim Tarihi: 09/07/2014)

B. Tutuklama Kararının Kaldırılmasında Usul

Uygulamada, tutukluluk halinin son verilmesine karar veren mercii bu kararı yazılı olarak verir ve karar tutukevine en kısa sürede gönderilmesi için derhal ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. İlgili Cumhuriyet Başsavcılığı da bu kararı UYAP üzerinde tutukevinin bulunduğu idareye gönderir ve şüpheli veya sanık derhal serbest bırakılır.

AİHM'nin bir çok kararında tahliye, beraat veya salıverilme kararlarından sonra yetkili merciin hiç vakit kaybetmeden işlem yapması gerektiğini, salıverilme ile ilgili olmayan ve zaman kaybına yol açan işlemlerin AİHS'in 5. maddesine aykırı olacağını tespit etmiştir. AİHM bu sürenin 12 saati dahi geçmesini sözleşmeye aykırılık olarak kabul etmiştir.²⁷⁵

AİHM'in Topaloğlu/Türkiye 03/10/2012 tarihli kararında; “...*hakkında tahliye kararı verilmiş olan bir kimsenin, derhal salıverilmemesi ve idari işlemler dolayısıyla tahliye kararına rağmen üç gün tutulmasının ve bundan dolayı başvuranın uğramış olduğu zarara karşılık etkin bir tazmin hakkı sağlanmamış olmasının AİHS'in 5. maddesini ihlal edildiğini...*” tespit etmiştir.²⁷⁶

C. Salıverilenin Yükümlülükleri

Soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında sanık veya şüpheli salıverilmeyi isteyebilir. Soruşturma aşamasında, sulh ceza hakimliğince üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verir. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet Savcısı, şüpheli, sanık veya

---

²⁷⁵Çalışkan, Bilal. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Göre Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 37, s: 27, s: 31.

²⁷⁶Gültekin, Nil Melek. (2013). Hakkında Tahliye Kararı Verilmiş Olan Kişinin İdari İşlemler Gereğiyle Tutuklamaya Devam Edilmesinin Kişi Güvenliğini İhlal Edip Etmediği Sorunu. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan), C: 19, S: 2, s: 1621.

müdafinin görüşü alınmaz. Kovuşturma aşamasında ise; Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir.²⁷⁷

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 106/1. fıkrasına göre; salıverilmeden önce şüpheli veya sanık, yetkili yargı merciine veya tutukevinin müdürüne adresini ve varsa telefon numarasını bildirmekle yükümlüdür.²⁷⁸

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 106/2. fıkrasına göre ise; şüpheli veya sanığa soruşturmanın veya kovuşturmanın sona erdirileceği tarihe kadar, yeniden beyanda bulunmak suretiyle veya iadeli taahhütlü mektupla önceden verdiği adreslerdeki her türlü değişiklikleri bildirmesi ihtar olunur. Ayrıca, ihtara uygun hareket etmediğinde, önceden bildirdiği adrese tebligatın yapılacağı bildirilir. Bu ihtarların yapıldığını belirten ve yeni adresleri içeren tutanak veya tutukevi müdürünün düzenleyeceği belgenin aslı yada örneği yargı merciine gönderilir.²⁷⁹

D. Tutuklulukta Geçen Sürenin Ceza Mahkûmiyetinden İndirilmesi

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 63. maddesi gereğince; *“Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün yüz Türk Lirası sayılmak üzere, bu cezadan indirim yapılır.”*

Mahsup yapılabilmesi için öncelikle verilen ceza mahkûmiyetinin kesinleşmiş olması gerekir. Ayrıca hemen belirtelim ki, ceza mahkûmiyetinden mahsup edilecek

---

²⁷⁷Aldemir, Hüsnü. (2014). *Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 224.

²⁷⁸Sürücü, Ahmet Sinan. (2008). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s: 174-175.

²⁷⁹Sürücü, Ahmet Sinan. (2008). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s: 174-175.

olan sadece tutuklulukta geçirilen süreler değil, yakalama, gözaltına alma, gözlem altına alma veya tedavi için hastanede geçirilen süreler gibi şahsi hürriyeti sınırlama sonucu doğuran bütün hallerdir.²⁸⁰ Bunun yanında yabancı ülkede geçirilen tutukluluk süresi de Türkiye’de verilen ceza mahkûmiyetinden mahsup edilecektir (Türk Ceza Kanunu’nun 16. maddesi).²⁸¹ Fakat tutuklulukta geçen süre, hükmedilen fer’i cezadan veya güvenlik tedbirinden mahsup edilemez.²⁸²

E. Tahliye Edilen Şüpheli veya Sanığın Tekrar Tutuklanması

Tutuklama kararı geri alındıktan sonra, aynı davada aynı tutuklama nedenine dayalı olarak tutuklama kararı verilmemelidir. Buna karşın devam eden soruşturma veya kovuşturmada şüpheli veya sanık hakkında ilkinden başkaca bir tutuklama nedeni oluşursa yeniden tutuklama kararı verilmesi mümkündür.²⁸³

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 112. maddesi gereğince; Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı merci tutuklama kararı verebilir.

---

²⁸⁰İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 241.

²⁸¹Yargıtay. 5. CD.’nin 06.03.1975 tarih 1975/758 E. ve 1975/680 K. sayılı ilamı uyarınca “*Yıldırım Kayışlı, Belçika Mahkemesince yargılanarak, hükmedilen cezası infaz olunduktan sonra, yurtdışı edildiğine göre; Belçika infaz makamlarınca cezasının ne miktarının infaz olunduğunun tahkik ve tespitini takiben, TCK’nun 40. maddesi uyarınca bu sürenin, C. Savcılığınca değil, mahkemece; Türkiye’deki muhakemesi sonucu vukubulan ceza mahkûmiyetinden mahsubu yoluna gidilmesi gerekir.*” Karar için bkz. İnci, 2014 s.615.

²⁸²İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 241.

²⁸³Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 70.

III. TUTUKLAMADA BİREYSEL BAŞVURU YOLU

A. Genel Bilgi

1982 Anayasa'sının 07.05.2010 tarihli değişiklik ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerine “Bireysel Başvuru Hakkı” getirilmiştir.

Anayasa'nın 148. maddesine göre; “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”²⁸⁴

B. Bireysel Başvuru

Günümüzde, insan hak ve özgürlükleri, dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez nitelikte, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar olarak kabul edilmektedir. Devlet veya başka bir erk, bu hak ve özgürlükleri keyfi olarak sınırlayamaz ve hiçbir şekilde ortadan kaldıramaz. Aynı şekilde kişi de bu hakları başkasına devredemez ve onlardan vazgeçemez. İnsan varlığının bir parçası olan insan hak ve özgürlükleri olmaksızın, onurlu ve insanca bir yaşam sürdürmek mümkün değildir.²⁸⁵

Bireysel başvuru, bireyin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlükler hakkında ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

---

²⁸⁴Tunç, Hasan. (2013). *Türk Hukukunda Tutuklama Kararlarına Karşı Bireysel Başvuru Hakkı*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 1644.

²⁸⁵Sarıgüzel, Hacı. (2013). Bireysel Başvuruya Konu Yapılamayacak İşlem ve Kararlar. Adalet Dergisi, S: 45, s. 63.

kapsamındaki haklar ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kabul ettiği protokollerde düzenlenen haklardan herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurma yoludur.²⁸⁶ Başka bir ifadeyle; bireysel başvuru, temel hak ve özgürlükleri yasama, yürütme veya yargı organları tarafından ihlal edilen bireylerin başvurdukları olağanüstü bir kanun yolu olarak tanımlanmaktadır.²⁸⁷

Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasa'nın 148. maddesine 07/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle eklenen 3. fıkraya göre; "Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."²⁸⁸

Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi'nin işlevi; önüne gelen her somut olayda temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşme kuralları ile Anayasa hükümlerinin anlamını tespit etmek, Anayasa'nın ve mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkesi sayesinde, bu yorumun diğer yargı organları tarafından benimsenmesini sağlamaktır.²⁸⁹

C. Bireysel Başvuru Yoluyla Tutululuk Şikayetlerinin İncelenmesi

Bireysel başvuru konusu olabilmeleri yönüyle, ülkemizdeki "tutuklama kararlarının" özel bir öneme sahip olduğunu açıktır. Özellikle, tutuklama kararlarının "makul sebeplere dayanmadığı" itirazının çok sık ileri sürülüyor olması, Anayasanın 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesine aykırılık

---

²⁸⁶Acu, Melek. (2014). *Bireysel Başvuruya Konu Olabilecek Haklar*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 110, s: 404.

²⁸⁷Uzun, Cem Duran. (2012). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu Başlarken Beklentiler ve Riskler*. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 9/1, s: 71.

²⁸⁸Ekici, Hüseyin. (2012). Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurularda Bir Kabul Edilebilirlik Koşulu Olarak "Başvuru Yollarının Tüketilmesi" sorunu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 11, s: 2.

²⁸⁹Özbey, Özcan. (2012). Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Değerlendirilmesi. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 11, s: 42.

iddialarını gündeme taşımaktadır.²⁹⁰ Konuyla ilgili olarak, yargılama ve tutuklama sürelerinin uzunluğundan kaynaklı sorunlardan çok, bizatihi tutuklama kararlarının bireysel başvuru konusu yapılabileceği konusu önem arz etmektedir. AİHM kararları ve doktrindeki genel eğilim, yargılama veya tutuklama sürelerinin uzunluğundan kaynaklı hak ihlallerinin bireysel başvuru konusu olabileceği yönündedir.²⁹¹

Tutukluluk kararına itirazı inceleyen merciin kararı kesin olduğuna göre artık bu karar karşı gidilecek başka makam ya da mercii bulunmadığından verilen kararın nihai bir karar olduğu açıktır.²⁹² Bu nihai kararın ardından Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabileceği ve Anayasa Mahkemesinin de bu kararı inceleyebileceği kabul edilmesi gerekir.²⁹³ Nitekim Anayasa Mahkemesi bu nitelikteki başvuruları kabul edip inceleme yapmıştır.

Anayasa Mahkemesi 18.07.2013 tarih, 2012/1137 bireysel başvuru ve 2012/239 bireysel başvuru numaralı kararlarında, kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığından bahisle Anayasa'nın 19/3. fıkrasının ve tutukluluğun makul süreyi aştığından bahisle Anayasa'nın 19/7. fıkrasının ihlal edildiğine oy birliği ile karar vererek, tutukluluk incelemesinde bireysel başvuruyu kabul edip karar bağlamıştır.²⁹⁴

---

²⁹⁰Bilir, Faruk. Tutukluluk Süreleri İle İlgili Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı. <http://www.ankarastrateji.org/yazar/prof-dr-faruk-bilir/tutukluluk-sureleri-ile-igili-anayasa-mahkemesi-nin-iptal-karari/>. Erişim Tarihi 28.04.2014

²⁹¹“AİHM, Türk hukuk düzeninin, yargılanabilirler, yargılama süresi hakkında şikayette bulunabilmeyi sağlayan etkin bir başvuru yolunu sunmadığını daha önce de tespit ettiğini hatırlatmaktadır (Ebru ve Tayfun Engin Çolak- Türkiye, başvuru no: 60176/00, 30 Mayıs 2006). Süresinin çok uzun olmasından şikayet edilen bir yargılamanın önce sona ermesi gerektiğini söylemek yerinde olmayacağından ikinci itiraz şikayetin niteliği ile bağdaşmamaktadır”. Karar için bkz. Tunç, 2013, s: 1648. Şen; “... bu kararların usule ilişkin en önemli özelliği, yargılama bitmeden yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmesidir.” ŞEN, Ersan, (2013), Anayasa Mahkemesi'nin İlk İhlal Kararında Tutuklama, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1051613-anayasa-mahkemesinin-ilk-ihlal-kararlarinda-tutuklama> (Erişim Tarihi: 14/04/2014); Tunç, Hasan. (2013). *Türk Hukukunda Tutuklama Kararlarına Karşı Bireysel Başvuru Hakkı*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 1648. Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları.

²⁹²Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları. s: 63.

²⁹³Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları. s: 64.

²⁹⁴Şen, Ersan, (2013), Anayasa Mahkemesi'nin İlk İhlal Kararında Tutuklama, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1051613-anayasa-mahkemesinin-ilk-ihlal-kararlarinda-tutuklama> (Erişim Tarihi: 14/04/2014); Şen, Ersan. Anayasa Mahkemesi'nin Tutuklulukta Makul Süre ile İlgili Son Kararı. Kaynak: www.adalet.org. Erişim Tarihi 28.04.2014.

Anayasa Mahkemesinin, tutuklama kararları ile ilgili yapılan bireysel başvurulara istinaden vermiş olduğu kararlar incelendiğinde; verilen kararları, kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenlerinin varlığı, makul süre ile usule ilişkin şikayetler olarak gruplandırılabilir.

1. Kuvvetli Suç Şüphesi ve Tutuklama Nedenlerin Varlığı

Anayasa Mahkemesinin 02/07/2012 tarih ve 2012/239 başvuru numaralı kararı incelendiğinde;²⁹⁵ “...kuvvetli suç şüphesi ile birlikte devamını gösteren haklı nedenlerin gösterilmesi şartıyla soruşturma veya kovuşturmanın tutuklu sürdürülmesi mümkün olabilir. Buna dair gerekçelere mahkeme kararları ve Bakanlık görüşünde yer verilmediği gibi ilk tutuklama müzakeresi dışında dosyaya herhangi bir karar örneği de sunulmamıştır. Dahası, beş yıllık süre dolmasına rağmen, kanundaki azami sürenin dolmuş olduğu iddiasıyla başvuru talebinde bulunmuş, davayı gören ve itirazı inceleyen mahkemeler kararlarında tahliye talebini reddetmişler fakat beş yıllık azami süre konusundaki iddiaya hiçbir şekilde değinmemişlerdir. Beş yılı aşan bir tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez...” şeklinde karar vermiştir. Böylece Anayasa Mahkemesi tutuklama tedbirine başvurabilmek için kuvvetli suç şüphesinin varlığı yanında, tutuklama nedenlerinin varlığını aramakta ve verilen kararın esaslı gerekçeye bağlanmasını aramaktadır.

²⁹⁵<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/728e0e67-eeee-4df0-a57b-ab066fbd6efc?wordsOnly=False>. (Erişim Tarihi: 10/07/2014)

2. Makul Süre Şartı

Anayasa Mahkemesinin 02/07/2012 tarih ve 2012/239 başvuru nolu kararında;²⁹⁶ “...Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanısıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler 'ilgili' ve 'yeterli' görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabılır...” sonucuna varmış, böylece davanın niteliğine göre tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı hususunu bireysel başvuru konusu olarak incelemiştir.

3. İtirazı İnceleyen Mercî Önündeki Usule İlişkin Şikayetler

Anayasa Mahkemesinin 21/11/2013 tarih ve 2012/1158 başvuru numaralı kararında;²⁹⁷ “...Tutukluluk haline itirazda bulunulan bir davada, Cumhuriyet Savcısı ve tutuklunun davaya katılma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca tutukluluk haline itiraz başvurusunda Cumhuriyet Savcısı ve tutuklu arasında silahların eşitliği ilkesinin gözetilmesi gerekir. Silahların eşitliği, başvurusunun soruşturma dosyasına ulaşabilmesine imkân verilmesini gerektiren bir ilkedir. Cumhuriyet Savcısının görüşlerine etkili bir şekilde cevap verebilme imkânı, kural olarak başvurusunun söz konusu belgelere ulaşması halinde mümkün olabilir. Bu gerekliliğin hangi şekilde

²⁹⁶<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/728e0e67-eeee-4df0-a57b-ab066fbd6efc?wordsOnly=False>. (Erişim Tarihi: 10/07/2014)

²⁹⁷<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/1b916d21-4321-4145-bd49-6368d210a613?wordsOnly=False>. (Erişim Tarihi: 10/07/2014)

yerine getirileceğini belirlemek kanun koyucuya ait olmakla beraber, tarafların beyanlarının birbirlerine bildirilmesi ve bu beyanlara cevap verebilme imkânına sahip olmaları gerekir...” denilerek, tutukluluğa itirazın incelenmesi sürecinde usuli işlemler nedeniyle ortaya çıkan temel hak ihlallerini şikayet konusu kabul edip esastan incelemiştir.²⁹⁸

D. Başvurunun Reddi

Bireysel başvuru ile kuvvetli şüphenin varlığı, tutuklama nedenlerinin varlığı ve yeterli gerekçeye rağmen tutukluluğun üzerinden henüz birkaç ay geçmesi üzerine uzun tutukluluk gerekçesi ile başvurulursa, mahkeme bu durumda başvuruyu esastan yoksun olduğu gerekçesi ile incelemeksizin reddedebilecektir.²⁹⁹

Yine, başvuru tutukluluğa süresinde itiraz etmemesi halinde ise başvuru yolları tüketilmemiş olduğundan mahkeme bu konudaki şikayetleri incelenemez nitelikte bulup başvuruyu reddedecektir.³⁰⁰

---

²⁹⁸Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları. s: 65.

²⁹⁹Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları. s: 65.

³⁰⁰Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları. s: 65.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TUTUKLAMA İŞLEMLERİNİN SONUCU

I. TUTUKLAMA KARARIYLA YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

A. Şüpheli veya Sanığın Tutuklanmak Üzere Hakim Önüne Çıkarılması

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda gıyabi tutuklamanın kaldırıldığını ve yüz yüzelik ilkesi gereği tutuklama kararının şüpheli veya sanığın yüzüne karşı verildiğini ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak incelemiştik.

Gıyabi tutuklama kararı yerine, soruşturma aşamasında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 98/1. fıkrasına göre, çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilecek, kovuşturma aşamasında ise; Aynı Kanun'un 98/3. fıkrasına göre; kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenebilecektir.³⁰¹

Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır, yakalanan kişi en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim

---

³⁰¹İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 181.

sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından kişinin sorgusu yapıp ifadesinin alınır. (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 94. maddesi)³⁰²

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca şüpheli veya sanığın, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılacağı hükme bağlanmışken, Anayasa'nın 19/5. maddesine göre ise yolda geçecek süre hariç olmak üzere en fazla kırk sekiz saat, toplu olarak işlenen suçlarda ise en fazla dört gün içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılacağı hükme bağlanmıştır.³⁰³ 1962 Anayasa'sı da son değişikliklerle süreyi kırk sekiz saat olarak düzenlemiştir.³⁰⁴

B. Tutuklama Kararının Yerine Getirilmesi

Yetkili hâkim veya mahkeme tarafından sorgusu yapılan şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verildiğinde yeterli sayıda tutuklama kararı düzenlenir, şüpheli veya sanığa da tutuklama kararının bir örneği tevdi edilir. Ceza Muhakemesi Kanununda gıyabi tutuklama yasak olduğundan ve tutuklama kararı şüpheli veya sanığın yüzüne karşı verildiğinden, tutuklama kararının verilmesinin ardından kararı veren merci tarafından şüpheli veya sanık tutukevine gönderilmesi için kolluğa teslim edilir.³⁰⁵

Şüpheli veya sanık hakkında hâkim veya mahkeme tarafından verilmiş bir tutuklama kararının varlığı, şüpheli veya sanığın tutukevine kabulü için zorunludur. Tutuklunun tutukevine konulduğu, kararı veren mahkemeye gün ve saati belirtilerek bildirilir. (CvGTİK'in 112. maddesi)³⁰⁶

³⁰²UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

³⁰³İncioğlu, Sibel. , Boyar, Oya. , Karan, Ulaş. , Olgun, Akbulut. , Öncü, Gülay Aslan. , Tokuzlu, Lami Bertan. (İncioğlu, Sibel. Ed. 2013). İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa – Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme. Avrupa Konseyi. s: 201.

³⁰⁴Yurtcan, Erdener. (1974). Yakalanan veya Tutuklanan Kişilerin Hakim Önüne Çıkarılmaları Konusunda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Yapılan Değişiklikler. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. C: 40, S: 1-4, s: 210.

³⁰⁵İnci, Z. Özen. (2014). Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 184.

³⁰⁶Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 228.

C. Şüpheli veya Sanık hakkında Birden Çok Tutuklama veya Mahkumiyet Kararı Bulunması Halinde Bunların Yerine Getirilmesi

Öncelikle tutuklama kararlarının tarihlerine bakılmalıdır eğer tarihleri birbirinden farklı olan tutuklama kararları varsa, bunlardan öncelikle en eski tarihli tutuklama kararından başlayarak infaz gerçekleştirilir. İnfazına başlanılan tutuklama kararı ile ilgili yargılamanın yapıldığı mahkemeye de ayrıca bilgi verilir. Eğer tutuklama kararları aynı tarihli ise, sorgu numarası sayıca küçük olan kararın infazına öncelik tanınır. İnfazına başlanılan tutuklama kararı ile bu tutuklamaya ilişkin süreler işlemeye başlayacaktır.³⁰⁷

Şüpheli veya sanık başka bir suçtan hükümlü ise tutuklama kararının infazı şartlı tahliye tarihine kadar ertelenir ve tutuklama kararının infazı bekletilir. Şartlı tahliye tarihinden sonra tutuklama kararının infazına başlanır ve mahkemesine bildirim yapılır.³⁰⁸

D. Tutuklama Kararının Bildirimi

1. Genel Bilgi

Anayasa'nın 03/10/2001 tarih ve 4709 Sayılı Yasanın 4. maddesi ile değiştirilen 19/6. fıkrasına göre; “*Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.*” şeklinde düzenlenmişken, madde değişiklik öncesinde, “*yakalanan veya tutuklanan kişinin durumu, soruşturmanın kapsam ve konusunun*

³⁰⁷İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 175.

³⁰⁸Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 230.

açığa çıkmasının sakıncalarının gerektirdiği kesin zorunluluk dışında, yakınlarına derhal bildirilir.” şeklinde düzenlenmişti.³⁰⁹

2. Tutuklanan Kişiyi Bildirme

Anayasa'nın 19/4. fıkrası ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 101/2. fıkrası bir bütün olarak değerlendirildiğinde; tutuklama kararının içeriği şüpheliye veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendisine verilir ve bu husus kararda belirtilir. Tutuklama müzekkeresine sanığın tutuklandığı gün, saat, tarih gibi bilgiler ayrıntılı biçimde yazılır.³¹⁰

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/2. fıkrasında ise yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirileceği düzenlenmiştir.

3. Yakınlarına Bildirme

Anayasa'nın 03/10/2001 tarih ve 4709 Sayılı Yasanın 4. maddesi ile değiştirilen 19/6. fıkrasına göre; *“Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.”*

Yine 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 107/2. fıkrası gereğince; soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.³¹¹

---

³⁰⁹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

³¹⁰Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 29.

³¹¹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

Tutuklamanın amacını tehlikeye düşürme, kişilere veya eşyaya karşı planlanan önlemlerin, önceden açıklanarak etkisiz kalacak olması demektir. Örneğin, suç ortağının tutuklanması veya delillere elkoyma gibi. Soruşturmayı olumsuz etkileme konusundaki her uzak ihtimal, bir tehlikeden söz edilmesini gerektirmez. Ortada ciddi bir tehlike bulunmalıdır. Ancak tehlikenin var olup olmadığını kimin takdir edeceği, yani sanığın tutuklandığını yakınlarına bildirmesine kimin izin vereceği konusunda yasada bir açıklık yoktur. Bu konuda takdir hakkının tutuklama kararı veren hakimin olduğu doktrinde kabul edilmektedir.³¹²

4. Konsolosluga Bildirme

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 107/3. fıkrası gereğince; Şüpheli veya sanığın yabancı uyruklu olduğu hallerde tutuklanma durumu, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, vatandaşı olduğu devletin konsolosluğuna bildirilir.³¹³

Söz konusu düzenleme, ülkemizin de taraf olduğu 24.04.1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nden kaynaklanan bir zorunluluktur. Gerçekten de, Sözleşmenin 36/1-b. fıkrası gereğince, *“İlgili talep ettiği takdirde, kabul eden Devlet'in yetkili makamları gönderen Devlet'in bir uyruğunun gönderen Devlet Konsolosluğu görev çevresinde tutuklanmasından, hapsedilmesinden veya önleyici mahiyette veya herhangi bir şekilde gözaltına alınmasından vakit geçirmeksizin söz konusu konsolosluğu haberdar edeceklerdir. Tutuklanmış, hapsedilmiş veya önleyici mahiyette veya herhangi bir şekilde gözaltına alınmış olan kişiden konsolosluğa hitaben sadır olmuş her türlü haber, keza, anılan makamlarca derhal konsolosluğa intikal ettirilecek ve yine bu makamlar, bu bentle tanınmış olan haklar hakkında ilgili kişiye gecikmeksizin bilgi vereceklerdir.”*³¹⁴

³¹²Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, s: 60.

³¹³UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

³¹⁴İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 184.

Bu bildirim neticesinde; “Konsolosluk memurları, hapsedilmiş, önleyici mahiyette veya herhangi bir şekilde gözaltına alınmış olan gönderen Devlet'in uyruğunu ziyaret etmek, onunla görüşmek ve muhaberatta bulunmak ve onun mahkemeler önünde temsilini sağlamak hakkına sahiptirler. Konsolosluk memurları, keza, kendi konsolosluk görev çevresinde, bu hükmün yerine getirilmesi amacıyla hapsedilmiş veya gözaltına alınmış olan gönderen Devlet'in uyruğunu ziyaret etmek hakkına sahiptirler. Bununla beraber, konsolosluk memurları, hapsedilmiş veya önleyici mahiyette veya herhangi bir şekilde gözaltına alınmış bulunan bir vatandaşın açıkça muhalefet etmesi halinde, bu vatandaş lehine müdahalede bulunmaktan kaçınacaklardır.” (Sözleşmenin 36/1-c. fıkrası)³¹⁵

O halde, şüpheli veya sanığın yabancı uyruklu olması halinde, tutuklama durumunun, tutuklanan kişinin vatandaşı olduğu devletin konsolosluğuna bildirilmesi kuraldır ve bu kural da taraf olduğumuz Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin bir gereğidir.³¹⁶

II. TUTUKLU HAKKINDA YAPILACAK İŞLEMLER – TUTUKLUNUN TABİ OLDUĞU REJİM

A. Genel Bilgi

Tutuklu hakkında yapılacak işlemler ve tutuklunun tabi olduğu rejim 13.12.2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanun'un 111-116. maddeleri arasında ayrıntılı şekilde düzenlenmiş ve 06.04.2006 tarihli Resmi Gazete de yayınlanıp yürürlüğe giren, Ceza infaz Kurumlarının

---

³¹⁵İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 184.

³¹⁶İnci, Z. Özen. (2008). Bir Koruma Tedbiri Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 184.

Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı hakkında Tüzük ile de bu konuda düzenlemeler yapılmıştır.³¹⁷

B. Tutuklunun Tutukevine Kabulü ve Barındırılması

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunun 112. maddesine göre; Sanığın tutukevine kabul edilebilmesi için hâkim veya mahkeme tarafından verilmiş bir tutuklama kararının bulunması zorunludur.³¹⁸

Aynı kanunun 111/1. fıkrasına göre ise; Tutuklular, iç ve dış güvenlik görevlisi bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri olan, 34 üncü maddede sayılan hâller dışında oda ve koridor kapıları sürekli olarak kapalı tutulan ve yasal zorunluluklar ayırık, dışarıyla irtibat ve haberleşme olanağı bulunmayan normal güvenlik esasına dayalı tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde diğer kapalı ceza infaz kurumlarının bu amaca ayrılmış bölümlerinde tutulurlar.³¹⁹

Aynı kanunun 111/3. fıkrasındaki düzenlemeye göre; Kadın, çocuk ve gençlik tutukevleri müstakil olarak kurulabilir. Tutuklular, tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde, büyükler, kadınlar, gençler, çocuklar olmak üzere ve suç türleri de gözetilerek ayrı yerlerde barındırılırlar.³²⁰

Yine aynı kanunun 113. maddesi gereğince; Tutuklular, maddî olanaklar elverdiğince suç türlerine ve taşıdıkları güvenlik riskine göre ayrı odalarda barındırılırlar. Aralarında husumet bulunanlar ile iştirak hâlinde suç işlemiş olanlar

---

³¹⁷Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 127.

³¹⁸UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

³¹⁹Koçaklı, Engin. (2008). 5271 Sayılı *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli. s: 134.

³²⁰UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

aynı odalarda barındırılmazlar ve birbirleri ile temas etmelerini engelleyecek tedbirler alınır.³²¹

Tutuklunun tutukevine konulduğu, kararı veren hâkim veya mahkemeye gün ve saati belirtilerek bildirilmelidir. (CvGTİK m. 112/2)

C. Tutukluların Hakları

1. Müdafî Yardımından Yararlanma Hakkı

Şüpheli veya sanık, kendisine yönelik suçlamayı ve bu suçlamanın dayanağını bilirse, ancak bu takdirde etkili biçimde savunma yapabilir, bu da şüphelinin, sanığın ve müdafininin dosya içeriğinden ve delillerden bilgi sahibi olmasını gerektirir.³²²

Tutuklu, savunması için istediği müdafii seçmek ve görevlendirmek hakkına sahiptir. Her dereceden kurum görevlileri bu hususta tutukluya tavsiyelerde bulunamaz, tutuklunun müdafii ile olan haberleşmesine ve kurum düzeni çerçevesinde temas ve görüşmelerine hiçbir suretle engel olunamaz ve kısıtlamalar konulamaz. (CvGTİK'in 114/4-5. fıkraları)³²³

---

³²¹UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 10/07/2014)

³²²Erdem, Mustafa Ruhan. (2004). *AIHM Kararları Işığında Tutuklu Sanık Bakımından Hazırlık Soruşturması Dosyasını İnceleme Hakkı*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 6, S: 1, s: 67.

³²³Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 72.

2. Ziyaretçi Kabul Hakkı

13.12.2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 114/2. fıkrası gereğince; soruşturma ve kovuşturma evrelerinde tutuklular, kurumun bu husustaki genel düzenine uymak suretiyle ziyaretçi kabul edebilirler. Ancak soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkeme, soruşturmanın veya davanın selameti bakımından tutuklunun ziyaretçi kabulünü yasaklayabilir veya bu hususta kısıtlamalar koyabilir.³²⁴

3. Haberleşme Hakkı

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 114/3. fıkrası gereğince; Tutukluların haberleşme hakkı vardır fakat, tutukluların yazılı haberleşmeleri ile telefonla görüşmeleri, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemesince kısıtlanabilir.³²⁵

Bir insanın mahpusluğu, genellikle aile ilişkilerini bozar ve toplumla olan bağlarını koparır. Bu nedenle, mahpusların ceza infaz kurumunda buldukları süre içinde aileleri, arkadaşları ve toplum ile bağlarını sürdürmeleri, mahpusluğun zararlı etkilerini azaltarak, mahpusların salıverilmelerinden sonra topluma dönmelerini kolaylaştıracaktır. Böyle bir ilişkiyi sürdürmek herkesin yararına olacaktır.³²⁶

Anayasa'ya göre, herkes haberleşme özgürlüğüne sahiptir ve haberleşmenin gizliliği esastır. Haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğine dokunulması, ancak yasada açıkça gösterilen hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı ile,

³²⁴Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş. s: 228.

³²⁵Bıçak, Vahit. (2011). *Suç Muhakemesi Hukuku (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 592.

³²⁶Sevük, Handan Yokuş. (2003). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklu ve Hükümlülerin Dış Dünya ile İletişimi*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 7, S: 3-4, s: 337 vd.

gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise, yasayla yetkili kılınan mercinin yazılı emriyle mümkündür.³²⁷

4. Çalışma Hakkı

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 32/1. fıkrasında çalışan hükümlülerin ücret ve sosyal hakları düzenlenmiştir. Ancak hükümlü ücretinin tarifi, miktarı ve tespiti konusunda bir hükme yer verilmemiştir.³²⁸

Yine 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 114/1. fıkrası gereğince; Tutuklulardan çalışmaları istenebilir, ancak buna mecbur tutulamazlar. Tutuklular istediklerinde idare, barındırıldıkları odalarda çalışmalarına izin verebilir. Odada çalışma imkânı yoksa, tutukluların iş yerlerinde çalışmalarına da izin verilebilir. Bu takdirde kendileri hakkında, çalışmakta olan hükümlülere ait rejim uygulanır.³²⁹

5. İzin Hakkı

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 116/2. fıkrası gereğince; ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü hâlinde, tutukluya, soruşturma evresinde soruşturmayı yapan Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde kovuşturmayı yürüten hâkim veya mahkeme tarafından, soruşturmanın veya kovuşturmanın selameti ve güvenlik

---

³²⁷Uçdu, İlker. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. s: 134.

³²⁸Onuk, Mustafa. (2008). Çalışan Hükümlü ve Tutukluların Ücret ve Sosyal Hakları. *Adalet Dergisi*, S: 31, s. 133.

³²⁹Hamurcu, Kürşat. (2008). *Türk Hukukunda Hükümlü ve Tutukluların Çalışması*. *Adalet Dergisi*, S: 30, s. 47 vd.

bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla, dış güvenlik görevlisinin refakatinde yol süresi dışında iki güne kadar cenazeye katılması için izin verilebilir.³³⁰

Yine aynı kanunun 116/3. fıkrası gereğince; ana, baba, eş, kardeş, çocuk ile eşin anne veya babasından birinin yaşamsal tehlike oluşturacak önemli ve ağır hastalık hâllerinin bulunduğu sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmesi durumunda tutukluya, soruşturmanın veya kovuşturmanın selameti ve güvenlik bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla, soruşturma evresinde soruşturmayı yapan Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde kovuşturmayı yürüten hâkim veya mahkeme tarafından, dış güvenlik görevlisinin refakatinde yol süresi dışında, bunlardan her biri için bir defaya mahsus olmak üzere hasta ziyareti amacıyla bir güne kadar izin verilebilir.³³¹

D. Kısıtlayıcı Önlemler

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunu'nun 116/2. fıkrası gereğince;

Tehlikeli hâlde bulunan, delil karartma tehlikesi olan, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşüren veya suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunan tutuklulara soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemesince aşağıdaki tedbirler uygulanabilir:

- Tutuklunun tek başına, sıkı bir rejim altında muhafaza edilmesi ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi.
- Belirli süre ile dışarıyla ilişkisinin, ziyaretçi kabulünün ve telefon görüşmelerinin kısıtlanması.
- Gerekliyse kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici biçimde hazırlanmış özel bir odada barındırılması ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi.
- Saldırganlık göstermesi hâlinde belirli süreyle

---

³³⁰Çelik, Adem. (2011). Hükümlü ve Tutukluların İzin Hakkı. http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/40.sayi/10_44_57.htm (Erişim Tarihi: 10/07/2014)

³³¹Çelik, Adem. (2011). Hükümlü ve Tutukluların İzin Hakkı. http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/40.sayi/10_44_57.htm (Erişim Tarihi: 10/07/2014)

kelepçelenmesi veya hareketlerinin engellenmesi. e) Yüksek güvenli bir kuruma nakledilmesi.³³²

---

³³²Aldemir, Hüsnü. (2014). Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu ve CMK Değişiklikleri ile Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin. s: 239. Uğur, Mehmet. (2002).*Tutuklama Koruma Önleminin İnfazı* . Adalet Dergisi, S: 13, s. 173 vd..

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAKSIZ TUTUKLAMA NEDENİYLE TAZMİNAT

A. Genel Bilgi

Tutuklama, muhakemenin yürütülebilmesi ve ceza muhakemesi neticesinde verilmesi muhtemel mahkumiyet hükmünün infaz edilmesi için zorunluluk olduğu hallerde uygulanan bir koruma tedbiridir. Tutuklama, bir yönüyle şüpheli veya sanığın kişi hürriyeti diğer yönüyle de ceza muhakemesinin yürütülebilmesi ve neticede suçlunun cezasını çekmesindeki kamu yararıyla ilgilidir. Kamu yararına uygulanan bir kurum olan tutuklamada, yasadışı, usulsüzlük veya haksızlık yapılmışsa, şüpheli veya sanığa bundan dolayı uğradığı zararın devlet tarafından tazmin edilmesi gerekir.³³³

Koruma tedbirlerine aykırılık halinde tazminatı düzenleyen hükümlerin genişletilmesi ve bu hükümlere işlerlik kazandırılması hukuk devleti ilkesine ve insan haklarını düzenleyen taraf olduğumuz sözleşmelere daha uygun olacaktır.³³⁴

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5/5. fıkrasında; sözleşmeye aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı olduğu kabul edilmiştir.³³⁵

---

³³³Feyzioğlu, Metin. (1993). *Tutuklamadan Doğan Zararların Giderilmesi*. Ankara Barosu Dergisi, S: 1993-1, s: 113.

³³⁴Soyer Güleç, Sesim. (2012). Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit ve Değerlendirmeler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S: 98, s: 69.

³³⁵Elmacı, Şerafettin. (2013). *Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İsteminin Koşulları*. Adalet Dergisi, S: 46, s: 274.

Anayasa'nın 19. maddesinin son fıkrasında da; Anayasada belirlenen esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, devletçe ödeneceği düzenlenmiştir.³³⁶

Konuyla bağlantılı olarak, 09/02/2011 tarih ve 6110 Sayılı Kanun'un 12. maddesi ile 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na eklenen 93/A maddesine göre; hakim ve savcıların soruşturma, kovuşturma ve davayla ilgili olarak yaptıkları her türlü işlem ve kararlar nedeniyle açılacak tazminat davalarında sadece devletin muhatap alınacağı düzenlenmişti.³³⁷ Ancak 21/02/2014 tarih ve 6526 Sayılı Yasanın 19. maddesi ile 2802 Sayılı Yasanın 93/A. Fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

B. Tazminat Ödenecek Haller

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141/1. fıkrasına göre, tazminat istemi şu hallerde mümkündür;

Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında; a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan, c) Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan, d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen, e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen, f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan, g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı

---

³³⁶Baytar, Serdal. (2005). *Koruma Tedbirlerinden Doğan Zararın Karşılanması*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 61, s: 361.

³³⁷Kuntman, Osman. (2013). *Tutukluyken Milletvekili Seçilenlerin Tahliye İstemlerini Reddeden Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi Kararlarıyla İlgili Bir İnceleme*. İstanbul Barosu Dergisi, S: 2013/2, C: 87, s. 183.

bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan, h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen, i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen, j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen, k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, devletten isteyebileceklerdir.³³⁸

C. İlgiliyi Uyarma Yükümlülüğü

Ceza Muhakemesi Kanununa göre; kişinin kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya beraatine karar verilmesi ya da kişinin mahkum olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin, hükümlülük süresinden fazla olması veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılması hallerinde, kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakkı bulunduğunu bildirme ve bu hususu verdikleri karara geçirme yükümlülüğündedir.³³⁹

D. Tazminat Talebinin Şartları

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142/1. fıkrası gereğince; her şeyden önce kesinleşmiş bir karar gereklidir. Yine bu kesinleşen karar veya

---

³³⁸Bekri, Nedim. (2013). Yakalama ve Tutuklama Nedeniyle Tazminat Düzenlemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Açısından Değerlendirilmesi. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:1, C:1, s. 46.

³³⁹Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 376.

hükümlerin ilgisine tebliğden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulmalıdır.³⁴⁰

Diğer bir şartta tazminatı talep edecek kişinin, bizzat aleyhine yapılan işlemle karşı karşıya kalan kişi olmasıdır. Ancak Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 9.9.1982 tarih, 1982/2711 Esas ve 1982/2990 Karar sayılı kararında, vasinin, vesayet altındaki kişi lehine tazminat davası açabileceğini kabul etmiştir.³⁴¹

Tazminat talebi istemi, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanacaktır. (Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142/3. fıkrası)³⁴²

Bir diğer şart ise, tazminat talebinin yazılı olarak yapılmasıdır. Tazminat talep edecek kişi dilekçesinde; açık kimliğini ve adresini, zarara uğradığı işlemi, zararın niteliği ve niceliğini belirtmeli yine bunların belgelerini dilekçesine eklemesi gerekir. Dilekçede bilgi ve belgelerin eksikliği halinde mahkeme, eksikliğin 1 ay içerisinde giderilmesini, aksi halde istemin reddedileceğini ilgiliye bildirir. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.³⁴³

Tazminat talepli dava devleti temsilen hazine adına açılmalıdır. Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini devlet hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.(Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142/5. fıkrası)³⁴⁴

İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya

---

³⁴⁰Aydiner, Ömer Faruk. (2007). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İç Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (*Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. s: 146.

³⁴¹Karar için bakınız; Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 377.

³⁴²Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 280.

³⁴³Nas, Osman. (2012). *Gözetim Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 141.

³⁴⁴UYAP Mevzuat, (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/indir/mevzuat.asp>) (Erişim Tarihi 11/07/2014)

hakimlerden birine yaptırmaya yetkilidir. Mahkeme kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ve hazine temsilcisi açıklamalı çağrı kağıdına rağmen gelmezlerse yokluklarında karar verilebilir. Karara karşı istemde bulunan, Cumhuriyet Savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir.³⁴⁵

E. Tazminat Talebinin İncelenmesi ve Karar

Haksız tutuklamadan kaynaklanan maddi zarar kavramı geniş yorumlanmalıdır. Maddi zarar, kişinin haksız tutuklanma veya yakalanma dolayısıyla uğradığı kazanç kaybıdır. Yakalanan veya tutuklanan kişinin mesleğine göre uğrayabileceği her türlü kayıp, maddi zarar kapsamındadır. Ayrıca tutuklama ve yakalamadan doğan giderler, söz gelimi vekalet ücreti de bu kapsamdadır. Ancak, ileride doğması muhtemel zararlar ve soyut zararlar nedeniyle maddi tazminat talep edilemez.³⁴⁶

Maddi tazminat davalarında tazminat miktarının hesaplanması, bunlardan yapılacak yasal kesintilerin belirlenmesi uzmanlığı gerektirdiğinden, maddi tazminat miktarlarının çoğu zaman uzman bilirkişi incelemesi ile saptanması gerekir. Manevi zarar ise, tutuklanan kişinin sosyal çevresinde itibarının sarsılması, hürriyetinden yoksun kalması nedeniyle duyulan elem ve ruhsal sıkıntıların giderilmesine yöneliktir. Ancak uğranılan manevi zararın tamamen giderilmesi olanaksızdır. Tayin edilecek manevi zarar, kişinin acı ve elemelerinin dindirilmesinde, sıkıntılarının azaltılmasında etkili olabilecek yeterliliğe sahip olmalıdır.³⁴⁷

---

³⁴⁵Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 141.

³⁴⁶Bıçak, Vahit. (2011). *Suç Muhakemesi Hukuku (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin. s: 611.

³⁴⁷Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya. s: 141.

F. Tazminatın Geri Alınması

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 143/1. fıkrası gereğince; Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı sonradan kaldırılarak, hakkında kamu davası açılan ve mahkûm edilenlerle, yargılamanın aleyhte yenilenmesiyle beraat kararı kaldırılıp mahkûm edilenlere ödenmiş tazminatların mahkûmiyet süresine ilişkin kısmı, Cumhuriyet savcısının yazılı istemi ile aynı mahkemeden alınacak kararlar kamu alacaklarının tahsiline ilişkin mevzuat hükümleri uygulanarak geri alınabilecektir ve bu karar itiraza tabidir.³⁴⁸

Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbirleriyle ilgili olarak görevini kötüye kullanan kamu görevlisine rücu eder. İftira konusu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.³⁴⁹

G. Tazminat İstenemeyecek Haller

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 144. maddesi gereğince; a) Tazminata hak kazanmadığı hâlde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâlde dönüşenler, b) Genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler, c) Kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenler, d) Adli makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini veya suça katıldığını

---

³⁴⁸Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2010). Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Adalet. s: 483.

³⁴⁹Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı). İstanbul: Beta. s: 379.

bildirerek gözaltına alınmasına veya tutuklanmasına neden olanlar, tazminat isteyemeyeceklerdir.³⁵⁰

---

³⁵⁰Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin. s: 282.

SONUÇ

Tutuklamayı; Sözleşme'nin (AİHS) ilgili hükümlerini, AİHM'nin içtihatlarını, Anayasamızdaki ve Ceza Yargılama Yasası'ndaki düzenlemeleri, ve yapılan değişiklikler, öğreti ve uygulamadaki görüşleri de gözeterek inceledik, kısaca önemli hususların ana noktalarını şöyle özetleyebiliriz.

Ceza muhakemesinin amacı; maddi gerçeği ortaya çıkararak, şüpheli veya sanığın gerçekte suçlu olup olmadığını araştırmak, suçlu ise onu cezalandırmak ve ıslah etmek, suç ile bozulan kamu düzenini korumaktır. Koruma tedbirlerinden olan tutuklama da bu amaca hizmet eder.

Türk Ceza Yargılaması Hukuku ve AİHM açısından tutuklulukla ilgili temel ilke, yargılamanın tutuksuz yapılmasıdır. Bu ilke, sanığın masumluk karinesinden yararlanmasının bir sonucudur. Bu nedenle tutuklama bir koruma tedbiri olması nedeniyle, kesinlikle bir ön ceza aracı olarak kullanılmamalıdır. Ceza Muhakemesinde öngörülen ölçülülük ilkesi gereği hâkim, tutuklama tedbirinden evvel adli kontrol tedbirini dikkate almak ve uygulamak zorundadır. Dolayısıyla, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda adi kontrol tedbirinin tutuklamadan önce düzenlenmesi daha yerinde olacaktır.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda şüpheli veya sanığın tutuklanabilmesi için suç işlediğine dair kuvvetli bulgular şartı öngörülmüş ancak bu bulgu yeterli görülmeyip sanığın kaçma, delilleri karartma, tanıkları etkileme yönünde şüphe olup olmadığı şartı da aranmıştır.

Tutuklama kararı verilirken veya tutukluluğun devamı kararı verilirken hakim muhakkak suretle bunu gerekçelendirmeli, bunun yanında hakim tutukluluğun gerekliliğini yeterli ve sağlam kanıtlara dayandırıp dayandırmadığı da araştırılmalıdır. Bu nedenle sulh ceza hakimliği tutukluluğa ve devamına karar verirken; tutuklunun kaçması, kanıtları yok etmesi ya da yeniden suç işlemesi gibi durumların mevcut olduğunu kararında somut delillere dayanarak belirtmelidir.

Ayrıca, belli bir güvenceyle salıverme, yurtdışına çıkma yasağı gibi başka koruma önlemlerine neden başvurulmadığı, kararda gerekçeleri ile açıklanmalı. Tutuklamanın başlangıcında gösterilen gerekçeler, süre uzadıkça yeterli olmayabilir. Daha inandırıcı gerekçeler gösterilmelidir.

Uygulamada ne yazık ki tutuklama kararı ve devamına kara verilirken “*suçun niteliği, kanıtların durumu, dosyanın içeriği*” gibi klişe bir gerekçe gösterilmektedir. Ancak AİHM böyle bir gerekçeyi kabul etmemektedir. Bu nedenle Türkiye’yi mahkum etmektedir.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100/3. maddesinde katalog suçlar belirtilmiş, bu katalog suçlardan birinin işlendiği hususunda kuvvetli şüphenin varlığı halinde şüpheli veya sanık hakkında tutuklama nedeni var kabul edilerek, uygulamada Cumhuriyet savcısı ve hakim üzerinde ‘tutuklama mecburiyeti’ varmış gibi baskı yaratmaktadır. Yine üst sınırı dikkate alınmadan CMK. 100/3 maddesinde katalog suçlardan sayılan hırsızlık, Sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçu ve silahla kasten yaralama suçlarının katalog suçlardan sayılması, uygulamadaki tutuklamalar dikkate alındığında bu suçlardan tutuklu kalınan süreler ile ceza yargılamasının sonunda sanık hakkında verilecek ceza, adeta infaz edilmektedir. Halbuki bu suçlar için kanunda öngörülen ceza süreleri dikkate alındığında yargılama neticesinde verilecek hapis cezalarının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması şartları oluştuğunda imkan dahilindedir. Bu nedenle bu suçların katalog suçlar arasından çıkarılması gerekmektedir.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 102. maddesi ile tutuklamaya üst süreler getirilmiştir. Söz konusu süreler için ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerden olup olmaması esasına göre belirlenmiştir. CMK m.102/2’ye göre, “Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.” Maddeye göre, temel tutukluluk süresi iki yıl uzatma süresi de üç yıl toplam beş yıl olarak anlaşılmaktadır. Burada uzatma süresinin temel süreden daha fazla öngörülmesi ölçsüz bir düzenlemedir. Kaldı ki, toplam beş yıl oldukça uzun süredir. Bu sebeple, maddenin tekrar ele alınması ve ağır ceza mahkemesinin

görevine giren suçlarda tutukluluk süresinin “2+1” olarak anlaşılacak şekilde düzenlenmesi gerekecektir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde Ceza Muhakemesi Kanunu, CMUK’a göre insan hakları ve kişisel özgürlükler açısından daha lehedir, ancak 5271 Sayılı Yasanın ilk hali de yeterli olmadığı için torba yasalarla tutuklamaya ilişkin yeni düzenlemeler getirilerek AİHM içtihatları ve insan hakları evrensel ilkelerine göre olumlu düzenlemeler getirilmiştir. Fakat yukarıda incelendiği üzere AİHM içtihatları ve insan haklarının evrensel ilkelerine göre yine de kat edilmesi gereken mesafe vardır.

KAYNAKÇA

Acu, Melek. (2014). *Bireysel Başvuruya Konu Olabilecek Haklar*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 110, S: 403-434.

Adalet Bakanlığı. (1994). *Demokratikleşme Ve Yargı Reformu (Cilt I Demokratikleşme)*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Adalet Bakanlığı. (2005). *Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Adalet Bakanlığı. (2014). *T.C Anayasası*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Adalet Bakanlığı. (2011). *Avrupa Birliği Üyesi Bazı Ülkelerin Anayasaları*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Adalet Bakanlığı. (2014). *T.C. Anayasası, Seçim Kanunları İle 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu Ve Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Akgül, M. Emin. (2010). *Kişi Hürriyeti Ve Güvenliği Bağlamında Aihş Ve Anayasa Hükümleri Çatışmasında Öncelikli Uygulama Sorunu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 87, S: 121-149.

Akkaya, Hikmet Murat. (2013). *“Sevk Tutuklaması” Sorunu Ve Aihm’in Yaklaşımı*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 4, S: 129-153.

Aksoy İpekçioğlu, Pervin. (2007). *Gözaltında Alınan İfadenin Önemi Ve Delil Değeri*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Bülent Yurt’a Armağan). C: 57, S: 3, S: 51-82.

Aksoy İpekçioğlu, Pervin. (2007). *Yakalama Ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan). C: 9, S: Özel Sayı, S: 1215-1254.

Albayrak, Mustafa. (2010). *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku (Geliştirilmiş 3. Baskı)*. Ankara: Adalet.

Aldemir, Hüsnü. (2014). *Yakalama, Göz Altına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (2014 Terörle Mücadele Kanunu Ve Cmk Değişiklikleri İle Güncellenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Altınay, Ahmet. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arıcan, Mehmet. (2013). *Tutuklama Koruma Tedbiri*. Ahim Kararları Işığında Koruma Tedbirleri Ve İfade Özgürlüğü Sempozyumu, Hsyk Genel Sekreterlik Yayınları - 8, S. 31-36.

Atalay, İbrahim Orkun. (2007). *Osmanlı Ceza Yargılaması Usulü Üzerine Bir Deneme*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 3-4, S: 239-272.

Aydiner, Ömer Faruk. (2007). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve İç Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (*Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baytar, Serdal. (2005). *Koruma Tedbirlerinden Doğan Zararın Karşılanması*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 61, S: 359-373.

Bekri, Nedim. (2013). *Yakalama Ve Tutuklama Nedeniyle Tazminat Düzenlemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Açısından Değerlendirilmesi*. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:1, C:1, S. 37-58.

Bıçak, Vahit. (2011). *Suç Muhakemesi Hukuku (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Bilir, Faruk. Tutukluluk Süreleri İle İlgili Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı. [Http://Www.Ankarastrateji.Org/Yazar/Prof-Dr-Faruk-Bilir/Tutukluluk-Sureleri-Ile-Ilgili-Anayasa-Mahkemesi-Nin-Iptal-Karari/](http://www.Ankarastrateji.Org/Yazar/Prof-Dr-Faruk-Bilir/Tutukluluk-Sureleri-Ile-Ilgili-Anayasa-Mahkemesi-Nin-Iptal-Karari/). (Erişim Tarihi 28.04.2014).

Binici, Hüsamettin. (2007). *Tutuklamanın Alternatifi Olarak Adli Kontrol Kurumu*. Adalet Dergisi, S: 29, S. 230-242.

Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Gözden Geçirilmiş Ve Yenilenmiş 4. Baskı)*. İstanbul: Beta.

Centel, Nur. , Zafer, Hamide (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Sınavlara Hazırlık)*. İstanbul: Beta.

Centel, Nur. (2006). *Yeni Ceza Muhakemesi Yasasında Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama Ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Doç. Dr. Mehmet Somer'e Armağan), C: 12, S: 1-3, S: 841-878.

Centel, Nur. (2011). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, S: 48-92.

Centel, Nur. (2013). *Tutuklama Uygulamasında Sorunlar*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Füsün Sokullu Akıncı'ya Armağan), C: 71, S: 1, S: 193-206.

Çakın, Akın. (2008). *Kişi Özgürlüğü Ve Güvenliği Açısından Adli Kontrol*. Adalet Dergisi. S: 37, S: 27-46.

Çalışkan, Bilal. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Göre Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 37.

Çelik, Adem. (2011). *Hükümlü Ve Tutukluların İzin Hakkı*. [Http://Www.Yayin.Adalet.Gov.Tr/Adaletdergisi/40.Sayi/10_44_57.Htm](http://www.Yayin.Adalet.Gov.Tr/Adaletdergisi/40.Sayi/10_44_57.Htm) (Erişim Tarihi: 10/07/2014).

Çınar, Ali Rıza. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kürüm-Türkiye Sözleşme Ve İç Hukuktaki İlgili Hükümlere Göre Değerlendirilmesi*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 95, S: 41-96.

Çolak, Hâluk. , Altun, Uğurtan. (2007). *Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak Disiplin Ve Tazyik Hapsinin Hüküm Ve Sonuçları*. Adalet Dergisi, S: 27, S. 8-57.

Develioğlu, Ferit.(2006). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Yeniden Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 21. Baskı)*. Ankara: Aydın.

Doğru, Osman. , Nalbant, Atilla (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi – Açıklama Ve Önemli Kararlar*. Avrupa Konseyi.

Dönmez, Halil. (2010). *Cmk 102 Deki Tutukluluk Süresi İle İlgili Değerlendirme*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2010-4, S: 189-198.

Dönmezer, Sulhi. , Erman, Sahir (1983). *Nazari Ve Tatbiki Ceza Hukuku (2. Cilt) (Yeniden Gözden Geçirilmiş 8. Baskı)*. İstanbul: Filiz.

Ejder, Yılmaz. (2002). *Hukuk Sözlüğü (Genişletilmiş 7. Baskı)*. Ankara: Yetkin.

Eker Kazancı, Behiye. (2012). *Aihs Ve Aihm Kararları Çerçevesinde Yakalama Ve Tutuklama Koruma Tedbiri İle Kişi Güvenliği Ve Hürriyetinin Sınırlandırılması*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 98, S: 76-104.

Ekinci, Hüseyin. (2012). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurularda Bir Kabul Edilebilirlik Koşulu Olarak “Başvuru Yollarının Tüketilmesi” Sorunu*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 11, S: 1-20.

Ekinci, Hüseyin. , Sağlam, Musa. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları.

Elmacı, Şerafettin. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Ve Tutuklu Yargulamada Makul Süre*. Adalet Dergisi, S: 40.

Elmacı, Şerafettin. (2013). *Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İsteminin Koşulları*. Adalet Dergisi, S: 46, S: 274-291.

Ercan, İsmail. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: İkinci Sayfa.

Erdem, Mustafa Ruhan. (2004). *Aihm Kararları Işığında Tutuklu Sanık Bakımından Hazırlık Soruşturması Dosyasını İnceleme Hakkı*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 6, S: 1, S: 67-112.

Feyzioğlu, Metin. (1992). *Tutuklama (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Feyzioğlu, Metin. (1993). *Tutuklamadan Doğan Zararların Giderilmesi*. Ankara Barosu Dergisi, S: 1993-1, S: 113-141.

Feyzioğlu, Metin. (2010). *Türk Hukukunda Tutuklamada Azami Süre*. [Http://Www.Feyzioglu.Av.Tr/Yayin/Tutuklamada-Azami-Sure.Html](http://Www.Feyzioglu.Av.Tr/Yayin/Tutuklamada-Azami-Sure.Html) (Erişim Tarihi: 09/07/2014).

Feyzioğlu, Metin. (2006). *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit Ve Değerlendirmeler*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 62, S: 27-61.

Feyzioğlu, Metin. , Okuyucu Ergün, Güneş (2010). *Türk Hukukunda Tutuklamada Azami Süre*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 59, S: 1, S: 35-59.

Gözübüyük, A.Şeref. , Gölcüklü, A.Feyyaz. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Uygulaması (11.Ek Protokole Göre Hazırlanıp Genişletilmiş 6. Baskı)*. Ankara: Turhan.

Gültekin, Nil Melek. (2013). *Hakkında Tahliye Kararı Verilmiş Olan Kişinin İdari İşlemler Gerekçesiyle Tutuklamaya Devam Edilmesinin Kişi Güvenliğini İhlal Edip Etmediği Sorunu*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan), C: 19, S: 2, S: 1621-1630.

Gülüşür, Emre. (2010). *Koruma Tedbirlerinden Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Güzel, Çetin. (2011). *Ceza Muhakemesinde Tutuklamaya Alternatif Bir Tedbir Olarak Adli Kontrol (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Hacıoğlu, Caner. (2005). *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: 1-2, S: 167-192.

Hafizoğulları, Zeki. (1993). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunda Yapılan Değişiklikler Üzerine*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1993-1.

Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet.

Hakeri, Hakan. , Ünvar, Yener. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncel Yargıtay Kararlarıyla Genişletilmiş 3. Baskı)*. Ankara: Adalet.

Hamurcu, Kürşat. (2008). *Türk Hukukunda Hükümlü Ve Tutukluların Çalışması*. Adalet Dergisi, S: 30, S. 47-55.

Hançerli, Mehmet Uğur. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İnci, Z. Özen. (2014). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (6352 Ve 6459 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 3. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

İnci, Z. Özen. (2008). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İncioğlu, Sibel. , Boyar, Oya. , Karan, Ulaş. , Olgun, Akbulut. , Öncü, Gülay Aslan. , Tokuzlu, Lami Bertan. (İncioğlu, Sibel. Ed. 2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Ve Anayasa – Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme*. Avrupa Konseyi.

Kaçak, Nafiz. (2000). *Ansiklopedik Ceza Yargılaması Rehberi*. Ankara: Adil.

Karagülmez, Ali. (2005). *Tutuklama Nedenlerinin Ve Tutuklama İsteminin Reddi Kararlarına İtiraz Konusunda 5271 Sayılı Cmk'nın İncelenmesi*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 58, S: 120-136.

Karakoç, İrem. (2004). *Türk Hukuk Tarihinde Uluslar Arası Andlaşmaların Uluslararası Hukukunun Gelişim Sürecindeki Yeri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 6, S: 2, S: 199-254.

Katoğlu, Tuğrul. (2011). *Tutuklama Tedbirine İlişkin Sorunlar*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2011-4, S: 17-33.

Keskin, Serap. (2002). *Kişi Özgürlüğü Ve Güvenliği Hakkına İlişkin Anayasal Değişiklikler*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 60, S: 1-2, S: 49-61.

Kılıç, Mehmet. (2011). *Alman Hukukunda Tutuklulukta Ölçülük İlkesi*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2011-1, S: 203-210.

Kızılkaya, Ezgi. (2010). *Türk Hukuku Ve Karşılaştırmalı Hukukta Arama, El Koyma Ve Gözaltı*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 89, S: 507-542.

Koca, Mahmut. (2003). *Tutuklamada Oranlilik İlkesi Çerçevesinde 2002 Cmk Tasarısının Adli Kontrol” Tedbirinin Değerlendirilmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 5, S: 2, S: 109-142.

Koçaklı, Engin. (2008). *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Koparan, Mehmet Reşat. (2006). *Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 65, S: 154-173.

Köksal, Ayhan. (1964). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama Ve 1961 Anayasası*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'ya Armağan), C: 30, S: 1-2, S: 99-114.

Kunter, Nurullah. (1986). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Yenileştirilmiş Ve Geliştirilmiş 8. Baskı)*. İstanbul: Kazancı.

Kunter, Nurullah. , Yenisey, Feridun. , Nuhoğlu, Ayşe. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku(18. Baskı)*. İstanbul: Beta.

Kuntman, Osman. (2013). *Tutukluken Milletvekili Seçilenlerin Tahliye İstemlerini Reddeden Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi Kararlarıyla İlgili Bir İnceleme*. İstanbul Barosu Dergisi, S: 2013/2, C: 87, S. 168-189.

Nas, Osman. (2012). *Gözaltına Alma Ve Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya.

Nizamoğlu, Meltem. (2000). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İle Karşılaştırmalı Olarak İç Hukuktaki Tutuklama Nedenleri (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Onuk, Mustafa. (2008). *Çalışan Hükümlü Ve Tutukluların Ücret Ve Sosyal Hakları*. Adalet Dergisi, S: 31, S. 133-137.

Öğütçü, Muhlis. (2005). *Doğal Hukuk Ve Pozitif Hukuk Işığında İnsan Hakları Alanındaki Bazı Kavramlar*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. İrfan Baştuğ'a Armağan). C: 1, S: Özel Sayı, S: 555-616.

Özbeş, Özcan. (2012). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Değerlendirilmesi*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 11, S: 21-46.

Özen, Muharrem. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda Azami Tutukluluk Süresinin Hesaplanmasına İlişkin Değerlendirmeler*. Ankara Barosu Dergisi, S: 2010-4, S: 181-187.

Özen, Murat. (2008). *Adli Kontrol*. Adalet Dergisi, S: 32, S. 167-186.

Özen, Murat. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*. Adalet Dergisi, S: 34, S. 192-221.

Özen, Mustafa. (2002). *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Tutuklama Ve Teminatla Salıverme (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Özgüven, A. Duygu. (2009). *Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol"*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 81, S: 1-42.

Öztürk, Bahri. , Erdem, R.Mustafa. , Sırma, Özge. , Saygılar, F.Yasemin (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Yeni Ceza Muhakemesine Göre Yenilenmiş 4. Baskı)*. Ankara: Turhan.

Öztürk, Bahri. , Kazancı, Behiye Eker. , Güleç, Sesin Soyer. (2013). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin.

Öztürk, Bahri. (2013). *Yakalama – Gözaltı Uygulamaları* . Ahim Kararları Işığında Koruma Tedbirleri Ve İfade Özgürlüğü Sempozyumu, Hsyk Genel Sekreterlik Yayınları - 8, S. 25-28.

Pamuk, Gülfem. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklunun Salıverilme Talebinin İnceleme Usulü*. Marmar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 17, S: 1-2, S: 265-281.

Polat, Halil. (2009). *Teoride Ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı (Genişletilmiş Ve Güncelleştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Adalet.

Sağlam, Fazıl. (1982). *Temel Hakların Sınırlanması Ve Özü*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.

Sarıgüzel, Hacı. (2013). *Bireysel Başvuruya Konu Yapılamayacak İşlem Ve Kararlar*. Adalet Dergisi, S: 45, S. 63-88.

Sevük, Handan Yokuş. (2003). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklu Ve Hükümlülerin Dış Dünya İle İletişimi*. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 7, S: 3-4, S: 335-384.

Soyaslan, Doğan. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncelleştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Yetkin.

Soyaslan, Doğan. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku (Güncelleştirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Yetkin.

Soyaslan, Doğan. (2013). *Adli Kontrol*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. Füsün Sokullu Akıncı'ya Armağan), C: 71, S: 1, S: 1109-1118.

Soyer Güleç, Sesim. (2012). *Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit Ve Değerlendirmeler*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 98, S: 25-74.

Sürücü, Ahmet Sinan. (2008). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye'de Tutuklama (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahbaz, İbrahim. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük Ve Güvenliği*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 58, S: 163-188.

Şahin, Cumhur. (2011). *Ceza Muhakemesi Hukuku I (Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Şen, Ersan. , Özdemir, Bilgehan (2011). *Tutuklama – Uygulamada Şüpheli Ve Sanık Haklarının Korunması (Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Şen, Ersan, (2013), Anayasa Mahkemesi'nin İlk İhlal Kararında Tutuklama, [Http://Www.Haber7.Com/Yazarlar/Prof-Dr-Ersan-Sen/1051613-Anayasa-Mahkemesinin-İlk-İhlal-Kararlarinda-Tutuklama](http://Www.Haber7.Com/Yazarlar/Prof-Dr-Ersan-Sen/1051613-Anayasa-Mahkemesinin-İlk-İhlal-Kararlarinda-Tutuklama) (Erişim Tarihi: 14/04/2014).

Şen, Ersan. Anayasa Mahkemesi'nin Tutuklulukta Makul Süre İle İlgili Son Kararı. Kaynak: Www.Adalet.Org. Erişim Tarihi 28.04.2014.

Şentuna, Mustafa Tarık (2014). *Tutuklama Ve Adli Kontrol*. Ankara: Seçkin.

Tanilli, Server. (1980). *Türk Anayasaları Ve İlgili Mevzuat*. İstanbul.

Taşkın, Ş. Cankat. (2006). *Tutuklamaya Ve Tutukluluk Halinin Devamına İtiraz Kurumu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 66, S: 275-288.

Tezcan, Durmuş. , Erdem, Mustafa Ruhan. , Sancakdar, Oğuz. (2004). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Uygulaması*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Toroslu, Nevzat. , Feyzioğlu, Metin. (2012). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş.

Tunç, Hasan. (2013). *Türk Hukukunda Tutuklama Kararlarına Karşı Bireysel Başvuru Hakkı*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 1-2, S: 1643-1653.

Turhan, Faruk. (2000). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Aihm) Kararları Işığında Kişi Özgürlüğü Ve Türkiye*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 1-2, S: 1-53.

Uğur, Mehmet. (2002). *Tutuklama Koruma Önleminin İnfazı* . Adalet Dergisi, S: 13, S. 151-188.

Uçdu, İlker. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama (Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Uzun, Cem Duran. (2012). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu Başlarken Beklentiler Ve Riskler*. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 9/1, S: 69-93.

Ülkü, Muhammet Murat. (2013). *Aihs'nin 3. Maddesi Kapsamında Devletin Hürriyetini Kısıtladığı Kişilerin Gözaltı-Tutma Koşullarına Yönelik Pozitif Yükümlülükleri*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S: 13, S. 255-296.

Vatan. Zeki. (2009). Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi. İstanbul: Beta.

Yalvaç, Gürsel. (2010). Gerekeçeli Ceza Ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar. Ankara: Adalet.

Yurtcan, Erdener. (1974). *Yakalanan Veya Tutuklanan Kişilerin Hakim Önüne Çıkarılmaları Konusunda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Yapılan Değişiklikler*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. C: 40, S: 1-4, S: 207-217.E.

Yurtcan, Erdener. (1982). *Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Filiz.

Yurtcan, Erdener. (2007). *Cumhuriyet Savcısının Ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı (5.Bası)*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri.

Yücel, Mustafa Turan. (1988) . *Tutuklama-Uluslararası Bir Yaklaşım*. Adalet Dergisi C: 79, S: 2, S: 164-178.

Yücel, Mustafa Turan. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kürüm-Türkiye Sözleşme Ve İç Hukuktaki İlgili Hükümlere Göre Değerlendirilmesi*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 91, S: 291-299.

Yüce, Turhan Tufan. (1980). *Ceza Yargılama Hukukunda Zorlayıcı Önlem Teorisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C: 1, S: 1, S: 69-96.

Uyap Mevzuat, ([Http://Www.Mevzuat.Adalet.Gov.Tr/İndir/Mevzuat.Asp](http://Www.Mevzuat.Adalet.Gov.Tr/İndir/Mevzuat.Asp)) (Erişim Tarihi 01/07/2014).

[Http://Www.Yayin.Adalet.Gov.Tr/Adaletdergisi/40.Sayi/10_45_45.Htm](http://Www.Yayin.Adalet.Gov.Tr/Adaletdergisi/40.Sayi/10_45_45.Htm)

Www.Adalet.Org

[Http://Www.Ankarastrateji.Org/Yazar/Prof-Dr-Faruk-Bilir/Tutukluluk-Sureleri-Ile-Ilgili-Anayasa-Mahkemesi-Nin-Iptal-Karari/](http://Www.Ankarastrateji.Org/Yazar/Prof-Dr-Faruk-Bilir/Tutukluluk-Sureleri-Ile-Ilgili-Anayasa-Mahkemesi-Nin-Iptal-Karari/)

[Http://Www.Ceza-Bb.Adalet.Gov.Tr/Makale/195.Doc](http://Www.Ceza-Bb.Adalet.Gov.Tr/Makale/195.Doc)

[Http://Www.Tdk.Gov.Tr/Index.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=Tdk.Gts.53788f49b12f41.09208761](http://Www.Tdk.Gov.Tr/Index.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=Tdk.Gts.53788f49b12f41.09208761) (Erişim Tarihi: 18.05.2014).

[Http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa24.Htm](http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa24.Htm) (Erişim Tarihi 03/06/2014).

[Http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa61.Htm](http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa61.Htm) (Erişim Tarihi 03/06/2014).

[Http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa82.Htm](http://Www.Tbmm.Gov.Tr/Anayasa/Anayasa82.Htm) (Erişim Tarihi: 04/06/2014).

[Http://Www.Yargitay.Gov.Tr/Abproje/Belge/Temelbelge/A1hs_Tr_A6format.Pdf](http://Www.Yargitay.Gov.Tr/Abproje/Belge/Temelbelge/A1hs_Tr_A6format.Pdf) (Erişim Tarihi: 17/06/2014).

[Http://Www.Haber7.Com/Yazarlar/Prof-Dr-Ersan-Sen/1051613-Anayasa-Mahkemesinin-İlk-İhlal-Kararlarinda-Tutuklama.](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1051613-anayasa-mahkemesinin-ilk-ihlal-kararlarinda-tutuklama)

[Http://Www.Uyap.Gov.Tr/Yayinlar/Sunum/Sunum.Html](http://www.uyap.gov.tr/yayinlar/sunum/sunum.html) (Erişim Tarihi: 25/06/2014).

[Http://Www.İnhak.Adalet.Gov.Tr](http://www.inhak.adalet.gov.tr) (Erişim Tarihi: 25/06/2014).

[Http://Www.İnhak.Adalet.Gov.Tr/Ara/Karar/Salihsalman.Pdf](http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/salihsalman.pdf) (Erişim Tarihi: 25/06/2014).

[Www.Sayilikanun.Com/6526-Sayili-Kanun-Ve-Gerekcesi/](http://www.sayilikanun.com/6526-sayili-kanun-ve-gerekcesi/) (Erişim Tarihi: 25/06/2014).

[Http://Www.Fap.Hsyk.Gov.Tr/Dosyalar/Aihm-Karar-İnceleme/M6/Marcello-Viola.Pdf](http://www.fap.hsyk.gov.tr/dosyalar/aihm-karar-inceleme/m6/marcello-viola.pdf),(Erişim Tarihi 25/06/2014).

[Http://Www.Kararlaryeni.Anayasa.Gov.Tr/Karar/Content/E8fbacc2-51ec-48db-B39a-D36f7e664b92?Excludegerekce=False&Wordsonly=False,](http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/karar/content/e8fbacc2-51ec-48db-b39a-d36f7e664b92?excludegerekce=false&wordsonly=false) (Erişim Tarihi 05/07/2014).

[Http://Www.Feyzioglu.Av.Tr/Yayin/Tutuklamada-Azami-Sure.Html](http://www.feyzioglu.av.tr/yayin/tutuklamada-azami-sure.html) (Erişim Tarihi: 09/07/2014).

[Http://Www.Kararlaryeni.Anayasa.Gov.Tr/Bireyselkarar/Content/728e0e67-Eeee-4df0-A57b-Ab066fbd6efc?Wordsonly=False.](http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/bireyselkarar/content/728e0e67-eeee-4df0-a57b-ab066fbd6efc?wordsonly=false) (Erişim Tarihi: 10/07/2014).

[Http://Www.Kararlaryeni.Anayasa.Gov.Tr/Bireyselkarar/Content/1b916d21-4321-4145-Bd49-6368d210a613?Wordsonly=False.](http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/bireyselkarar/content/1b916d21-4321-4145-bd49-6368d210a613?wordsonly=false) (Erişim Tarihi: 10/07/2014).

[Http://Www.Yayin.Adalet.Gov.Tr/Adaletdergisi/40.Sayi/10_44_57.Htm](http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/40.sayi/10_44_57.htm) (Erişim Tarihi: 10/07/2014).